LASTAVICA

SABRANA DJELA DJEČJIH PISACA

MATO LOVRAK

MICEK, MUCEK I DEDEK

MATO LOVRAK

MICEK, MUCEK I DEDEK

SLATKI POTOK

SARAJEVO
1960

Urednik
AHMET HROMADŽIĆ

MICEK, MUCEK I DEDEK

GAJBICA S VRATAŠCIMA

Dedek je vrlo star. Ne može spavati. Jutros je ustao prije sunca da svrši velik posao. Radio ga je tri sata. Pomagale su mu pila i sjekirica iz drvarnice. Posao su završili čekić i kliješta . . . Dedek je iz starih dasaka izradio gajbicu s vratašcima. Zadovoljan je, ali da se ne prevari, nataknuo je na nos naočale. E, sad vidi pogreške. Dedekove su oči stare, slabe i s naočalima bolje vide. Još će pila malo piliti, sjekirica sjeći, kliješte par čavala iščupati, a čekić će još dvatriputa udariti: tup! tup! tup!

O, gajbica je sada posve uspjela, misli Dedek, jer još uvijek ne vidi one najsitnije dijelove jer je vrlo kratkovidan. Kažu zato, što je četrdeset godina kao činovnik trošio oči na sitnim slovima i brojkama. Dedek je bio uvijek u životu tačan i savjestan. On nije znao šta je to površnost. Svaki posao htio je svršiti najbolje. Tako i ovu gajbicu. Zato je izvadio iz džepa još jedne naočale i nataknuo ih na nos. Kroz dvostruka stakla vidio je De-

dek još dosta pogrešaka na svom poslu. Kliješte su još radile. Čekić je opet zabijao. Pila je pilila: rez, rez, rez... a sjekirica sjekla: sjek, sjek, sjek, sjek...

Sad Dedek nosi gotovu gajbicu u drvarnicu. Stavlja je na četiri opeke. Upravo se u taj čas začuje iz kućice pospani glas:

— Dedek! Dedek! Dedek!

— Idem! Evo me! — odazva se on, ostavlja gajbicu, skida druge i prve naočale s nosa i upravo trči u kućicu.

Njegov unuk, mali Micek, stoji u svom krevetu, zijeva, smješka se, širi ruke i grli Dedeka.

— Dobro jutro, mali moj Dedek!

— Dobro jutro, veliki moj Micek!... Znaš Micek, meni je preduga noć bez tebe. Tako mi se čini kao da te više nemam, i dobivam onda volju da još više ostarim, da se sasvim osušim i — hu! nema me više! Ali kad čujem tvoj glas, ja se ne dam, hoću i dalje da živim za svog Miceka...

— Dedek! Dedek moj dragi, to jedino može Micek da kaže jer se upravo gubi u zagrljaju. Onda se malo trgne, oslobodi i veli Dedeku: — A znadeš li, Dedek, kako je meni? Probudim se. Sâm sam. Nema Dedeka. Jao! Kuda je otišao? Dugo ga zovem i, evo, našao sam ga!

Opet se grle i ljube. Oh, zar je čudo, cijelu noć, devet sati nisu se vidjeli!

Tako je srdačno svako jutro. Dedek se veseli budnom Miceku kao da se mali ponovo rodio ili opet oživio. Micek grli Dedeka kao da mu se onako kratkovidan izgubio, nekuda zalutao, a sad ga Micek pronašao.

Dedek skida Miceka s kreveta, ali nešto sumnjičavo njuška.

— Šta radiš, Dedek? — začuđeno će Micek.

Dedek ne odgovara ništa, već i dalje njuška: njuh, njuh, njuh, njuh... a onda reče:

— Sram te bilo, Micek! Šta ti se to dogodilo noćas u krevetu?

— Šta bi mi se dogodilo! Ništa mi se nije dogodilo, ljuti se Micek. — Ti ne vidiš dobro. Uzmi naočale!

— Dobro! Dedek stavlja na nos prve naočale. Prevrće posteljinu. Zar se uistinu prevario?

— Uzmi i druge naočale! — veli Micek.

— U redu!

Dedek stavlja na nos i druga stakla i opet prevrće posteljinu. Ne, zaista se noćas nije ništa nezgodno dogodilo. Sad Micek veli Dedeku:

— Sram te bilo, Dedek! Šta ti o meni misliš! Ja nisam više mali-uopće. Ja imam šest godina. Danas se idem upisati u školu.

Dedeku je žao što je uvrijedio Miceka. Skida druge i prve naočale i veli:

— Molim te, Micek oprosti mi!

— Čuj Dedek, posteljina je znojna. Ja sam se noćas znojio.

— Zar ti je bilo vruće da spavaš?

— Ne, znojio sam se od muke. Ružno sam sanjao...

Dedek stavlja Micekovu posteljinu na otvoreni prozor da se osuši, a Micek dalje govori Dedeku:

— Zato sam loše spavao. Bio sam nemiran. Znaš, Dedek, danas se idem upisati u školu. I još nešto važnije. Danas idemo po zečića.

Dedek će veselo:

— Hranićemo ga i njegovati!

— Hoćemo! — usklikne Micek.

— Da, da, Micek. Zajedno ćemo ići na livadu da trgamo za zečića travu. Kupovaćemo za njega i kukuruz. Ja ću mu ostavljati korice od svog kruha i od kolača...

— Istina, Dedek, ti i onako korice ne možeš jesti... Nosićemo zečiću čistu vodu. Pustićemo ga svaki dan iz gajbice... Kroz vratašca...

Dedek pomiluje Miceka, koji nastavlja:

— Zečić će skakati po dvorištu. I ja ću s njim skakati.

Dedek se veselo smješka:

— I ja ću se s vama veseliti!

— Da, i ti Dedek s nama.

Micek skače od veselja po sobi, a onda stane i veli:

— Kad se zečić dosta naskače, dozivaću ga ovako: muc, muc, muc, muc... Zato neka se zove Mucek!

Dedek pristaje:

— Neka se zove Mucek!

Taj Mucek će doskakati do njih... Micek će ga uzeti na ruke. Gladiće ga po mekoj dlaci, a on će žmirkati crvenim očima. Micek će ga tako milovati. Dedek isto, naravno. Onda će ga opet staviti u gajbicu kroz vratašca. Ta će redovno dobro zatvoriti da Mucek ne uteče. Vani bi ga mačka pojela. Joj! To Micek ne bi mogao prežaliti. On bi se tada tako rasplakao da bi se razbolio. Gorke lijekove ne bi htio piti i onda bi mogao umrijeti.

Da se to ne dogodi, Dedek se pobrinuo i načinio dobar i jak zapor na vratašcima.

Dedek, evo, nosi Miceka na leđima u drvarnicu i pokazuje mu gajbicu za Muceka. Micek je vrlo, vrlo zadovoljan. Od veselja i sreće skače oko gajbice i ljubi Dedekovu vrijednu ruku.

Kad se malo smirio, onda su tačno i strogo ogledali vratašca. Dobra su. Dadu se čvrsto zatvoriti. Ipak Dedek obeća da će još jaču žicu staviti kako Mucek nikako ne bi mogao sam izaći iz gajbice. Tad bi ga mačka pojela, joj, a njegov Micek bi se od žalosti za njim razbolio i umro. To opet Dedek ne bi mogao preboljeti. On bi za

svojim unučićem plakao dane i noći. Oslijepio bi. Ne bi jeo ni pio. Uvijek bi sjedio kod malog groba. Ne bi se odatle micao dok ne bi i on kraj malog groba zaspao — zauvijek.

Ne! Ne! Ne! Sve se to ne smije, ne smije, ne smije dogoditi. Dedek će načiniti tako da se vratašca na gajbici sama nikako, nikako neće moći otvoriti!

Sad Dedek nosi Miceka na leđima natrag u kuću. Micek zna šta sada dolazi i već unaprijed tiho plače. Dedek ne mari. Za ovu stavr je nemilosrdno strog. Nosi umivalo puno hladne vode i stavlja ga na stolac. Micek glasno plače, ali Dedek ne popušta. Svlači Miceku košuljicu i veže mu je oko pasa. Mali vrišti, a Dedek se ljuti:

— Sram te bilo! Bojiš se vode!

Micek plačući govori:

— Ne bojim se vode, nego me boli!

— Šta te boli?

— Nabo sam se u drvarnici. Zašao mi je trn pod kožu. Boli me, peče me, dragi Dedek!...

Dedek uzima prve i druge naočale. Traži trn. „Evo ga ovdje". „Tu nema ništa!" „Onda je tu" „Peče, boli!" Dedek traži i opet ne nalazi ništa. „Tu je!" „Nema ga!" „Onda je tu". „On putuje ispod kože!" „Aha, tako je to!" Dedek vidi da ga Micek samo zavarava. On odlučno skida druge i prve naočale, povuče Miceka k umivalu, stisne ga među koljena i zaburi mu glavu u vodu.

— Oh!... Oh!... Oh!... Oh!... — uzvikuje Micek kao da se utapa. Ne, nema Dedek smilovanja. Sapuna on Miceka, pere, trlja, riba. Glava je gotova, uši su čiste, vrat je kako treba. Sad prsa! Micek tuli: „Ajoj, nemoj, ajoj nemoj", ali Dedek kao da nema srca. Kao da ga je izgubio u triješču drvarnice.

Gotovo je. Micek je opran i obrisan. Prestao je i plakati. Već razgovara s Dedekom opet o Muceku i gajbici

kao da nije ništa bilo. Dedek je opet drag i dobar. Kao da mu se srce opet povratilo. Dedek oblači Miceka u svečano odijelce. Stavlja naočale prve i druge na nos i češlja Miceku lijepu plavu kosu.

Zašto Dedek Miceka umiva, oblači i češlja? Zar nema majke? Nije Micek siroče na svijetu. Ima on i mamu i tatu, ali oni oboje vrlo rano odlaze u grad na posao. Još Micek spava. Zato on ujutro, kad se probudi, i ne zove mamu, već Dedeka.

Tako će Dedek voditi Miceka i na upis u školu. Mama je ostavila sinovlji krsni list na stolu. Dedek ga uze, zaključa ormare, zatvori prozore i pogleda ima li nešto novaca u džepu. Sve je bilo u redu. Dedek i Micek izađoše iz kuće. Dedek dobro zaključa kuću, uhvati Miceka za ruku i njih se dvojica uputiše prema školi.

DEDEK JE BOLESTAN

Prolazili su njih dvojica svojom uličicom. Na jednoj kućici otvoren prozor, na prozoru žena. Dedek duboko skine šešir i pozdravi je. Ona milo odzdravi i zamoli Dedeka:

— Budite tako dobri pa povedite na upis i moga malog.

Dedek povede i Drageca u školu.

Micek je veseo. Dragec mu je drug u igri. Oni se odmah zagrle i stanu stupati čvrsto uz Dedeka.

Tamo dalje na prozoru još jedne kuće čeka neka žena. Ona se već izdaleka smješka Dedeku i klima mu glavom. On povede i njezinog sinčića na upis u školu. Micek i Dragec se obradovaše trećem dječaku. Poznaju ga vrlo dobro iz igre. Franjo mu je ime. Zagrliše se sva trojica. Miceka,

naravno, staviše u sredinu. Stupaju kao vojnici. Udaraju nogama čvrsto. Pretijesno im je na pločniku. Dedek ih pušta preda se, a on sam ide iza njih. Stupa i Dedek čvršće.

Zađu u školsku ulicu. I tu iz jedne kuće primi Dedek nekog malog dječaka. Zove se Rudolf, Rudo ili Rudek.

— Zašto si uzeo ovoga — ljutio se Micek na Dedeka. Kad se Micek ljuti, onda se ljute s njim zajedno Dragec i Franjo. Taj Rudek nije iz njihove ulice. On ne spada k njima. Nikad se nije s njima igrao. Taj Rudo je tuđi. Osim toga najveći je i najjači. Oni ga ne htjedoše zagrliti.

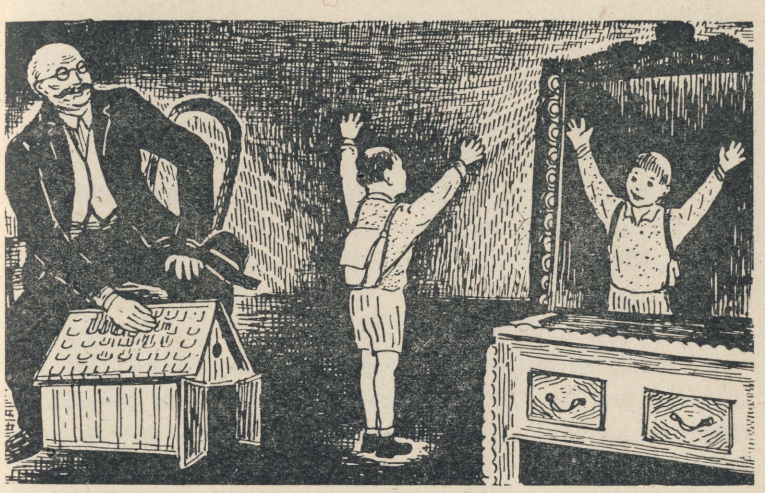

Zato ga Dedek uze za ruku. Taj Rudolf gleda tužno pred sobom tri dječaka i pita Dedeka:

— Jesu li sva trojica vaši?

— Nisu.

— Koji je vaš?

— Onaj u sredini. Zar ga ne poznaješ? To je Micek.

— Aha! Sad ću ga zapamtiti.

Tako u razgovoru stignu do škole i popnu se na prvi kat. Dedek natakne na nos naočale. Čita natpise. Na jednim vratima piše:

„Ovdje se upisuju đaci za prvi razred!"

Dedek veli:

— Treba pokucati na vrata.

Dosta je da jedna ruka zakuca, ali svi Dedekovi dječaci kucaju i to s obje ruke: Kuc, kuc, kuc, kuc, kuc . . . I vesele se tome. Oni bi još dugo bubnjali po vratima da se nisu otvorila.

— Izvolite! — reče im jedan čovjek. Bio je to učitelj koji upisuje.

Stolu pristupi najprije onaj Rudolf. On je hrabar. Učitelj pita:

— Kako se zoveš?

— Ja se zovem Dudo.

— Vrlo lijepo, veli učitelj, ali mi ćemo upisati Rudolf, jer tako piše u krsnom listu.

— Možete, daje mu dopuštenje Dudo, a onda stolu pristupi Dragec.

— Moje je ime Geco!

Učitelj se smješka i neće da napiše ovako. On upisuje Dragec. Iza Gece upisan je Franjo. Mali je učitelju rekao da se zove Acek. Sad je došao na red Micek. Učitelj pita:

— A kako je tebi ime?

— Micek . . .

— Ne, tako ga zovemo iz milja, upada Dedek, on se zove Marijan.

— A to je vaš? — upita učitelj. Dedek potvrdi.

Učitelj upisa Miceka, onda ga ogrli pa će ovako:

—Micek, vidiš, ti ćeš biti moj učenik.

— Dobro, uzdahne Micek.

— A hoćeš li me voljeti, pita učitelj.

— Hoću ako budete dobri kao moj Dedek.

Učitelj se smješka i pita:

— Šta bih imao raditi da budem dobar kao tvoj Dedek?

Micek se najprije zastidi. Nećkao se da govori.

Ali učitelj je navaljivao. Baš je htio da zna. E, pa dobro. Sad se Micek ohrabri i reče:

— Moj tata i mama čitav dan su na poslu. Dedek ne odlazi. Uvijek je kod kuće. On mene čuva . . .

Dedek prekide:

— Katkada i mene Micek čuva. Onda, kad nemam naočala, on pazi da kuda ne zalutam . . .

— Moj se Dedek šali . . .

— Ne, govorim ozbiljno . . .

— Jeste, i ja koristim Dedeku, ali znate, najvažnije je to da mene Dedek umiva. On me i oblači. Drobi mi kruh u kavu, vodi me na šetnju. Kupuje mi igračke . . .

Učitelj je slušao, ali ništa nije rekao. Micek će još hrabrije: — A što je najljepše, — danas mi je Dedek načinio gajbicu . . .

— Tako? — upita učitelj, a Micek brzo nastavi:

— U gajbici će biti zatvoren Mucek. To je zečić. Ne od vune ni od čokolade. Biće to pravi, živi zečić. Mi ćemo ga kupiti za srebrnu Dedekovu deseticu . . . Svaki dan ćemo ga pustiti iz gajbice. Mucek će po dvorištu skakati. Ja ću skakati s njim. I Dedek će se s nama veseliti . . .

— Oh! — klikne učitelj, ali Micek govori dalje:

— Sad, poslije upisa idem s Dedekom odmah po zečića. Zbogom!

Micek upravo trči, hvata za kvaku, ali ga Dedek zaustavlja.

Tako je saznao učitelj o gajbici i zečiću . . . Saznali su i Micekovi drugovi: Geco, Acek i Dudo. I sva trojica

zažele da idu i oni po zečića. Micek dopusti Aceku i Geci, ali Dudi, tom tuđincu, nikako. Dudo je bio žalostan. Dedek je to dobro vidio, jer je imao na nosu i prve i druge naočale, i on odlučno izjavi:

— Neka ide s nama i Dugo!

— No, pa neka ide, dade i Micek teška srca privolu.

Tako su se oni ovdje, u sobi škole, pred učiteljem, raspričali o gajbici i Muceku, pa su i zaboravili gdje su. Prvi se snašao Dedek. Trgne se, nakloni se učitelju i povede svu četvoricu. Učitelj ih sve redom pomiluje i reče im:

— Do viđenja najesen!

Najhrabriji, onaj Dudo, isto će učitelju :

— Do viđenja!

Sad će i ostala trojica vrlo glasno:

— Do viđenja!!!

— Evo, idu opet istim redom natrag kuću. Naprijed Micek, Acek i Geco zagrljeni, a iza njih Dedek i Dudo. Sve je išlo kako treba dok nisu stigli do kuće na kojoj je pisalo: Krčma veselom Jožeku.

Dedek stane ispred te kuće. Zanima ga šta to piše na zidu. Stanu i dječaci. Pokušavaju i oni pročitati, ali ne znaju, a Micek poznaje samo neka slova :

O, M, K, I, P.

On traži samo njih po zidu. Dotle je Dedek nataknuo na nos naočale i čita. Na zidu piše:

— Umorni putniče, stani! Ne prođi mimo! Veseli Jožek toči ovdje izvrsno vino.

Dedek je pročitao, pa skine druge i prve naočale. Osjetio je u nogama i u cijelom tijelu velik umor. Zar je čudo? Ustao je u ranu zoru. Načinio je gajbicu s vratašcima. Upisao je četiri đaka u školu. Osim svega toga

sunce peče i Dedek je žedan. Zato sjedne za jedan sto da se odmori. Naruči čašu vina da utiša žeđ.

— Dedek, ustani, idemo! Ne smiješ ovdje ostati, tako se nismo dogovorili uopće — navali Micek.

Dedek ga tješi:

— Ne boj se, Micek! Neću dugo ostati. Samo par časaka. Da se odmorim i ugasim žeđ.

— Dobro znaš da moramo ići po Muceka.

— Ne boj se, neće Mucek pobjeći...

— Mogli bi ga oni prodati kome drugom...

— Pa nije zečić jedan jedini na svijetu!

Tako je Dedek govorio, i Micek zašuti. Dedek mu kupi pereca kupi perece i onim drugim dječacima. Perec je dobio i taj Dudo. Micek prigovori:

— Zašto si i njemu kupio?! On je nepoznat. Tuđi. Iz druge ulice. Neka ide odmah kući!

Kad je to čuo Dudo, on stavi svoj perec na sto i pođe bez riječi kući. To Dedeka razljuti, pa povuče Dudu za ruku, posadi ga na stolicu i zamoli da uzme perec.

— Ti si razmažen i sebičan! — ljutio se Dedek na Miceka i naručio još jednu čašu vina.

Kad je popio tu čašu, postao je Dedek čudan. Smješkao se bez razloga i neprestano naticao i skidao prve i druge naočale. Micek se uplaši. Zvao je Dedeka kući. Zvali su i drugi dječaci. I Dudo ga je zvao, ali Dedek o kući ni da čuje. Zatražio je i četvrtu čašu vina. Kad ju je ugledao, zapjevao je, a Micek zaplaka. Dedek je smiješan, čudan. Micek ga hvata za ruke i vuče od stola. To isto rade Geco, Acek i Dudo.

Svi pomažu Miceku i vuku Dedeka od stola, ali on se odupro nogama i ne da se ni maknuti. Smije se i pjeva dalje.

Popio je i tu čašu. Naručio petu, ali, kad ovu ugleda, ne zapjeva, već problijedi kao da će se srušiti na zemlju. Micek se strahovito prestraši. On Dedeku milo progovori:

— Idemo, Dedek, kući. Ti moraš leći u krevet. Ti si bolestan . . .

Pomažu nagovoriti Dedeka i drugi dječaci. Pa i onaj Dudo. I Dedek se diže. Ide, ide, ali posrće. Ljulja se. Ne razumije šta je to s njim. Misli da je kriva njegova kratkovidost. Zato traži naočale po džepovima. Jedva ih nalazi. Teško ih natiče na nos. Ali jao! Sada je još gore. Dedek viče:

— Potres! Potres!! Bježimo!!! Kuće se dižu i padaju! Kuće se klanjaju lijevo i desno! Ulica se rasklapa i sklapa! Potres!!! Bježi, Micek, spasi se!!!

Micek je nesretan, a drugi dječaci su žalosni. Dudo je domišljat. On veli Dedeku:

— Bolje je bilo kad niste imali naočale na nosu. Skinite ih!

Dedek posluša, skide druge i prve naočale. I uistinu — potres je prestao. Samo se njegove noge tresu. No, eto, zar oni nemaju pravo! Dedek je bolestan. Neka pokuša hodati. Oni će ga držati da ne padne. Geco i Acek drže Dedeka za ruke, a Dudo i Micek uhvatiše ga oko pasa i povedoše ga kući.

— Šta je Dedeku? — pitaju poznate žene sa svojih prozora.

— Bolestan je — odgovaraju Micek i njegovi drugovi.

— A od čega mu je pozlilo?

— Od vina, veli Micek i njegovi drugovi.

— Treba ga poleći u krevet da se ispava, savjetuju žene.

— Hoćemo, — odgovaraju zabrinuti dječaci. — Dedeka ćemo poleći u krevet i pokrićemo ga pokrivačem.

Micek završi:

— A kad se Dedek ispava, kad ozdravi, ići ćemo kupiti Muceka i zatvorićemo ga u gajbicu.

— I ja ću s vama ići! — klikne onaj Dudo.

Micek ga omjeri od glave do pete, ali ne reče ni riječi. Zaista, da nema tog Dude, Dedek bi pao na onu stranu. Za nagradu neka ide i on po Muceka. Smjeće ga i nositi deset koraka. Biće dopušteno da zečeka malo i pomiluje po bijeloj svilenoj dlaci taj — Dudo.

DUDO SVE MOŽE

Mali dječaci dovedu Dedeka do kuće. Micek turi ruku u Dedekov džep, te izvadi ključ od vrata. Drugi dječaci su držali Dedeka da ne padne, a Micek je otključavao vrata. Nije ih mogao otključati. Slabe su mu ruke, ključ je velik, a brava stara.

Poslije Miceka pokuša Geco. Turao je ključ u bravu na sve načine. Okretao ga lijevo i desno, ali ni on nije mogao otključati.

Dedek se sumnjivo ljuljao. Noge su mu sasvim bolesne. Šta će biti ako padne na zemlju?! I Acek pokuša otvoriti vrata. Raskoračen upre tijelo o vrata. Namršti lice i napne se, ali opet — ništa.

Dedek se još držao na nogama, ali sad se s njim dogodilo opet nešto čudno: Dedek je plakao i krupne su mu suze padale na zemlju.

Micek je prežalostan. Dedek plače sigurno zato što je bolestan. Noge mu dršću. On bi htio leći i spavati. Dedek plače što ne može u kuću. Šta da urade? Micek je na mukama. Sad upita onaj Dudo:

— Mogu li ja otključati?

— Možeš, dopusti Micek.

Dudo stane pred vrata, zaškilji na desno oko, turi ključ u rupu i poče da brzo sad brzo vrti ključem: cik, cak, cik, cak, cik, cak, a onda zakrene snažno nadesno i — škljoc! vrata se otvoriše. Taj Dudo je spretan. Mnogo zna. Vješt je. Dopušta mu Micek da uđe s njima u kuću.

Dedek je teško bolestan. Ne zna sam leći. Dječaci ga vode do kreveta i polegnu ga na nj. To je Dedek i želio . . . Prestao je plakati. Ugodno mu je. Sad će zaspati, a kad se probudi, biće zdrav. Onda će oni ići svi da kupe Muceka.

Još bi Dedeku bilo ugodnije kad mu noge ne bi visile. Treba ih staviti na krevet. Da, ali cipele su prašne. Bijela posteljina će se zamazati. Šta da se radi? Treba Dedeku cipele izuti.

Micek se primi tog posla. Ali, evo opet nezgode. Zapleo je uzicu i nastoji da je rasplete, no ona se još jače zaplete. Skače u pomoć Geco, ali je ne može ni on razriješiti.

— Ja imam velike nokte, veli Acek, njima ću je ja lako razriješiti.

Muči se Acek, ali ne može rasplesti.

— Mogu li ja, veli onaj Dudo.

— Smiješ, veli Micek.

Dudo čučne i — jedan, dva, tri! i čvor je bio razrijeješen.

Ovaj Dudo sve može i sve zna.

Sada stave Dedekove noge na postelju, stali su kraj nje i promatrali Dedeka. Dugo. Više od pet minuta. Onda izađu na prstima u malo dvorište. Tu će se igrati.

— Smijem li i ja? — pita onaj Dudo, koji sve zna.

Micek samo slеže ramenima. Tako isto učiniše i druga dvojica i Dudo ode bez riječi na ulicu. Ova trojica

su gledali za njim. Dudo zalupi dvorišnim vratima. Sad se Micek lecne i zaviče:

— Šta će Dedek kad se probudi i ne vidi Dudu?

— Ja mislim da će se ljutiti, veli Geco.

— Ja mislim isto tako, kaže Acek.

Micek potrči za Dudom i dovede ga za ruku.

Sve je opet u redu. Sad će se igrati na hrpi pijeska. Gradiće kuće, nasipe i tunele. Ali prije će im Micek pokazati gajbicu.

Može li i Dudo vidjeti to veliko Dedekovo djelo? Pa, može. Neka uđe slobodno u drvarnicu.

Micek pokazuje gajbicu. Sad gledaju vratašca. Najednom Micek zavrisne i otskoči u kut drvarnice:

— Miš! Miš! Miš je u gajbici!!

Micek se boji miša. Geco se boji, Acek isto tako. Oni su daleko od gajbice i velikim očima gledaju kako miš trčkara po gajbici.

— Zar miš ne smije ostati u gajbici? — pita Dudo.

Micek ne govori. Nijemo niječe glavom da ne smije.

Geco šapće: — Ne smije...

Acek šapće: — Ne smije....

Dudo otvara vratašca gajbice. Zove prstom miša da izađe. Miš ne sluša. Dudo mu namiguje. Miš ne mari. Sad Dudo turi ruku u gajbicu i hvata miša. Miš bježi ovamo — onamo, iz kuta u kut, ali hop! Dudo ga ščepa za rep. Miš plače: Ciju, ciju ciju... Dudo ga izvuče iz gajbice i drži za rep. Pokazuje ga iznenađenim dječacima. Miš se koprca u zraku. Rep je gladak. Pade miš na zemlju i pobježe u drva. Sad se tek ona trojica ohrabriše: skaču na drva, gaze po njima, udaraju ih rukama. I dok oni bjesne i osvećuju se mišu, onaj Dudo ogledava gajbicu. Sviđa mu se. Tu će Muceku zaista dobro biti. Vratašca mu se osobito sviđaju. On ih otvara i zatvara. Vratašca cvile: cviiiil... cviiiil... cviiiil... cviiiil...

To Miceka osvijesti i on ga opomenu:

— Ne trgaj vratašca!

Dudo posluša. Micek ga mjeri od glave do pete i veli:

— Mi smo zgazili miša.

Geco veli:

— Ubili smo ga.

— Nema ga više — završi Acek.

Dudo šuti, izlazi iz drvarnice, zatrča se na vrh hrpe s pijeskom i tu sjede, pa odmah započne nešto graditi.

Micek ga potjera:

— Silazi dolje s vrha! Ti gradi na dnu!

Dudo opet sluša. Sva četvorica grade. Podižu, nasipavaju, ruše, ruju, sve opet poruše jer nisu zadovoljni, pa iznova dižu i grade.

U poslu ih prekide glas iz kuće:

— Micek!... Micek!.... Micek!....

— Evo me, Dedek! — odazva se Micek i trči u kuću, a za njim Geco, Acek i Dudo.

U kući su. Dedek je malo otvorio oči i tražio vode. Micek zaviri u kantu. Nema ni kapi. Treba vode donijeti. On ponese kantu u dvorište. Prate ga drugovi. Tu je sisaljka za vodu. Micek pritisnu polugu. Iz sisaljke se čuju suhi uzdasi: sjuha, sjuha, sjuha! Vode nema.

— Pokušaj ti! — kaže Micek Geci.

Geco pritisnu polugu. Muči se, znoji, ali sisaljka i njemu suho uzdiše? Sjuhaj!

— Ja ću! — ponudi se Acek. Naglo udara polugom. Izbuljio je oči. Hlače mu pukoše odostrag, pa ipak! I njemu sisaljka suho i brzo dašće: Sjuhaj!.. sjuhaj!.. sjuhaj!.. sjuhaj!....

Dedek viče iz kuće: — Vode!... vode!... vode!...

— Ako ja uhvatim, voda će procuriti! — kaže odlučno i sigurno taj — Dudo.

— Uhvati! — dopušti mu Micek.

Dudo uhvati polugu obim rukama. Diže je i spušta snažno. Sisaljka uzdiše: Sjuhaj! sjuhaj! sjuhaj! Dudo ne prestaje. On dalje sve snažnije pritište. Sisaljka uzdiše: Sjuhaj! sjuhaj! sjuhaj! šljuhljaj... šljuhljaj! šljuhljaj! šljuhljaj! šljuh! šljuh! šljuh...

Voda je curila u gustom mlazu iz sisaljke.

— Daj meni sada! — traži Micek.

— I ja ću malo! — moli Geco.

— Dajte i meni, veli Acek.

Dobro. Kanta je puna. Micek je nosi u kuću. Oho! teška je. Sada je Geco nosi. Korak, dva, tri pa stane i ne može dalje. Acek hvata. Zatrči se jedan, dva, tri koraka i stane. Ne može. Preteška je posuda za vodu.

Sad Dudo dograbi za ručku. Upre sve svoje sile i unese vodu u kuću. Ova trojica su zapanjena. Taj Dudo sve zna i sve može.

Micek zahvati čašom vodu i prinaša je brzo Dedeku. Nagne čašu i izlije vodu po Dedekovim prsima. Joj! Joj! Šta da radi? Geco ne zna. Acek isto tako ne zna.

— Mogu li ja dati Dedeku vodu? — pita onaj Dudo i hvata za čašu.

Micek je neodlučan. Zar da taj tuđi napaja njegovog Dedeka? Ne, to mu ipak neće dopustiti. Tim više što bi i on Dedeka polio. Zar da taj tuđi Dedeka polije! Ne! Ne!

— Ne smiješ! — kaže Micek. Dudo ostavlja čašu, ali Dedek opet zavapi:

— Vode!... Vode!... Vode!...

— No, smiješ! — dopusti Micek. Dudo zahvati punu čašu vode. Lijevom rukom podigne Dedekovu glavu, a desnom prinese čašu k ustima. Dedek ne otvara oči, ali srče vodu. Popio je mnogo. Dudo mu opet polegne glavu na jastuk, Dedek opet zaspi, lice mu je mirnije i on zahrče.

— Sad će prije ozdraviti, šapće Dudo.

Opet na prstima iziđu na dvorište. Kod hrpe pijeska stoje. Ona trojica ne skidaju oka s tog Dude. Što li taj sve ne umije! Zaista sve može i sve zna! Micek mu veli:

— Sad ti možeš graditi na vrhu hrpe!

Dudo je veseo. Klikće;

— Sad ću sagraditi nešto veliko i lijepo! To još nije bilo na ovom vrhu! Divićete se.

Dudo radi. Micek, Geco i Acek ne. Oni promatraju tog Dudu. Sva trojica sjede pod hrpom. Oka ne skidaju s ovog Dude.

TAJ DUDO JOŠ NEŠTO MOŽE

Pravo je čudo kako Micek, Geco i Acek dugo sjede na miru pod hrpom pijeska. Oni sjede već jedan sat. Možda i dva sata. Sve je to zbog ovog Dude. Što li taj sve nije stvorio iz ove hrpe pijeska! Hrpa je planina. Na planini su stare gradine, ponori i rovovi. Kad Dudo svrši taj posao, zatrči se i — hop! Skoči na vrh hrpe, sjedne i poruši sve gradine, te zaspe sve ponore i rovove. Tad se odmah primi drugog posla. Kad je to svršio, opet se zatrči i — bum! Sjedne na sve to i razbije. I treći put nešto neobično izradi, pa se i opet zatrči i — fljas! Sve pod sobom smrvi. Tad opet skuplja pijesak. Navlači ga gore. Noge mu skakuću, ruke titraju, a jezik stalno melje, govori, tumači. Četvrti posao ne dovrši. Sve prekinu neka žuta mačka. Iz susjednog dvorišta skočila je na plot i gleda u dječake.

— Ta je došla da pojede Muceka! — zavikne Micek, a svi dječaci tad zagrabe pijeska, bacaju ga na mačku i viču: Šic! Šic! Šic! Šic!

Mačka pobježe. Dječaci se prihvatiše grčevito za plot i topću nogama? top, top, top. Viču ogorčeno: Šic! Šic!!

šic!!! šic!!!! premda više i ne vide mačku. Ko zna kud je ona već pobjegla.

Sad dječaci upravo jure u drvarnicu. Da nije mačka u njoj? Pa, odahnuše. Gajbica je zatvorena. Na njoj su mala vratašca čvrsto zatvorena. Ne može mačka u gajbicu. Mucek je na sigurnom mjestu. Neka se ne boji mačke i nikoga. Da, ali Muceka i nema još u gajbici!

Sad je vrijeme da idu po njega. Ulaze u kuću da vide šta je s Dedekom. Oh, ta on još leži i oči su mu zaklopljene!

— Treba ga probuditi, savjetuju dječaci Miceku. On posluša i prodrma Dedeka jedanput, dvaput, triput. Dedek se ne miče. Ne otvara oči. Ne diže se. Geco ide natraške u kut sobe. Odande, iz mračnog kuta, šapne prestrašeno:

— Možda je Dedek umro...

Acek otskoči kao lopta u drugi kut, dršće i šapće:

— Umro... umro... umro...

Micek se baci na Dedeka. Hvata ga za ruke. Miluje mu lice. Ljubi ga, plače i kroz plač zove; — Dedek, Dedek, otvori oči! Probudi se! Ustani! Idemo po Muceka. Po pravog živog zečića... Ti si živ, zar ne, Dedek moj dragi! Otvori oči svom Miceku! Nemoj umrijeti! Ne smiješ umrijeti! Kako ćeš ostaviti svoga Miceka samog, a mame i tate još nema kod kuće! Otvori, dragi Dedek, oči svome Miceku! Ti nisi umro! Ti nisi umro!...

Uzalud Micek viče, plače, moli i trese Dedeka. On ne otvara oči. Ne miče se. Micek je očajan. Dudo nije pobjegao, stoji uz krevet. Micek ga pita:

— Zar je zaista moj Dedek mrtav? ! !...

Dudo je ozbiljan. Pristupa bliže krevetu i veli:

— Sad ćemo vidjeti.

Uhvati on Dedekovu ruku i opipava, sluša kuca li žila kucavica. Sad spušta ruku, nadvije se nad Dedeka,

prisloni uho na njegove grudi i sluša bije li srce... Ništa ne govori. Ozbiljan je i vrlo zabrinut. Sad se ogledava po sobi. Spazi malo zrcalo na zidu. Skida ga i pokrije njim Dedekov obraz. Čeka čas, dva, tri, četiri, pet. Skida zrcalo. Veseo je i pokazuje Miceku:

— Vidiš li na zrcalu ovu paru? To je od Dedekovog daha. On diše. On je živ!

— Dedek je živ! Dedek je živ! — sretan klikće Micek, hvata Dedekove ruke i ljubi ih. Pa naravno da je živ! Ruke su mu tople. Kako to nije primijetio? I lice mu je toplo, drago, milo kao i uvijek. Krivi su svemu Geco i Acek. Oni su strašljivi. Pobjegli su u kut. Dudo nije bježao. On je Dedeka pregledavao kao doktor. Sad vješa zrcalo na zid. Kako je ovaj stranac, ovaj Dudo iz druge ulice svemu vješt i kako on sve razumije! Micek mu se u duši divi, ali mu nijednu riječ neće da kaže. Micek mu se čudi, priznaje mu sve, ali ga ne može zavoljeti jer se s njim prije nije igrao, jer je iz druge ulice.

— Idemo li po Muceka? — pita sada Dudo.

— Kako ćemo kad Dedek još nije ozdravio! — protivi se Micek.

— Možemo mi sami kupiti zečiša, donijeti ga i zatvoriti u gajbicu — veli Dudo.

— Nemamo novaca — kaže Micek.

— Uzmi od Dedeka, — nagovara ga Dudo — ali samo toliko koliko stoji Mucek.

Pa ima pravo ovaj Dudo. On je tuđi. Iz druge je ulice. Micek ga ne voli, ali mu uvijek daje zapravo.

— Ti traži po Dedekovim džepovima, tvoj je Dedek — veli Dudo.

Vidiš kako dobro govori taj strani mali. Šteta što ga ne mogu zavoljeti, misli u sebi Micek. Pri tom pretraži Dedekove džepove. Nađe prve naočale. I druge. Zatim šarenu veliku džepnu maramicu, u koju Dedek kiše i ko-

jom briše stakla na očalima, pa i usta Miceku, kad pojede čokoladu. U jednom džepu nađe Micek malu četkicu kojom si Dedek gladi sijede brkove. Tu je i džepni nožić od bijele kosti i srebrom okovan. O, što je krasan! Ovaj nožić Micek uvijek želi. Dedek ga je obećao ostaviti Miceku poslije svoje smrti. Neka, čekat će Micek dugo na nožić, strpljivo će čekati, samo neka njemu Dedek živi!

Micek nađe u džepu od prsluka Dedekovu uricu od srebra. I to će on naslijediti poslije Dedekove smrti. Sad prisloni uricu na uho i sluša: tik, tik, tik, tik, tik, tik, tikće Dedekova urica. Micek je prisloni Geci i Aceku na uho. Dade i tom Dudi da i on sluša. Onda stavi uricu natrag u džep i traži dalje. Nađe lisnicu. Prekapa po njoj. Ima tu svakakvih papira, legitimacija i recepata za Dedekove lijekove. Među svim tim stvarima i Micekova je fotografija. Nju Dedek uvijek sobom nosi. U lisnici kraj srca. O, mili Dedek! Dragi Dedek! Kako bi dobro bilo da je on sada zdrav i budan, pa da ide s njima po Muceka.

— Novci su sigurno u stražnjem džepu od hlača — veli Dudo. — Dedek na njima leži.

— Zaista, opet ima pravo taj Dudo. Kako da se do novaca dođe?

— Ja ću, ako smijem — veli Dudo, ali Micek skoči pred Dedeka kao stražar. Ne, ne da Micek da ko drugi ruje po džepovima njegovog Dedeka. Ne, to nikako!

Dudo i ne misli da traži po džepovima. On bi, veli, samo nešto učinio, a Micek bi onda lako sam izvadio novce.

— Pa, možeš — dopusti Micek.

Dudo se popne koljenima na krevet, upre čvrsto jedanput, dvaput, triput i — hop! okrene on Dedeka k zidu. Sad više ne leži na leđima, već na strani. Ova promjena godi Dedeku. Čuje se kako zadovoljno mrmlja i duboko uzdahnuvši spava dalje.

Micek, Geco i Acek gledaju tog Dudu kao čudo. Gledaj šta je sada smislio! Dedek je sada zadovoljniji, a osim toga je lako zaći u džep od hlača. Šteta što Micek ne može zavoljeti tog Dudu! Šteta je što je iz druge ulice. Da se on prije već s Micekom igrao, volio bi ga kao Gecu i Aceka. Možda i više.

— Izvadi novce! — govori Dudo Miceku.

Ovaj otkopča džep, te izvuče kožnatu novčarku. Jako je uzbuđen. Tresu mu se ruke. Pokušava novčarku otvoriti, ali nikako ne može.

— Pazi, strgaćeš! — upozorava ga taj Dudo.

— Otvori ti! — veli Micek.

Dudo pritisnu metalnu pločicu. Cik-klap! otvori se novčarka, a sitan novac zazveči.

— Daj ovamo! — pograbi Micek grubo novčarku iz Dudinih ruku.

— Zašto si tako ugrabio? — pita Dudo začuđen.

— To su novci! — veli Micek.

— Zar sam ja htio ukrasti te novce? — pita Dudo ogorčen.

— Tu ima puno novaca. Moglo bi se za njih kupiti mnogo čokolade i sladoleda — veli Micek.

— Ja nisam kradljivac! Neću ja tuđe!! — upravo je vikao taj Dudo. Crven je, srdit, bijesan. Stisnu pesnice i kroči Miceku bliže. Ovaj uzmiče u kut i skriva novac iza leđa.

— Zašto skrivaš novac?! — viče Dudo.

— Da mi ih ne otmeš!! — kriči Micek.

— Ja nisam kradljivac, da znaš, ti mali balavac! — dere se Dudo i prišao Miceku još bliže. Ovaj se stisne uza zid i stane kričati:

— Geco, Acek, otvorite vrata! Vičite! Ovaj je jak i hoće ukrasti Dedekove novce!

Dudo ne može pretrpjeti ovu uvredu. Skoči do Miceka i zamahne desnom rukom. Flis!!! zviznu jaka pljuska, novčarka padne i sitni novac se kotrlja po podu u kutove, pod sto, pod ormare i pod krevet.

Novci se smiriše. Micek, Acek i Geco kao da se pretvoriše u kamen. Iznenađeni su. Zure u vrata na koja izlazi Dudo. Tres!!! zalupi on za sobom vratima. Micek, Geco i Acek trepunuše očima, zacvokotaše zubima i sad tek kao da su se osvijestili.

— Udario te je — veli Geco Miceku.

— Pljusnu te je — kaže Acek Miceku.

— Za njim!!! — vrisne Micek, potrči do vrata, otvori ih naglo, ali ih opet brzo zatvori i šapne drugovima:
— Nije pobjegao... Eno ga, stoji na ulici.

Micek podupre vrata leđima. Geco i Acek proviruju kroz zavjesu na prozoru. Jedan, dva, tri, četiri, pet, Dudo još uvijek vani čeka. Nije kukavica. Ne bježi... Šest, sedam, osam, devet, deset. Dudo odlazi. Micek ostavlja vrata. Gleda i on kroz prozor. Nema više Dude. Sad se tek Micek svega pravo sjeti, zaplače i budi Dedeka:

— Dedek, Dedek, ne spavaj više! Probudi se već jednom! Tuku me tuđi, strani, iz druge ulice! Brani svog Miceka!

MICEK SPASAVA

Dudo nije daleko od Micekovog stana. Otišao je samo deset koraka i stao. Čeka. Nada se da će za njim potrčati Micek, Geco i Acek. Dudo očekuje da će trojica navaliti na njega. On ne bježi ni ispred trojice. Čeka ih. Stupiće u borbu sa trojicom. Sitnog i brzog Aceka će baciti u jarak. Taj će ondje ostati i plakati. Malog balavog Miceka će

još ispljuskati. Neka vrijeđa koga drugog, ali Dudu neće više nikada! S onim najdebljim Gecom će se boksati. Bum sprijeda, bum odostrag! Bum lijevo, bum desno! Bum! Bum! Bum! Gecu će svega izbubati. Neka dođu sva trojica! Samo naprijed!... Nema ih...

Dudo odlazi još deset koraka dalje. Stane. Čeka. Okreće se. Ne izlaze ona trojica na ulicu. Sigurno su se zaključali u kući. Dudi popuštaju mišice. Pesnice se rasklapaju. Neće biti borbe. Šteta, baš bi imao volju izbubati onog Gecu, a Aceka baciti kao vreću u jarak. No, Miceka ne bi dirao, ta on je već dobio svoje!

Dudo odlazi sporo opet nešto dalje i stane. „Da ne misle da bježim ispred njih". Dudo se ne boji i nije kukavica, nego su oni strašljivci. Nema ih na ulici. Ne trče za njim. Neka se stide. Zar su oni nekakvi dječaci! Onaj Micek nema nikakve drugove. Ne znaju ništa, a boje se i miša. Baš je šteta što nisu za njim potrčali. Pokazao bi Miceku ko je on. Micek je slab. S njim se uopće ne bi borio. Acek je presitan. Njega ne bi bacio u jarak, ali bi se zato s onim Gecom upustio u borbu. Vidio bi Micek tek tada ko je Dudo i ko bi pravo zapravo trebao s njim ići po Muceka i zatvarati ga u gajbicu. Zar onaj sitni Acek? Ni govora. Upravo smiješno. Zar pobijeđeni Geco? Ma ni spomena, bila bi to prava sramota!

Dugo, dugo stoji Dudo i ne miče se dalje. Žao mu je što na njega trojica ne navaljuju. Htio bi pokazati Miceku ko je on i šta je on kadar. Požalio bi Micek što ga je onako uvrijedio. Pozvao bi ga da ide s njim po Muceka.

Dudo uzaludno čeka navalu trojice. Žalostan ode kući majci. Ispripovjedi joj sve o upisu u školi i o tom kako Micek misli da mu se Dedek razbolio. Micek je još mazan i malen, pa ne zna da je Dedek previše pio. Dudo je govorio majci i o gajbici za Muceka.

Kad je sve ispripovijedao, priskoči majci u pomoć. Donese povrće s trga. U drvarnici nacijepa sitnih drva. On bi mami još mnogo toga uradio kao i druge dane, ali upravo danas nekako nema volje. Neprestano misli na onu trojicu. Još nešto. Kud god ide, kao da pred njim skakuće pravi živi Mucek. Kad je Dudo bio na trgu, činilo mu se da vidi Muceka u zelju i kelju. Kad je bio u drvarnici, bojao se sjekiricom jače zasjeći da trijeska ne udari zečića, jer mu se činilo da on kraj njega sjedi na stražnjim nogama, a prednjim traži od Dude djetelinu, zelje ili salatu.

Prije mu se nikada nije ništa pričinjalo. Kad je bio na trgu, vidio bi samo zelje, kelj, salatu i poriluk. Sad vidi Muceka u svemu tome. Kad je prije sjeckao drva u drvarnici, vidio bi samo drvo i sjekiricu, a sada je kraj njega Mucek, i on se boji da ga drvo ne udari... Osim toga Dudo je tužan. Čudno mu je oko srca i svuda u prsima kao da je bolestan. To je od žalosti što neće nositi Muceka na rukama. I još nešto. Žali što su ga ona trojica uvrijedila i otjerala. Nisu imali pravo. On je kod njih sve znao. Sve je mogao. Sve im je učinio. Tako i u kući majci sve zna uraditi i može joj pomoći. Uvijek s njom nešto radi. Majka je zbog toga vesela i hvali ga. Kaže mu toliko puta na dan: „Najljepša ti hvala, mili moj Dudo!“ A ona trojica što ništa ne znaju i ne mogu i što se miša boje uvrijedili su ga i istjerali.

Pa neka! Dudo opet napne mišice, stisne pesnice i hoće da otrči do Miceka. To nije daleko i on će svu trojicu do sita izbubati.

Sad više ne može tako. Mišice su popustile. On nije borben, već žalostan. Osim svega toga čini mu se kao da oko njega skakuće Mucek. I kad zažmuri, vidi zečića.

Dugo se mučio tako, a onda nije više mogao izdržati, pa istrči na ulicu. Ne ide Miceku, već prema školi... Vruće je. Ulica je prazna. Nigdje nikoga. Dudo je zato još tužniji... Najednom, tamo u daljini podigla se prašina na cesti. Da li je to od vjetra ili nešto drugo? Dudo potrči onamo. Oho, sad već bolje vidi. To su neki dječaci. Zašto su uzvitlali pod sobom prašinu? Dudo potrči još brže. Oho! Pa to je neka bitka nasred ceste. On ponovo oživi. Trči onamo još brže. Sad vidi bolje. Gle, pa to su Micek, Geco i Acek! Padaju, skaču na noge. Boksuju se. Rvu. Zar među sobom? Zar su se posvadili? Ali ne! Sad je Dudo blizu pa vidi; ova trojica se bore s velikim, starijim dječakom. Uličnim skitnicom. Prljav je, neošišan i poderan. Micek spazi Dudu i zavikne:

— Dudo, gledaj, ovaj dječak hoće da mi otme Muceka!...

Dudo vidi Muceka, živog, pravog, u rukama skitnice. Njegove mišice se opet napnu. Pesnice mu se stisnu tvrde kao dva kamena. Stane on u borbeni stav ispred velikog dječaka skitnice i — bud! udari ga s lijeve strane. Bum! udari ga s desne strane. Skakuće po prašini ispred njega i navaljuje dalje. Bum! udari ga u prsa.

Micek, Geco i Acek skaču oko boraca i hrabre Dudu.

— Otmi mu Muceka! — viče Micek. Ali to zasad nije moguće. Skitnica drži čvrsto zečića u lijevoj ruci, a desnom odbija Dudu. Brani se od Gece, koji hoće odostrag da mu skoči na leđa.

Borba sve jača. Dudo je prenapet i udara skitnicu sa svih strana. Geci nekad uspije da bubne skitnicu odostrag. Micek i Acek samo hrabro skakuću oko boraca. Prašina se diže. Borci su znojni, crveni, vrući. Bijeli zečić je prestrašen. Žmirka i tura glavu pod rukav skitnice.

—— Skoči, Mucek! Bježi, Mucek! Muc! Muc! Muc! — viče Micek i zove ga dodajući: — Mi ćemo onda pobjeći s tobom kući i zatvorićemo te u gajbicu...

Mucek ne može skočiti. Skitnica ga čvrsto drži za stražnje noge. Tako ga je priklještio da ga boli. Zečić cvili, plače. Dudo to ne može podnijeti. On se zgodno zatrči i — hop! skoči skitnici na prsa i stisne ga oko vrata.

— Baci ga na zemlju! — viče Acek.

— Tresni s njim u jarak! — kriči Geco.

— Pazi da se Mucek ne ubije! — upravo plačući govori Micek.

Poderani dječak uviđa da je u velikoj opasnosti. Premalo mu je jedna ruka. Muceka ne smije pustiti. On zato upotrijebi drugo oružje. Ugrize Dudu za desnu ruku. Ugrizo ga jako, divlje, do krvi. Curi krv. Mnogo krvi.

— Krv! ! — krikne Micek

— Krv! ! vrisnuše Geco i Acek.

Krv prekinu borbu. Skitnica pobježe. Izgubio se u ulici nalijevo. Odnio je Muceka. Niko ne trči više za njim. Krv ih je ovdje prikovala. Geco je ne može dugo gledati

i odlazi kući. Acek je skroz naskroz prestrašen. Trbuh ga zabolio mora kući.

Nasred ceste ostaju Dudo i Micek. Blijedi su. Ne govore ništa. Micek bulji u tog Dudu, a Dudo u krv koja kaplje u prašinu. Nikada on još do danas nije krvario. Svaki dan sjecka sjekiricom. Radi nožem. Ipak se nije posjekao ni porezao. Sad ga do krvi ranio taj skitnica. Zubima ga ugrizao. Dudo nije strašljiv, ali njegova krv na ruci zbunila ga je. Ne može govoriti ni misliti. Samo bulji u ranu na ruci. Šta će sada biti iz svega toga?

Micek je nježan, ali nije pobjegao. Ostao je uz Dudu. Štaviše, priđe mu sasvim blizu. Još više! On zaboravlja Muceka. Ne misli ni na bolesnog Dedeka. Sve je zaboravio. Samo vidi ovog Dudu pred sobom. Ruka mu krvava. Ranio ga je skitnica, surovo i divlje. Dudo je htio osloboditi Muceka. Dudo je htio pomoći Miceku. Borio se hrabro. Ranjen je. Krv mu curi zbog Muceka i Miceka . . . Dudo je blijed. Ne govori ništa. Ne plače. Ne trči mami. Ne traži pomoć. Ne vrišti. Samo gleda u krv koja curi i kapa u prašinu. Ako sva krv iscuri, šta će onda biti iz Dude? Bez krvi se ne može živjeti, to zna Micek. Dudo će onda umrijeti. Ostaće ovdje na cesti u prašini. A sve zbog njega i zbog Muceka. Ne, ne, to se ne smije dogoditi! Još mogu spasti tog Dudu, tako vještog, tako jakog, tako pametnog, tako dobrog, milog. Micek se sav izmijenio. U nekoj je vatri. Samo brzo! Spasti Dudu!

— Idemo tvojoj mamici! — veli mu Micek brižno i milo.

— Ne, — šapće Dudo. — Ona bi se prestrašila. Plakala bi . . .

— Onda idemo mojoj kući — govori Micek. — Dedek se sigurno probudio. On će ti pomoći.

Dudo ne odgovara. Šuti, ne protivi se. Dade se voditi od toga malog, nježnog balavca. Micek oprezno uhvati

Dudinu ranjenu ruku. Drži je visoko i vodi ranjenika posred ceste.

Dudo se daje voditi. Micek je sav u nekoj vrućici. Nisu mu mišice napete. Ne stište pesnice. Nešto drugo je u njemu. Velika želja da odmah pomogne ovom drugu koji mu više nije tuđ ni stran, premda je iz druge ulice. Samo da zaustave krv! Da ovaj jaki, vješti i dragi Dudo ostane živ. Geco i Acek su pobjegli ispred krvi. Micek nije mogao ranjenika ostaviti sama bez pomoći. On ga vodi, upravo ga vuče da mu pomogne. Micek je Dudin spasilac i ne zna za zečića ni za Dedeka. Micek spasava ranjenog druga. Samo brzo, brzo! Da ne bude kasno. Krv neprestano curi i kapa u prašinu ceste, a Dudo se tako nekako oteže. Micek ga upravo mora vući, Brzo! Brzo! Brže! Brže! Još brže, ti dobri, dragi najmiliji Micekov — ranjeni Dudo!

MICEK VODI POVORKU

Micek se posve promijenio. On sada sve vodi. Drži se važno. Ozbiljno. Glava gore, oči velike, a noge čvrsto stupaju. Micek ima odlično držanje. Još više! On drži Dudinu krvavu ruku visoko kao da je pokazuje cijelom svijetu. On doduše pri tom ne viče, ne govori, ali kao da traži: „Osudite ovo nedjelo! Ovo je krv! Zar smiju prozori na kućama i dalje biti zatvoreni? Zar smije ulica i dalje biti ovako pusta? Gdje su mame, sve? Neka prestanu kuhati! Neka plaču i viču! Gdje su tetke? Neka svi prekinu raditi svoj posao! Neka škripaju zubima i neka psuju! Gdje su bakice i dedeki? Zar mogu i smiju u kutu drijemati, a ovdje jedna mala ruka krvari! Gdje su peseki mali i veliki, crni, bijeli i kusasti? Zašto ne laju, ta ovdje je krv na Dudinoj ruci!

Upravo kao da viču ovako Micekove oči kad bi one mogle vikati. Tako on važan, ozbiljan, drži ruku Dudinu, ogledava se na obje strane ulice i kao da čeka da će se svi prozori otvoriti, sve mamice zaplakati i zgroziti se, svi očevi istrčati i osuđivati nedjelo, svi će djedovi i bakice žaliti i tješiti, svi mali peseki na prozorima, a veliki kroz plotove zavijati. Ali od svega toga — ništa.

Ne, ne može se reći — posve ništa. Pokraj Miceka korača Geco. S druge strane eno i Aceka. No, što idu dalje, sve im se više djece pridružuje. Naprijed je Micek. On drži Dudinu ruku. Dudo se daje voditi. S lijeve strane Acek, s desne Gego. Iza njih mnogo djece. Čitava povorka!

Najviše je posve malih, jer oni veći još su u školi. Većina njih su mali dječaci, ali ima i curica. I posve malih. Njih vode malo stariji za ručicu. Ide uz povorku i nekoliko peseka. Jedan mali posve crn. Drugi žut ima kusat rep. Jedan šareni šepesa na jednu nogu, ali prati povorku. Ona posve mala djeca padaju. Plaču. Stariji ih dižu i nose ih dalje na leđima.

Kuda ide ova povorka? Ni sami ne znaju. Ali svi su uzbuđeni. Dadu se voditi od Miceka što drži Dudinu ruku. A znade li Micek kuda ide? Ne zna. Krv na Dudinoj ruci ga uzbudila. On ne može da misli. Noge same koračaju. Nekud ga vode, ali kuda?!

Nose noge Miceka daleko. Do na kraj školske ulice. Tu stoji velik, jak stražar. Micek vodi Dudu pred njega.

Povorka stade. Okupiše se svi oko stražara i načine krug. Peseki su dotle sjeli u hladovinu i dašću zbog vrućine.

Micek pokaza stražaru krvavu ruku:

— Dudu je ugrizao jedan poderanac i zamazanac. Skitnica!

Stražan sleže ramenima, a Micek nastavi:

— Dudo se s njim borio!

Stražar progovori:

— Zašto se borio? U borbi se i stradava . . .

Micek opet veli:

— Onaj skitnica mi je oteo Muceka.

— Kakvog Muceka? — pita stražar.

— Pravog, živog . . .

— Šta živo?

— Zečića. Kupio sam Muceka za novce, a on mi ga oteo . . .

Stražar nije imao volje da s djecom dulje razgovara. Nestrpljiv je i veli:

— Ne zanimaju me vaše dječje svađe.

Micek ne popušta. Pokazuje ruku Dudinu:

— Gledajte, tu krv curi!

— Odvedi druga u ambulantu. Tamo će mu ranu povezati.

Micek nije zadovoljan. Tu krv curi, ovo je ranjenik, osim toga Mucek je otet, a stražar neće ni da se makne s mjesta. Njega sve to ne zanima — upoće. Nije se rasrdio. Ni viknuo nije!

Micek teško uzdahne, ali ne reče ništa. Uzme Dudinu ruku i povede ga dalje. Povorka djece opet je iza njih. Oni najmanji na leđima su starije braće. Peseki pokraj njih. Onaj s prebitom nogom umoran i znojan.

Povorka staje pred kućom u kojoj je ambulanta. Unutra je liječnik što daje pomoć bez novaca. Micek pritisne puce električnog zvonca. Čuje se unutra: Rrrrrrrrrr . . .

Vrata se ne otvaraju. Djeca bez daha čekaju. Peseki opet sjede u hladu. Onaj s prebitom nogo otšepesa kući. Napušta povorku kao da ne vjeruje u pomoć.

Micek još jednom pritisne zvonce. Iznutra opet: Rrrrrrrr . . . .

Sad se čuju koraci. Sigurno je dug hodnik. Pete cipela udaraju: cok-cok-cok-cok-cok-cok-cok . . .

Vrata se otvore. Na njima žena u bijelom.

— Šta želite? — pita ona.

— Mog je prijatelja Dudu ugrizao jedan zamazani skitnica, — odgovara Micek.

— Uredovno vrijeme za pregled bolesnika je prošlo — kaže žena u bijelom i zatvori vrata.

Micek je iznenađen. Onda se sjeti da nije spomenuo krv. Zato opet pozvoni: Rrrrrrr . . . .

Pete udaraju brzo i srdito: cok, cok, cok, cok, cok . . . Žena u bijelom otvori i odmah zatvori vrata.

Neka djeca iz povorke odoše kući. Prevruće im je.

Ode i kusasti pesek. I on ne vjeruje da će Micek nešto uspjeti. Nema pravde na svijetu!

Micek pozvoni još jednom vrlo kratko: Rrrrr . . . Ženske pete upravo jure: ckckckckck . . . vrata se otvaraju, a Micek podigne Dudinu ruku i vikne:

— Krv curi!

Žena u bijelom mantilu skoro zalupi vratima, ali se ipak predomisli u posljednji čas. Uhvati Dudinu ruku, ogleda je i reče:

— Uđi pa će ti doktor isprati i poviti ranu. .

Dudo uđe, a za njm nagrnu na vrata čitava povorka. Žena u bijelom im ne dopusti ući i veli:

— Ovo će boljeti. Doktor će trgati kožu. Ranjenik će vikati.

Žena u bijelom je uspjela. Djeca su odustala, samo Micek moli:

— Mene pustite. Ja sam Dudu doveo. Ja ga najviše od svih volim.

Žena u bijelom popusti. Micek uđe s Dudom i vrata se za njima zatvoriše... Male djevojčice odoše kući. Vele čuće se kako Dudo viče čak ovamo van, na ulicu. One to ne mogu slušati. Otišli su i mnogi dječaci. I oni najmanji s njima.

„Onaj lanjeni, tome tlv culi, ce vitati, a oni to ne ce slusati, pa idu zato tuci i sve ce mamici tazati". S njima odu i svi peseki.

Geco i Acek su ostali, samo su pretrčali ulicu. Tamo su začepili uši da ne čuju kad Dudo bude vikao. Dugo dugo su držali uši začepljene, pa i onda kad se vrata otvoriše. Izlaze Micek i Dudo. Ovome je ruka u bijelo omotana i ovješena na povoj oko vrata .

Micek govori Geci i Aceku:

— Dudo nije vikao. Samo je malo stenjao. Doktor ga je pohvalio. Ja sam doktoru kazao da mi je Mucek otet, a doktor veli da idemo u školu tužiti onog dječaka.

— Kome ćemo tužiti?

— Ravnatelju.

— Dobro...

Idu svi. Micek drži Dudinu zdravu ruku. Ranjenik je malo vedriji. Okreće se često Miceku i smješka mu se. Ipak još nije onaj prijašnji Dudo. Puno mu je krvi iscurilo.

Došli su pred veliku školu i nađu vrata zaključana. Na njima je zvonce. Micek pritisne. Dolazi neki čovjek pred vrata. Puši cigaretu i drži šibicu u ruci.

— Jeste li vi ravnatelj? — pita Micek.

— Ne ja sam podvornik. Šta želite?

Hoćemo tužiti ravnatelju zločestog dječaka koji je ugrizao Dudu i oteo mog Muceka.

Podvornik nije imao volje da pusti djecu u školu pa reče:

— Nemojte dosađivati gospodinu ravnatelju!

Micek pokaza Dudinu ruku:

— Dudo je ranjen. Tekla mu je krv. Bili smo kod doktora. On nas ovamo šalje.

Sada se podvornik smješka. Pušta ih unutra, ali traži da otaru noge o otirač. Svi su dječaci stali na veliki otirač i strugali nogama po njemu. Dugo... Neko je zvao podvornika. On otrči preko stepenica, a dječaci su još otirali noge. Dugo nije bilo podvornika. Kad se vratio, pušio je već novu cigaretu, a dječake našao još uvijek na velikom otiraču.

Dobro je — reče im on sada. — Pođite sa mnom!

Dječaci se penju stepenicama i broje u sebi: jedan, dva, tri, četiri, pet, šest, sedam, osam, devet, deset, Stani i odahni! Pa opet iznova broje: jedan, dva, tri, četiri, pet, šest, sedam, osam, devet, deset.....

Pred vratima su. Podvornik kuca i ulazi.

— Ova su djeca došla da se prituže.

Ravnatelj je sjedio za stolom i upravo telefonirao. Dječaci su čekali. Kad je ravnatelj bio gotov s telefonskim razgovorom, Micek započe:

— Jedan zamazanac oteo je mog Muceka...

Zrrrrrr... zazvoni telefon. Ravnatelj hvata slušalicu i opet razgovara: Halo! Halo! Ovdje uprava škole. Dobar dan!.....

Dječaci čekaju. Ravnatelj završi i taj razgovor i okreće se Miceku. Micek opet počinje:

— Onaj skitnica ugrizao je Dudu za ruku...

Zrrrrrrr... zvoni opet telefon. Ravnatelj hvata slušalicu i govori: „Halo! Halo! Ovdje ravnatelj škole. Klanjam se. Moj naklon!"

Dječaci čekaju. Kad je ravnatelj svršio i treći razgovor, skoči, pozove podvornika i reče mu:

— Odvedite djecu u četvrti razred! Tuže nekog većeg dječaka. Ja nemam vremena. Moram otići.

Micek pođe za podvornikom. Za njim i drugi dječaci... Podvornik kuca na jedna vrata. Otvara ih. Klupe su pune velikih dječaka, koji skočiše kao ubodeni i podignu veliku galamu kad spaziše male dječake. Učiteljica pita podvornika šta žele ta mala djeca.

— Došli su se pritužiti — veli joj on, a Micek će ovako:

— Našeg Dudu ugrizao je vaš zamazani i zločesti đak. Meni je oteo zečića. Ja sam za njega platio deseticu iz Dedekovog džepa...

Učiteljica se uhvati za glavu i viknu podvorniku:

— Što mi vodite tu malu djecu i prekidate me u poslu! Ne znam gdje mi glava stoji!

Micek pokazuje Dudu:

— Iz ruke mu je tekla krv. Bili smo kod doktora.

Učiteljica se smiri. Ona veli:

— Dobro je, mali. Prošeći se razredom i vidi da li je ovdje u sobi taj zločesti đak.

Micek je prošao razredom. Gledao sve ove velike dječake u lice i veli:

— Nema ga.

— No, onda zbogom, možete otići, — veli učiteljica. Micek je stao kraj jedne klupe i veli:

— Ovdje je prazno mjesto.

— Vrlo dobro, mali! — reče učiteljica. — Upravo tu sjedi zaista jedan zamazani dječak, ali ga nema u školi već nekoliko dana. Skita se. Lako je moguće da je taj dječak ugrizao i oteo. Samo ja ti ne mogu ništa pomoći jer ga nema. Hvatati ga po ulicama ne mogu. Prijavi stražaru...

— Jesam, prijavio sam...

— Pa?

— Ništa.

— Javi svojim roditeljima.

— Nisu kod kuće. Samo je Dedek kod kuće.

— Pa neka ti on pomogne.

— Ne može. Bolestan je — veli Micek.

— Vrlo mi je žao, ali ja nemam vremena da se s vama više zabavljam — veli učiteljica, pa ih lako izgura iz razreda i zatvori vrata.

Micek, Dudo, Geco, Acek i još nekoliko malih dječaka spuštali su se začuđeni niz stepenice. Kako to da se niko ne rasrdi zbog ranjenog Dude i zbog otmice Muceka! Dolje, kod izlaznih vrata, dočeka ih podvornik. Pušio je novu cigaretu. Dječaci stanu na veliki otirač. Premda su izlazili opet su strugali nogama po njemu. Podvornik ih u tom prekide i otvori im vrata. Oni su zamišljeni izašli. Škljoc! za njima podvornik zakrenu ključem.

Micek ponovo plane nasred školskog dvorišta:

— Sad idemo mom Dedeku. On se probudio. Ozdravio je. Kad on čuje šta se dogodilo Dudi i Miceku, vikaće, psovaće i ljutiće se. Uzeće štap i poći će s nama da traži skitnicu i Muceka. Idemo Dedeku!

— Idemo! ! — prihvate veselo svi dječaci, pa i Dudo. Daje se on svuda voditi ovom Miceku. Ništa se ne opire. I još je trom, blijed i žalostan. Krvi mu je mnogo isteklo. Zato. Sigurno zato.

DUDO JE OPET ONAJ PRAVI

Micek drži Dudu za zdravu ruku i upravo trče Dedeku. Geco i Acek iza njih.

Pred kućom su. Micek hvata za kvaku i ulazi. Dudo je zabrinut pa veli:

— Zar si ostavio kuću otvorenu? Dedek spava. Mogao je neko ući i ukrasti mu novac.

Sad se i Micek zabrinu. Zaista, učino je veliku bedastoću. Ujedno je i veseo što je Dudo ipak progovorio. Sad će biti sve bolje. Sigurno ima opet dosta krvi u sebi.

Svi su ušli u kuću. Micek veselo klikne:

— Sreća je, evo Dedek opet leži na leđima! Tat nije mogao do novaca.

Dudo se nasmija. Ovaj prijatelj Micek je drag, ali je bedast još kao malo dijete. Dudo veli:

— Dedek spava. Lako ga je podići i uzeti novac. Kad bi ko htio, mogao bi i tvog Dedeka ukrasti.

Joj, sada je tek Micek bio u strahu. Ostavio je otvorena vrata i šta će biti ako su Dedeku novac ukrali! Micek moli Dudu da Dedeka opet okrene na stranu, a on će onda vidjeti jesu li novci u stražnjem džepu o hlača.

Dudo prisaje, ali hoće li moći jednom rukom? Geco i Acek žele pomoći. Dobro. Hajde na posao! Dudo, Geco i Acek se popnu na krevet i kleknu. Uhvate Dedeka i horuk! okrenu ga na stranu, a Micek odmah turi ruku u džep. Ali pazi šta se sada iznenada dogodilo!

Dedek kao da je oživio. Uhvati se rukom hitro za džep, diže se na krevetu, drugom rukom hvata dječaka i viče:

— Ko je ovdje?!

Dječaci popadali s kreveta. Geco i Acek bježe u kut. Dudo stoji uz krevet, a Micek hvata Dedeka za ruke. Grli ga i govori mu:

— Niko tuđi. Ja sam, tvoj Micek. Dobro je što si se probudio. Svašta se dogodilo. Predugo si bio bolestan. Mi te trebamo . . .

Dobro. Dedek se smiruje od Micekovog glasa, ali čudno zuri očima i pipa rukama oko sebe kao slijep, i govori:

— Još slabije vidim. Sigurno sam previše pio.

— I mi tako mislimo — veli Dudo.

— Ko to govori, Micek? — pita Dedek.

— To je onaj Dudo. I Geco je ovdje. Acek isto. Svi su ovdje koje si vodio na upis u školu — veli Micek.

— Sve bi bilo u redu kad bih bolje vidio — tuži se Dedek.

— Uzmite naočale! savjetuje Dudo.

Dedek posluša. Uzme prve i druge naočale. Tuži se i dalje. Ne vidi mnogo bolje, ali ipak, ipak, sada im lica raspoznaje. Evo, ovo je njegov dragi Micek. To je taj Dudo. A što mu je na ruci?

Sad Micek ispriča Dedeku sve što se dogodilo otkako se on razbolio i zaspao. Micek je upravo plačući govorio o stražaru, o ravnatelju i o učiteljici. Niko im nije htio pomoći. Niko se nije rasrdio i vikao. Niko se nije ni s mjesta maknuo.

Dedek se srdi, Dedek viče, Dedek psuje:

— Ja ću s vama, djeco, ići da potražim tog skitnicu. Dobićemo mi natrag Muceka! Kaznićemo tog nevaljalca što je Dudu ugrizao do krvi!

Dedek je posve zdrav. Drži se sjajno na nogama. Junačan je. Korača čvrsto. Udara cipelama po podu: top top! Maše rukama na sve strane. O, svi su uvjereni u to da će Dedek učiniti nešto veliko. Micek je zaista imao pravo kad ih je Dedeku doveo. Jedini se on srdi zbog nepravde i on će osvetiti krv.

Samo je šteta što slabo vidi poslije svoje teške bolesti. Micek mu pruža štap, a on ga i ne vidi, pa hvata rukom okolo po zraku. Skitnicu će ipak vidjeti. Mršav je, ali je deblji od štapa. Osim toga je tako zamazan i čupav da se dobro vidi na prašnoj cesti.

Sve je u redu. Dedek zaključa kuću. Štap ima u ruci. Kroči hrabro. Naprijed! Naprijed! Naprijed! Da, ali kuda

sad? Pa onamo, na ono mjesto gdje je skitnica oteo Muceka!

Dedek s djecom žurno korača sredinom ceste. Prašina se diže. Uz njega dječaci upravo uživaju. Dolazi pravedni čas! Sad će biti osveta! Na, što je to užitak! Micek je presretan. Ogrli Dudu i poljubi ga u lice: cmok! cmok!

Dudo se smješka, a onda će vrlo ozbiljno:

— Ti si kao mala beba, a sad će opet biti borbe...

Dudo je htio još nešto reći, ali mu jedan kamen presiječe riječ. Cop! Cop! Cop! pada sitno kamenje ispred njih, iza njih i oko njih.

— Ha! tu je razbojnik — veli Dedek. — Ali nije sam. Mora biti cijela banda. Skrivaju se iza kuća i plotova...

Starac hrabro stoji nasred ceste. Diže štap uvis. Prijeti, psuje:

— Kukavice jadne! Izađite van ako smijete! Dođite na cestu ako ste junaci! Tako bi se znala boriti i moja mačka...

Iza jednog plota začuje se uzvik:

— Pogodi starca do krvi!

Drugi skriveni glas odvikuje:

— Neću jer je ambulanta sada zatvorena.

Treći glas će reći:

— Izbij mu zube kamenom!

Drugi skriveni odvikuje:

— Neću ni to. Prestar je, pa zuba i nema!

Prvi glas će sad ovako:

— Razbij mu naočale!

Dedek se zgraža. Viče:

— Strahota! Užas!! Nemoguće je vjerovati!!!

Mali dječaci su ustrašeni. Stisnuli se oni uz Dedeka, ali svejedno se boje. Tako im je kao onome koji se od groma skriva pod visoko drvo.

I najednom odanle iza plota zazviždi kamenčić s praćke: fiuuuuu... cvrk! i pogodi Dedekove druge naočale. One padnu i razbiju se. Dedek izgubi hrabrost.

— Ne vidim gotovo ništa — prošapće i drži se na nogama kao onda kad se razbolio.

— Zašto ti dršću koljena? — pita Micek.

— Mislim da ću umrijeti. Tako mi je poslije svega što sam čuo od tih strašnih dječaka iza plotova... Da dječja usta ovako zbore?! Zar se može vjerovati?! Zar se zemlja nije potresla?!

— Moramo odvesti Dedeka kući — kaže Dudo.

Micek i Dudo vode strca stazom jer on gotovo ništa ne vidi. Geco i Acek idu iza njih. Rukama zaklanjaju lice, uši i glavu. Praćke bacaju i dalje sitno kamenje.

Dedek se daje voditi Miceku i Dudi kao slijepac. Putem stalno šapće:

— Užas! Strahota! Grozota! Užas! Užas! Užas! Nisam mogao ni sanjati da ima ovako zle djece! Grozota! Strahota!!...

Zašli su u svoju ulicu. Ususret su im išli Micekova majka i otac.

— Dedek, Micek! šta se dogodilo?!! — pitaju oni prestrašeni i uzmu Dedeka ispod ruke. Sada Micekovi roditelji vode starca kući i ponovo pitaju šta se dogodilo.

— Dudu je skitnica ugrizao, a meni oteo Muceka — tuži se Micek.

Geco nastavi:

— Doktor je zavezao Dudi ruku...

Acek ga prekida:

— Skitnice su praćkom razbile Dedeku naočale!

Mama Micekova je očajna:

— Zašto svi govorite u isti mah?! Ništa ne razumijem od svega toga!

Micek hoće majci rastumačiti pa veli:

— Mamice, sve je to zato što se Dedek bio razbolio...

— Da... totalno! — veli Dudo i sad je tek mami bilo sve jasno... Kad su ušli u kuću, ona ukori Dedeka. Predbaci mu, što je pio alkohol. Zbog toga se i dogodilo toliko nesreće, a moglo je biti još i gore.

Kad je mama Dedeka dosta izgrdila, onda prigovori Miceku:

— Nije trebalo da ideš po Muceka sâm bez Dedeka!

— I bez mene! — veli Dudo.

— Ko je taj dječak? — pita majka.

Micek joj je sada govorio o Dudi, mnogo i sve najljepše: — Dudo sve zna i sve može. Uhvatio je miša rukom. Zna vezicu odriješiti i bravu otključati. Osim toga, kad je Dedek bio totalno — bolestan, on ga je pregledavao upravo kao doktor. Prevrtao je Dedeka na krevetu i Dedek je bio zadovoljan. Mirno je dalje spavao.

Mama se smiruje. Brzo kuha ručak i već se smješka. Micek se ohrabrio pa dalje majci pripovjeda. Sve do kraja. Sve dotle kako su skitnice Dedeku razbili naočale. Zatim je tražio pomoć od mame i tate, ali oni ni da čuju. Umorni su, vele, od teškog posla. Zaista nemaju ni volje ni snage da traže te skitnice, da ih po ulicama i dvorištima hvataju i da se s njima natežu.

Tata će ovako:

— Imam pametnijeg posla. Zaboravi Muceka ili neka ti Dedek kupi drugog ako ima volje i dosta novaca.

Dedek je u kući sjedio i čitavo vrijeme šutio. Nezadovoljan je sam sa sobom što je previše pio. To je i uzrok što je Micek ostao bez zečića.

Micek je sav nesretan. Od mame i tate očekivao je pomoć. Oni su zdravi, jaki i dobro vide. Oni bi mogli uhvatiti skitnicu, nalupati ga i uzeti od njega Muceka ako je još živ. Micek se boji da je zec zaklan. Možda se već peče kao pečenka.

Micek se upravo ljuti na mamu i tatu. U srdžbi jako zaplaka. Mama ga tješi:

— Ne plači! Nemamo vremena za hvatanje skitnice. Prezaposleni smo. Dedek će ti kupiti drugog Muceka. Zar ne, Dedek?

Starac kimnu glavom. Majka veli:

— No, vidiš da hoće. Ne plači više i idi u dvorište, pa se igrajte.

Micek pokaza Dudinu ruku majci:

— Njemu je krv tekla!

Majci je žao, ali šta može. Mora se žuriti da zgotovi ručak i da ide dalje na posao u grad. Savjetuje Miceku da odvede novog prijatelja njegovoj majci i da je moli za oproštenje što joj je dječak ranjen zbog Dedeka.

— Ne, mene ne treba voditi kući. Dedek nije ništa kriv! — veli Dudo odlučno i prvi izlazi u dvorište, a za njim rasplakani Micek, pa Geco i Acek.

Na dvorištu veli Dudo Miceku:

— Nemoj plakati. Obriši nos. Mi ćemo sami sebi pomoći! Tako je. Micek, Geco i Acek su zato. Ne trebaju oni ničije pomoći. Sami će pomoći skitnicu. Uhvatiće ga te izlemati na mrtvo ime. Uzeće natrag Muceka. Samo, ako nije već ispečen. Joj! To valjda nisu načinili! Samo brzo u potjeru za skitnicom da dobiju još živog Muceka! Naprijed! Naprijed! Naprijed!

Dudo prvi s jednom zdravom rukom, a Micek, Geco i Acek će s njim u vatru i vodu. Mora biti pravde! Oni će se osvetiti.

Dudo ih vodi. On je opet onaj prijašnji. Sve zna, sve može, a s jednom rukom.

Dudo upravo trči. O, kako je hrabar! Opet ima u sebi krvi. Puno. Više. Prepun je krvi. Zato je toliko jak!

HVALA MUCEKU

Dudo ne vodi svoje osvetnike ulicom, nego se skrivaju iza kuća. Trče kroz tuđa dvorišta. Skaču preko plotova. Penju se preko drvarnica. Umorni su pa se odmaraju u kutevima suša. Žedni su, pa ih Dudo napaja na tuđim sisaljkama za vodu. Psi ih napadaju. Bježe natrag. I Dudo s njima, ali ne dopušta da se vraćaju kući. Hrabri ih, skuplja opet u hrpu i vodi kroz dvorišta koja nemaju pse.

Osvetnici su znojni i prašni. Acek ima krvavu ogrebotinu na nozi. Geco šepa. Miceka boli trbuh od muke i straha. I od gladi. Ali, šta je to sve prema Dudinoj ranjenoj ruci! Samo dalje! Izlupati skitnicu! Osloboditi zarobljenog Muceka!

Putuju oni tako, putuju. Najednom veli Dudo:

— Stoj!... Pogledajte! Ovdje mora da je Mucek skriven. Tu se skitnice zadržavaju.

Micek stane uz Dudu. Do njega Geco i Acek. Srca im udaraju burno, kao da se čuje: Tup!.. tup!.. tup!.. tup!...

Došao je odsudni čas! Ili — ili! Dječaci vide pred sobom same male niske drvenjare. Zidovi šuplji. Krovovi prodrti. Vrata razbita, iskrivljena. Prozori zakovani čavlima. Umjesto stakala papiri i stare krpe.

Oko drvenjare smetište. Stari šuplji lonci, trule odbačene cipele i svakakvo drugo smeće, gad i smrad.

— Zar je tu moj zečić? — pita Micek.

Dudo kima glavom. Micek je očajan. On veli:

— Mucek će uginuti u ovom smradu...

— Ako već nije ispečen — šapće Acek.

— Idemo ga tražiti! — zahtijeva Micek, ali Dudo nije za to. On savjetuje:

— Čekajte malo. Sjednimo tu za plot i kroz njega gledajmo na ove drvenjare. Ko zna u kojoj je Mucek!

— Dokle ćemo ovdje čekati?

— Dok iz jedne drvenjare iziđe skitnica. U toj je skriven Mucek.

— A što ćemo onda?

Dudo savjetuje:

— Ja, Geco i Acek tajno ćemo slijediti skitnicu. Skočićemo mu na leđa. Svalićemo ga na zemlju. Onda ćemo ga tući, tući, tući, dugo, dugo. Nećemo ga prestati tući...

— A što ću ja? — pita Micek. Dudo veli:

— Ti skoči u drvenjaru i oslobodi Muceka iz ropstva, pa bježi s njim kući! Tamo ga zatvori u gajbicu. Dobro zatvori vratašca na njoj.

— I ja bih htio skitnicu bubati s vama zajedno! — zaželi Micek, stisne pesnice i škrguće zubima.

Dudo veli:

— Dobro. Možeš i ti Micek udarati skitnicu nekoliko puta, ali onda trči kući s Mucekom...

Samo, ako već nije ispečen... šapće Geco.

Škrrrrrrr... zaškripiše neugodno vrata na jednoj drvenjari. Ha! Pst! Dječaci stanu kroz plot da zure... Iz te drvenjare izlazi skitnica. Iza plota je osam pesnica tvrdih kao kamen. Dudi je i ranjena ruka hrabra i spremna za borbu.

Kuda će skitnica? Ne smije se dulje čekati.

— Naprijed! — klikne Dudo, ali stoji na mjestu. Micek, Geco i Acek isto tako. Šta je?! Zašto ne potrče za skitnicom? Ta četvorica su! Hrabri su. Pesnice su kao kamen.

— Predomislio sam se — veli Dudo. — Skitnica će zazviždati: Fijuuuuu!... i njegova će banda odmah dotrčati. Jači su od nas.

Joj! — klecnu koljena osvetnicima. — Šta ćemo onda?

Dudo savjetuje:

— Bolje je pričekati skitnicu u drvenjari, pa hop! i njime o zemlju — šljop! Tu ga bubati, bubati, bubati, neprestano bubati. Niko neće vidjeti ni čuti. Njegova banda neće ništa znati.

Dobro je. Osvetnici slušaju Dudu vrlo rado. Čekaju čas, dva, tri, četiri, pet, šest, sedam, osam, devet, deset. Dudo izlazi iza plota prema drvenjari. Za njim Micek, Geco i Acek.

Hop! Hop! Hop! Svi su kod drvenjare. Dudo otvara vrata. Škrrrrrr... škripe ona. Neugodno je to, ali ulaze unutra.

— Evo Muceka!!! — klikne sretan Micek. Zaista. Tu u kutu, odmah uz vrata, leži, živ, ali prestrašeni Mucek,

otet, zarobljen. Na vlažnoj zemlji u mračnom kutu, ograđen samo starim komadima opeka.

Micek ga odmah uzima na ruke, gladi, miluje i ljubi u čelo među crvene oči. Muceku je ugodno. Tura glavu pod Micekovo pazuho. Traži zaštitu i pomoć. Glade ga i drugi dječaci po svilenoj bijeloj dlaci. Dudo također. Onom zdravom rukom!

— Baš je lijep i drag — priznaje Dudo.

— Mogu li ga odmah odnijeti kući? — pita Micek.

— Možeš.

— Ne! Ne! Ne nosite ga odavde! — začuje se nečiji čudan glas iz drvenjare.

Dječaci su vrisnuli od straha. Svi osim Dude. Sad su tek vidjeli gdje su. Pa tu ljudi stanuju! Evo stola s dvije stolice. Tu je i limena peć. Tamo dalje krevet.

Dječaci stupaju polako i oprezno do njega. U njemu leži žena. Blijeda je, žuta, suha. Čovjek bi se mogao od nje prestrašiti. Nije čudo što je takva ako ovdje uvijek spava. Tu je ružno, nečisto i mračno. Osim toga vrata jako škripe: Škrrrrrr...

— Ko ste vi? — pita Dudo.

— Bolesna i žalosna majka.

— Čija?

— Majka onog dječaka koji je ovog zečića donio.

— Mi ćemo Muceka odnijeti — veli joj Micek.

— Nemojte ako imate duše i srca — moli majka.

— Mucek je moj!

— Vaš ga je sin oteo...

— On je Dudu ugrizao za ruku. Krv mu je tekla. Doktor je ranu zavezao...

— Vaš je sin skitnica i otimač. On je Dedeku praćkom razbio naočale...

— Tužili smo ga stražaru, ravnatelju i učiteljici...

— Mi ćemo ga uhvatiti i istući. Nećemo ga prestati bubati... I vi bi ga morali tući...

Tako su govorili Micek, Geco i Acek. Blizu kreveta stoje i upravo viču. Pesnicama prijete iznad kreveta. Dudo ne. On stoji iza njih i motri sobu. Ozbiljan je. Očima kruži po jadnoj prostoriji i uzdiše.

Bolesna majka sluša, sluša. Kad su se dječaci izvikali, ona će drhtavim glasom:

— Moj sin je poderanac, skitnica — sada. Jeste, imate pravo, ali nije bio uvijek takav. Kad je bio mali, bio je mio, dobar i nadasve drag. Onda mu je umro tata. Ostali smo bez hranitelja. Ja sam radila teške poslove da prehranim sebe, njega i još dva mu starija brata. Slaba sam uvijek bila. Jedne ciče zime jako sam se razboljela. Morala sam ležati u krevetu. Odonda do danas nisam ustala. Nisam imala novaca da se liječim. Bilo mi je sve gore. Morali smo napustiti dobar stan jer ga nismo imali čim platiti. Zavukli smo se u ovu mračnu rupu drvenjare. Tu čekam da umrem, pa da više ne gledam kako mi sinovi propadaju. Stariju dvojicu već dugo nisam vidjela. Proskitali su se sasvim. Ne navraćaju više k meni. Onaj najmlađi ipak dolazi jedamput dnevno. Donese mi nešto da pojedem, ne znam od koga, ali donese.

Bolesna majka zaplaka, a dječaci nisu više bili borbeni. Nije bilo pesnica i želje za osvetom, i Micek je vratio zečića u kut. Bolesna majka je govorila dalje kroz suze.

— I najmlađi sin postao je već tvrd, grub i zao. Već ga nije bilo tri dana i tri noći k meni. Mislila sam: Zbogom i treći moj sine! Više ni tebe neću nikad vidjeti! Htjelo mi srce pući od tuge, ali onda, najednom, evo ga četvrti dan se vrati i donese ovog zečića. I od tada se često navraća kući k zečiću. Donese mu trave. Dade mu vode.

Ogradio ga je opekama. Dugo ostane u kući. Meni milo što je uz mene, što ga vidim. Hvala zečiću! On mi je povratio sina da ne ostanem posve sama ovdje i da ne umrem bez ikoga svog kraj sebe...

Bolesna majka je opet plakala. Miceku su također suze u očima. Ne zna ni sam kako i zašto. Ta je majka tuđa, a on će, čini mu se, naglas zaridati.

Majka je šaptala kroz suze:

— Zato se nemojte čuditi što vas molim da mi ne odnesete začića...

Dudo veli ozbiljno:

— Ne čudim se.

— Odnesete li zečića, ode mi sin i ja ga više nikada neću vidjeti...

— Ja neću Muceka! Ne trebam ga!! — reče Micek suznih očiju, te istrči van. Za njim Geco i Acek. Svi su potreseni.

Ostao je u kući jedini Dudo. On pristupi krevetu i veli bolesnoj majci:

— Mi se nećemo osvetiti vašem sinu. Nećemo ga tući. Nije me jako ugrizao — uopće. Krvi nije mnogo isteklo... Donijeću vam toplomjer da izmjerite vrućinu. Mogu vam donijeti i aspirin. Moja će mi mama sve dati. Dobićete i juhu. I čaja također, ali bez ruma! S limunom. Biće vrlo sladak. Rastopićemo u njemu pet kocki, pa ćete ozdraviti i moći šetati sa svojim sinom. On neće više od kuće bježati... Sad ja idem i sve ću vam donijeti.

Majka na to reče Dudi:

— Hvala, ja ne trebam ništa. Glavno je da ste mom nesretnom sinu ostavili zečića...

Dudo ne popušta:

— Ipak ću donijeti toplomjer, aspirin i čaj... duboko uzdahne te istrči iz drvenjare.

— Dragi dečko! — vikne majka — vrati se još samo načas!

Dudo se vraća i pita uslužno, srdačno i učtivo:

— Evo me! Šta želite? Molim, izvolite!

— Daj mi, molim te, zečića malo ovamo na postelju!

Dudo učini kako je željela i otrči kući. Majka gladi licem zečića. Ljubi ga u meko svileno čelo i šapće mu kroz zube: — Hvala ti, zečiću, hvala ti.....

On kao da razumije. Umiljava se žalosnoj majci, a zečje malo živo srce kuca, kuca i samo što ne pukne. Kao da je prepuno razumijevanja i saučešća.

DEDEK JE POBJEDNIK

Huuuuu!!!... Kao da je bura udarila o vrata, tako su se otvorila kad je Micek banuo u kuću. Mama ga želi nešto pitati. I tata, pa i Dedek. Ali ne dospješe jer Micek skače mami oko vrata. Grli je tako čvrsto kao da će je ugušiti i govori:

— Mamice, mamice, nemoj biti bolesna! Ne smiješ nikada biti bolesna, jer bi mogla ležati u drvenjari... Čuvaj tatu, dobro ga čuvaj da ne umre, jer onda nećemo imati novaca, pa ćemo morati u mračnu drvenjaru!.. Mamice, nemoj psovati Dedeka, nikad ga nemoj psovati da i on ne umre!.. Neka živi stotinu godina da me vodi na šetnju, jer će mi kosa prerasti, biću poderan, zamazan, biću skitnica...

Sad je tek nešto malo razumjela mama svog Miceka. Tata isto tako. Pa i Dedek, Dedek nešto više. On je tražio da Micek sve ispripovijeda što zna. Micek to učini.

Mama, tata i Dedek saznadoše tako sve o bolesnoj majci u drvenjari. Dedek se zamisli, zakima glavom i veli:

— Tako je to. Upravo tako. Taj dječak se proskitao. I podivljao. Sad otima i ugriza, a nekad je bio mio, dragi majčin sin kao i naš Micek. Pokvario se zato jer nema već nekoliko godina drage majčine ruke, koja bi ga vodila na šetnju. Nema cipela zimi. Zebu ga noge. Nema čestitog odijela na sebi. Krpe na njemu vise. Nema više ni žlice tople jehe...

Micek prekide Dedeka :

— Htjeli smo ga tući, tući, tući, ali to više nećemo — uopće. Ja sam ga mislio boksati i boksati. Sad više ne mislim. Dudo, Geco i Acek su ga htjeli bubati, bubati i bubati. Sad više ni oni neće. Ja neću od njega uzimati zečića. Neka mu Mucek ostane. Da ga nema, ne bi se više vratio kući. Njegova mama bi onda bila sasvim, sasvim sama u krevetu, u mraku, a vrata škripe: škrrrrr...

Dedek prekide Miceka. Diže ga u zrak do stropa i kliknu:

— Pobjeda! Pobjeda! Pobjeda! Tren, dva, tri i već sam smislio!

Šta je Dedeku? Tako je opet jak! Diže Miceka do stropa: hop!... hop!... hop!... pet puta. Ne umara se — uopće. I vidi dobro kroz jedne naočale.

— Šta ti je Dedek? — pita Micek.

— Pomoći ćemo. Sve ćemo urediti. Ljudi sve mogu kad samo imaju zdrave ruke, pameti, srca, duše i volje. Majka u drvenjari ne smije umrijeti. Njezini skitnice će postati opet dragi sinovi! Samo brzo! Brzo, Micek, dok nije kasno! Tu je dragocjen svaki dan, sat, svaka minuta i sekunda! Ja imam plan! Ja imam plan!

— Dedek ima plan! Dedek ima plan! — klikće Micek i skače veseo po sobi.

Sad najprije prva pomoć. Samo ako mama pristaje. Ona pristaje. Zlatna je Micekova mama. Daje mu košaricu. U nju stavlja lončić s dobrom juhom. Osim juhe

meće u košaricu komadić mesa i zdjelicu variva. Evo i kruha dosta. Povrh svega bočicu kompota od trešanja.

Dedek je sretan. Njegov Micek isto tako. Dedek veli: „To je samo prva pomoć! Tu će pomoć nositi Micek!“ O, hoće on, vrlo rado. Micek nosi prvu pomoć. A Dedek? On će isto nešto nositi. A što će to biti? To će biti druga pomoć. Dedek nosi gajbicu, metlu i lončić s cvijetom.

Za kratko vrijeme nosili su Micek i Dedek prvu i drugu pomoć. Micek nosi jelo, a Dedek gajbicu na leđima, a u rukama metlu i cvijet.

Putem se Micek tužio Dedeku :

— Vidiš, Dedek, pa ja još i ne znam kakav je tvoj plan — uopće.

Dedek sad otkriva Miceku svoj plan. On će pokušati ovo. Kupiće za svakog sina one žalosne majke par zečeva. Biće njihovi. Neka ih hrane, napajaju, čiste i češljaju. Zečice će se kotiti. One će imati puno malih, lijepih, zlatnih muc-muc, muc-muc muceka, koji će trebati mnogo trave i vode. Sinovi neće imati vremena više za skitnju po ulicama. Ako dotle sve Dedeku uspije, on će još i više učiniti. Urediće im cijeli kunićnjak. To će biti pravo gospodarstvo. Oni će kuniće moći prodavati i hraniti sebe i liječiti majku.

— A što je glavno, majka njihova onda neće biti sama— veselio se Micek.

— Tako je, upravo uživa Dedek. — Onda njihova majka neće biti više bolesna. Ustajaće zdrava ujutro vrlo rano i slaće sinove po travu za zečiće. Trebaće puno trave jer će biti pedeset malih muc-muc, muc muecka, a oni će svi biti tako, tako gladni... I dok majčini sinovi budu čupali travu, ona će im u maloj, čistoj i svijetloj kuhinjici kuhati mlijeko i kavu...

— Dedek, Dedek, to je plan! Ti imaš plan! Niko nema tako krasan plan — uopće!

Dedek i Micek dođoše žalosnoj majci. Ona nije bila sama. U mračnoj sobi drvenjare bio je njezin najmlađi sin — skitnica. Šta on radi? Jede komad mesa i varivo tako tečno i lakomo kao da nije jeo godinu dana. A odakle mu to jelo?... Donio ga je Geco u košarici.

Nije prošlo mnogo vremena, otvore se vrata: škrrrrrr... Ulazi i sitni, brzi Acek. I on nosi košaricu s jelom. Tek što je on izvadio svoj dar na sto, opet vrata zaškripe: škrrrrrr... Ulazi Dudo. I on nosi košaricu. Iz nje vadi juhu, meso, varivo i kolač. Ali Dudo vadi još nešto. On je donio čaj, limun i šećer. I još nešto. Dudo vadi toplomjer i aspirin.

Sto u mračnoj sobi pun je svega. Kao da su gosti. Skitnica još uvijek jede lakomo. On i ne žvaće. Samo guta. Strašno je izgladnio. Micek, Geco i Acek ga promatraju. Majka ne skida očiju s njega.

A Dedek? On nikoga ne gleda. Primio se odmah posla. Jednom žličicom zahvati malo masti ispod pečenog mesa i maže njom vrata da ne škripe.

Sad zamoli bolesnu ženu da se pokrije preko glave. Pokriju i jelo. Dedek otvori širom prozor i vrata. Uuuuuuu... struji propuh. Uznemiri se prašina. Paučine se trgaju i lepršaju na propuhu kao barjačić. Dedek uzima metlu i skida paučinu. Poslije toga pomete smeće. Uuuuuuuu... propuh još struji. Sve je čisto, aha Dedek zatvara vrata. Stavlja lončić s cvijetom na otvoreni prozor. Sunce se cvijetu obradovalo pa izlilo mnogo topline i svjetla na nj. Puna je drvenjara sunca!

Bolesna majka otkrije glavu. Ah, vidi se da diše duboko i slatko ovaj čisti i svježi vazduh. Smješka se cvijetu na prozoru. Eto, ovo tužno lice što je samo plakalo i plakalo sad je nasmijano. Zaista je Dedek već dosad mnogo uspio.

Oh! . . . — htjede majka da zahvali Dedeku, ali je on odmah zaustavi:

— „Oh, kako da vam na svemu tome zahvalim, milostivi gospodine“, zar ne, to ste ovaj čas htjeli reći, pa vas molim da to i ne pokušate, jer bi meni tim učinili samo nažao. Što mi činimo, to nije milostinja. Mi činimo samo dužnost koju čovjek čovjeku treba da učini kad je u nevolji . . .

Sad se Dedek okrene njezinom sinu skitnici:

— Otkrij jelo! Jedi dalje! Znam da si gladan. Uzmi samo! Izvoli! . . .

— Hvala! . . . promuca dječak gledajući u pod. Dedek namigne Miceku slavodobitno: Zar to nije već velik uspjeh?!

Dječak hvata jelo dalje, ali kao da je nešto opazio i zbog toga prestao jesti. Uzima čaj i nosi ga majci. Stavlja joj ga na stolac uz krevet i veli tiho:

— Pij, mama! . . . Imamo svega dosta . . .

Majka uhvati sina za ruku i privuče ga k sebi. On se ne opire. Pade majci u zagrljaj. Majka ga ljubi u lice pa mu tepa:

— Sine moj, dragi moj, zlatni moj, mamin najmiliji, najdraži! . . .

Sin zajeca u majčinom zagrljaju i šapće:

— Pij, majko, čaj! . . . Uzmi i mesa . . . Ima svega . . . Zvaću i braću kući da se pogoste . . . Ima i za njih dosta . . .

— Zovi ih sine, zovi ih kući, moli majka i ljubi, ljubi svog sina u lice, u čelo . . .

A šta rade ostali za to vrijeme? Dudo namješta gajbicu i meće Muceka u nju. Geco i Acek mu pomažu.

Dedek i Micek se isto zagrliše. Dedek šapće sav u vatri:

— Moj plan se počinje ostvarivati...

Micek ljubi Dedeka u lice. Govori uzbuđeno:

— Ti si Dedek pobjednik! Ti moraš živjeti stotinu godina!

Tako Micek priznaje Dedeku, ali šapćući. Neće da poremeti onu još veću sreću u kojoj žalosna majka grli izgubljenog sina. Micek je uvjeren da je Dedek pobijedio. Njegov plan će uspjeti. Skitnice sinovi će se povratiti majci. Brinuće se za velike zečeve i za pedeset malih muceka. Biće pravi brižljivi gospodari. Majka će njihova rano ustajati iz kreveta. Biće zdrava. Budiće sinove, oni će ići čupati travu za male muceke. Majka će im dotle kuhati kavu.

Prostrijeće bijeli stolnjak preko stola. Narezaće svježeg kruha. Uliće mirisne i slatke kave u šalice. Tad će ići vidjeti vraćaju li se sinovi s travom. Otvoriće vrata, koja više ne škripe — uopće. Sunce će zasjati kroz otvorena vrata u sobu. Majčini dječaci veseli će trčati s punim naramcima trave za zečiće. „Dobro jutro, majčice! Sinulo je sunce i pred naša vrata!“ — kliktaće oni.

Najprije će nahraniti začeve, a onda će piti svoju kavu. Uto će se najmlađi mamin sin sjetiti nečega. Biće to vrlo važno. Kazaće majci i braći:

— A znate li šta je danas?

— Šta je danas, kaži nam ti!

— Godišnjica našeg kunićnjaka.

— Ha! Kako smo na to mogli zaboraviti! Pa to treba proslaviti!

Svi će biti za to, samo neće znati kako. Najmlađi će ovako:

— Kad sam se ja sjetio godišnjice, onda učinite nešto meni za volju.

— Hoćemo! — kazaće svi drugi .

— Htio bih da otvorim vratašca na svim gajbicama!

To će mu dopustiti. Haj! Haj! Što li će tada u sobi biti veselja!.. Nasred sobe veliki kup trave, a oko njega mnogo, vrlo mnogo zečeva: starih, mladih, sasvim, sasvim maljucnih, milih, dragih, pitomih, glatkih, svilenih...

Dogodiće se tada još nešto osobito. Najmlađi sin će među zečevima potražiti Muceka... Zar će on biti još tu, među njima, na životu? Biće, naravno da će biti. Iz zahvalnosti, radi uspomene — doživotno. Dok ne ostari i sam ne ugine.

A zašto upravo sada traži najmlađi sin Muceka? Micek zna. Kad ga sin nađe među zečevima, odnijeće ga za sto i staviti na stolac kraj sebe. Muceku će biti malo i neugodno, kao da je stidljiv, a osobito onda kad mu dječak, onako veseo i sretan, sveže ubrus oko vrata. Muceku će biti zaista neugodno, pokušavaće skočiti sa stoca među zečeve na pod, ali, kad mu dječak pruži finu koricu kruha, više neće biti neugodnosti. Mucek će koricu držati prednjim šapama i grickaće je svojim, još uvijek zdravim glodnjacima, pa gle, i ubrus će mu upravo biti potreban da mu mrvice ne padaju u gustu, svilenu dlaku...

Tako će to biti, upravo tako, zamišlja Micek, jer, kad Dedek nešto započne, to onda mora i uspjeti. Dedekove ruke dosta su još jake. Duše i srca ima on kao rijetko ko! A volja? U njega je jaka, jaka volja!! Samo se ne smije razboljeti — totalno.

Micek zna i to da će često trčati ovim dječacima. Možda svaki dan, i to s Dudom zajedno. Oni će tamo ostajati dugo, dugo i neće im se dati da se vrate kući — uopće!

SLATKI POTOK I DRUGE PRIČE

BLAGOJ USPOMENI MOJE POKOJNE MAJKE.
ONA SE VJEČNO ODMARA NA SUNČANOM
BRIJEGU IZNAD SLATKOG POTOKA.

PISAC

VLADO

Vlado je na selu kod strica cijelu noć slabo spavao. Putovao je dugo iz Zagreba vlakom, a onda jedan sat autom po izrovanoj cesti. Umor ga savladao i živce mu razdražio. Još k tome je večera bila prava gozba: pečeni pilići, salata, gibanica od sira, malinov sok i posve rane jabuke „petrovače", ubrane s drveta.

Strina ga je pretrpala jelom da se brzo popravi — da ojača. Zato su ga roditelji i poslali ovamo na selo mjesec dana za vrijeme ljetnih praznika.

Poslali ga da u tišini uživa u širokim poljima, slobodnim livadama i prostranim šumama. Svršio je četvrti razred osnovne škole i sad će u gimnaziju, a roditelji se boje za nj jer je slab i prenježan.

Boje se — razboljeće se. Vladina koža je blijeda kao snijeg na mjesečini. Nosi dugu kosu kao djevojčice u gradu, zlatno-žute boje. Odjeven je u crno baršunasto odijelo s bijelim ovratnikom . . . Tako odjeven izašao je to jutro iz goleme stričeve kuće, ogledao se plaho po dvorištu, a onda se zatrčao njegovom širinom. Trčao je tamoamo — rumen je i zadihan. Kosa mu vijorila. Onda Vlado stade nasred dvorišta i zagleda se prema željeznoj ogradi uz cestu.

Privukle su ga nanizane glave: male, sitne, nečiste, rumene, nepočešljane, — djeca iz susjedstva.

Škripaju Vladine lakovane cipele, a glave se s onu stranu zida u njih zagledale. Oči: crne, plave, sive, crne,

plave. Došao Vlado u blizinu ograde, a one oči se ustreptale kao da ih sunčev sjaj zabljesnuo.

— A što gledate u mene? — pita ih Vlado.

— Ti imaš lijepe cipele! — dobaci jedno dijete.

— Kosa ti je žuta, a ošišana kao u anđela na slici.

— Odjeven si kao neki mali kralj naslikan u tatinom kalendaru! — veli treće dijete.

— Lice je u tebe kao na crkvenom kipu.

— Ruke su ti kao u oprana djeteta iz jastuka.

— Nasmije se Vlado od srca, potrči k velikim vratima, otvori ih i zovne? — Hodite k meni! Uđite, ama svi! Brzo! Brže ! !

— Gospa će nas izgrditi — tuže se oni i stoje uz vrata.

— Gospodin će nas uplašiti!

— Sluškinje nas žare koprivama!

— Sluge tjeraju bičevima!

— Psi će nas ugristi!

Vlado je bio zgranut. Ne razumije. Onda skokne na cestu i ugura djecu u dvorište.

— Vlado! ! — vrisne sitan ženski glas s prozora, a seoska djeca se raspršiše. Vani, na cesti, čekaju ih matere, očevi, veća braća i starije sestre. Neki sa šakom, drugi sa šibom, a treći sa koprivama. Podizali im suknjice, pa ih udaraju, šibaju i žare. Vrište djeca, a odrasli viču:

— Daćemo vam mi vješati se o gospodske plotove!

Vlado je u velikoj krasnoj strininoj sobi. Otvorio je oči širom i ni riječi ne kazuje. No onda začuje iz druge sobe kako strina govori stricu:

— Ti moraš Vladi naći druga ovdje u selu. Smisli koga ćeš i potraži ga. Ne može dijete biti samo.

Začas evo strica k Vladi. Dobre je volje. Žmigne malom, ogrli ga i povede.

— Mali moj! Vodim te Milanu! Momku! On će ti otkriti sve ljepote sela. Zgodan je, živi vražičak! Samo s

njim lijepo i pametno! Ti si bolje odjeven, njegovan, učtiv, ali junačniji i pametniji ne moraš biti! Vlado, pamti što ti govorim!

Vlado i stric prolaze kroz selo hladovinom, stazom ispod voćaka. Pilići ispred njih bježe, pijuču i turaju glave kroz plot. Kvočke su nakostriješene. Navaljuju. Žuti guščići žužuču, stare psiču. Sitne i prljave patke hvataju dudove što zreli padaju. Vrapci živkaju na trešnjama. Laste se zalijeću do mačke na stupu plota dražeći je.

Vlado gleda ne trepnuv okom. Stric nešto govori, no dječak ne čuje, već samo gleda. Toliko obilje živog života zanese ga i on upija, guta.

— Striče, veliš, — Milan se zove?! On će mi još mnogo toga pokazati!

— Da! Milan! Eno mu kuće! Vidiš li je? Bijeli se u čitavoj šumi voćaka!

MILAN

— Dobar dan! — stric će stupivši u Milanovu kuću.

— Dobar dan! reče i Vlado sitno i prigušeno kao daleka jeka.

Svi su se u kući ustrčali. Traže stolice za iznenadne goste. Brišu ih pregačom. Neko i pobjegne van. I mačke su uznemirene, pa se motaju ljudima oko nogu. Životinje dreče. Stâju im na noge.

— Obuj se! — Milan će mačku. Stoji on iza postelje i mjeri Vladu od glave do pete.

— Doveo sam, evo malog svog rođaka Vladu načas k vama, veli bogati čovjek. — Sam je. Ubi ga dosada. K Milanu sam ga doveo da se zabavi. Moj gost je građanin, iz Zagreba, a svršio je četvrti razred kao i vaš Milan.

Svidjelo se to ovim ljudima. Neka ostane to građansko malo stvorenje! Neka ostane! Nedjelja je danas.

Milan sluša i stoji stalno iza kreveta. Na glavi mu crn šeširić. U bijeloj je košulji s prslukom, u bijelim gaćama, a bos. U napetu domaćem platnu izgleda širi, veći i jači nego što uistinu jest. Upravo se umio i očešljao. Rumen je od hladne vode.

Stric Vladin zgodan je čovjek. Znade se snaći.

— Ja odoh! — veli. — Hodi, Milane, ovamo! . . . Tako! Rukujte se!

Dugo su se djeca držala za ruke. Ta, već je strica nestalo, već su i u kući nestrpljivi. Milan se nikad ne rukuje, pa ne zna šta bi, a Vladi opet novo i milo gledajući rumenog, jakog svog druga, odjevena u nedjeljnu bjelinu. I osjeti on kako je Milanova ruka čvrsta, hrapava i topla, pa zaželi da ga vodi, da vidi sve ono što još nije vidio, kako mu reče stric putem ovamo.

U POLJU

Malo je Milan govorio. Izgledao je šutljiv kad su izašli iz kuće u dvorište i voćnjak. Rijetko kada je Vladu i pogledao.

Za njima Milanova mati viknu:

— Miloše! Oj! Ne vodi to dijete predaleko! Ne skitaj se, tepče moje! To dijete nije za daleke tvoje staze! Slabašno je i blijedo. Čuvaj ga! . . .

Vladu kao da igla bocnu u srce, no on će i više preboljeti jer mu je Milan drag, a eto, jedva ga poznaje. Samo da tako ne šuti?!

Kad dođoše za štagalj, vrapci u jatu prhnuše i Vlado pretrnu.

— To su vrapci, veli Milan i dođe bliže Vladi. — Znaš li, kad baš hoćeš sa mnom, onda ćeš ići čak do Slatkog potoka!

Vladi srce zakuca jače, no ne dospije Milanu reći koliko je veseo. On mu bljesnu pred očima i nestade brzo kao munja.

A kad Vlado pogleda na pravu stranu, vidje kako je Milan zadignuo široke gaće do kukova da mu ne smetaju, pa juri kao strijela poljskim uskim putem između dozrela žita.

I što bi nabrojao deset, već je bio daleko. Vladu obuze žalost zbog osamljenosti, pa potrči za njim, no vidi — stići ga neće.

— Milane! Milane! — vikne žalostan. — Čekaj! Čekaj me!

Stane Milan kao ukopan, okrene se te će Vladi zadihan:

— Hej! Kako ono reče gospodin da se zoveš! A, da, da! Vlado! Oj, Vlado! Požuri! Ja, valaj, trista, a ti samo deset koraka!

Opet su zajedno.

— Ništa drugo ja nijesam htio. Evo vidiš, — to sam htio da vidim kako trčiš. Još nešto: da vidim imaš li baš doista volju da sa mnom ideš čak na Slatki potok . . . A ti si Vlado? Je li, to je drukčije Vladimir?!

— Da. Vlado mi je ime iz milja.

— Aha! Tako kao i meni. Zovu me Mile, Milić, pa i Miloš . . . Da. Reci mi Miloš! Svi me tako zovu.

Na brdašcu su. Stoji Milan još uvijek zadihan i pokazuje Vladi more zlatnog žita.

— Proći ćemo sve ovo, zatim tri uvalice i još tri brda. Onda ćemo stići u široku livadu . . . Gledaj u daljini visoko grmlje! Iza njega je Slatki potok.

Jedva to doreče, škrgutne zubima, zastenja i naglo sjedne. Vlado se prestraši.

— Ubode me pčela! — stenje Milan. — Al' baš jako!

No, kako vidje Vladu ustrašenoga, smiri se stisnuvši zube. Izvadi žalac i ustane. Kaplje znoja su mu curile niz uho. On skinu crni šeširić i Vlado vidje crnu, krakto ošišanu, tvrdu i lijepo začešljanu kosu.

— Pčele rade u sitnom cvijetu bijele djeteline po poljskim putevima. Stao sam na jednu — tumačio je Milan, i krenuše dalje. Milan je šepesao. Vlado mu reče:

— Hajde, Miloše, obuj moje cipele, a ja ću se izuti.

— Hoću. Skidaj cipele! — nasmija se Milan, ali ga i dirnu Vladina pažnja.

Izuje se Vlado, a noge mu nježne i blijede. Plave se žilice toliko vide kao da će izbiti kroz tanku kožu.

Stupa Vlado bos po vreloj travi kao po iglama, jojkajući i cikteći:

— Uf! Ao! Mmmm . . .

Onda sjedne. Ne može dalje. Milan mu vrati cipele.

— Već sam ozdravio! — veli on i smješka se. A kad Vlado htjede saznati zašto on tako vješto hoda bos, ne reče Milan ništa, već se u vazduhu okrene i kao riba baci potrbuške na travu, a noge dignu u vis.

— Gledaj ti te noge! To su tabani! Opipaj!

Zagleda se Vlado u tvrdu i debelu kožu, no Milan je opet na nogama:

— Ti si zgodan dečko! Čekaj da te nadarim! Hoćeš li meda? Pa što te i pitam? Ko meda ne voli? Vi građani sigurno svaki dan jedete samo medenjake . . . Hajde sa mnom!

Skrenuše u djetelinu, visoku do koljena, a gustu, da su im se noge zaplitale. Milan skine šeširić, pa vreba i tapka po djetelini. Leptiri lete ustrašeni, a ševe otprnuše u visinu.

Najednom zamahne on šeširom i prignječi nešto o zemlju. Zu . . . zu . . zu . . . krupan glas mu zazuji pod šeširom. Oprezno ga digne, raširi, te uhvati debelog bumbara.

— Ne gledaj ovamo! — veli Milan.

A kad se Vlado okrenu, pruži mu Milan na dlanu kaplju. Bliještila se ona na suncu kao biser u školjki na dnu Milanovog dlana.

— Srkni! — ponudi on Vladi. Medni sok je to.

Vlado lizne a Milan poslije njega. A kad opet nastaviše put, reče Milan:

— Tako mi, pastiri, na paši medarimo. Jedan bumbar — jedna kaplja. Kaplja meda i — nema više bumbara. Pssssst!

Milan je prestao da govori. Problijedio je i čučnuo. Bez riječi, migom je upozorio Vladu da čini ono što i on.

Dugo i mučno se verao Milan, a za njim i Vlado kroz zrele klasove žita. Sunce je žestoko pripeklo u otkrivenu zlatnu Vladinu gavu. Kosa mu se splela i slijepila.

Vidio je kako Milanova žila na sljepoočnici buja, udara kao da će prsnuti.

Mučno su se verali kroz žito. Milan je želio toliku tišinu da ni klas ne šušne. Tada proguta krik i sruši se na koljena. I ne okrenuvši se, pograbi Vladu za ruku i privuče ga k sebi i nijemo mu pokazuje rijetko viđen prizor.

Na polegnutim klasovima žita sjedi ženka trčka, ptica velika kao golub, a pod njom male sive trčke i proviruju ispod majke. Ona osluškuje i strepi od svakog šušnja klasa. Mužjak malo podalje kljucka po nekom crvu.

— Krrrrr! — oglasi se mužjak spazivši nepozvane dječje spodobe. Za tren nestade ptica u gustom žitu.

Milan odmahnu i uspravi se.

— Imam sreću s tobom! — veli Vladi. — Dobar je početak. To se rijetko vidi.

— Kako si, Miloše, znao da su ptice ondje?

Hja! Ne znaš? E, moj dragi, to ti je tako nekako. Naslutim ja. Namirišem. Pričinja mi se. Čujem najsitniji šušanj i glas jer sam cijeli dan na polju.

I evo nabaše odnekud miš, debeo kao valjčić pa nešto trom. I ne zna kud bi i što bi, a jame nigdje blizu.

Milan baci šešir na njega.

— Pomozi! — vikne Vladi.

Obadvojica se bace na njega. Izgazila su tako djeca klasove žita vrteći se za mišem.

Milan ga je držao za uši. Onda se ču: ce-ji-num... To je Milan zakrenuo mišu glavom. Puče neka koščica, a Vlado osjeti mučninu.

— E, rđavo ti, Vlado, je li? Pa valjda ti ga nije žao! Okoti on svu silu i pojede taj gad žito! Evo nekog ljeta na metar dužine bilo je po deset mišjih rupa. Pojedu seljaku usjev, a onda smogni novaca, a odakle? Tako moj otac veli: „Ne pita se je l'rodilo. Moraš imati za odjeću i obuću i za druge daće".

Sluša Vlado i teško mu razumjeti, samo kao nekako stid ga je mučnine, a Milan vidi lijepe Vladine ruke znojne i uprljane i za noktima blato. Žao mu je i sjeti se potoka, gdje će se Vlado oprati.

U LIVADI

Spuste se njih dvojica niz posljednji brijeg. Milanu je malo otekla noga. Vlado je pognut. Sunce je pritisnulo tjeme i kao da ga gnječi o zemlju. A dođoše na rub nepregledne livade, Vlado klikne, a jato divljih golubova prhne s hrasta na hrast uz među.

Livada je pred dvije nedjelje košena. Vrbe se kao srebro sjaje na vrelom suncu. Divlja grlica guče u hladu hrasta.

— U trk! — vikne Milan, skine šešir i jurne livadom aracajući se i ritkajući kao malo ždrijebe. Baci šešir uvis i okrenu se po zemlji rukama i nogama kao točak. Preskakuje širok i dubok jarak.

Uhvati se za nisku granu stabla i naglo se zanjiše, pa se onda odbaci daleko i dočeka na noge.

— U trk, Vlado!! — upravo vrišti Milan. — Uhvati me, majčin sine, ako si kadar! Juh!!!

A kad Vlado stane da osluškuje, on ga umiri:

— Jeka je to, Vlado. Odbija se moj glas od šume tamo preko potoka. Deder vikni i ti štogod!

— A šta? — pita Vlado plaho.

— Ma šta! Pa eto, vikni mene! Moje ime.

— Hahaha! — nasmija se Milan i naruga Vladinom zôvu. — Ko mače malo kad kiše!... Jače vikni! Evo ovako: Oj! Oj!! Oj!!!

A onda stane i ukruti se kao kamen. Slušaju obojica. Iz sela zvoni crkveno zvono.

— Pola je dana, Vlado! Sunce je navrh tjemena. Gle, na zemlji sjene kao da i nemamo. A kako sunce pali! Da ga vidim.

Milan zagleda u sunce, a onda naglo zaklopi oči rukama.

— Jao, majko! Oslijepiću!

Kad sjedoše u hlad pod hrastom, osjete da su gladni. Nije Milanu to prvi put, ali žao mu Vlade i veli:

— U gospode, u vas, jede se na obroke. Žao mi te! Danas ćeš izgladnjeti. I u nas je danas dobra užina! Kokina čorba, prepečeno meso i gibanica od sira. Tako svake nedjelje i blagdana.

— Nisam gladan! — veli Vlado.

— Ma, velim, zgodan si ti. Poslužiću te nečim. Hajdemo, nije daleko izvor u polju. Voda je hladna, da te srce od nje zebe.

Oh, da, da! Da mi je samo vode! — zaželi Vlado.

Pod vrbom humčić. Ispod njega jama. U njoj voda po metra duboka, a metar široka. Sunce se u njoj kupa. I ono je u vodi ledeno. Ožednjeli su, pa im se čini da bi svu vodu popili.

— Pij šakom! — nutka Milan Vladu. — Ne! Ne! Ovako je bolje! — Milan se baci potrbuške i turi nos u vodu, pa srče, srče. I Vlado klekne. Legne. Glave se trknu, a Milan se nasmija u vodi. Dignu se mjehuri i valovi mali. Skoči im između očiju crna mala žaba.

— Nisam htio — ispričava se Milan, sjedi na humku i ne može zaustaviti smijeh. — Treba znati piti ustima s izvora, moj Vlado. Treba znati! No, pričekaj!

Zagrabi Milan šeširićem vodu i doda je Vladi. Vlado ispi sve na dušak, a kad htjede još, Milan reče:

— Ne može se! Voda se zamutila. Treba dugo dok se izbistri . . . Da sjednemo pod vrbu na humčić . . . Je li Vlado, reci, priznaj — laka muka te spopala kad ja ono mišu zaokrenuh vratom?

— Da — odgovori on tiho i obori glavu. Vlado se upravo boji razgovarati s Milanom. Stric njegov imao je pravo kad ga je upozoravao neka ne misli da je on moguće pametniji od Milana. Sve on smišlja kako bi se Milanu raspričao o Zagrebu: o kazalištu, kinima, zvjerinjaku, muzejima, o tramvaju. Ali nekako ne može. Izgleda mu da to ne priliči tu. Na ovom mjestu u prirodi. To je jedno, a drugo — on nema vremena. Svaka sitnica ovdje, u ovoj širini i visini, toliko ga zaokuplja da u glavi nema nikakvih misli. Prepustio se Milanu. On je njegov junak. Veći

i zanimljiviji od onih junaka iz kina koji jašu na bijesne konje preko američkih poljana i pucaju iz revolvera.

— Vidiš, ti priznaješ da ti se smučilo — opet će Milan. — To mi se sviđa. Ti sve priznaješ. Moji drugovi iz sela radije lažu, samo da se ne osramote.

— To se kaže iskren biti — veli Vlado.

— Jest, jest! — klikne Milan i približi se Vladi, pa mu se zagleda u oči. — Zato ću te nešto pitati. Vi jedete piliće? Pa da! Što to i pitam! Ko vam kolje?

— Sluškinja — promuca Vlado.

— Aha! Vidiš! Ona mora makar joj se i gadilo. Pa ja sam to vidio kod tvoje strine . . . Mi tako moramo sami sebi spremiti: živad, tele za svadbu, ovcu i svinjče, Mi nismo gadljivi. Mi smo takvi. Mi moramo . . . A miš? Pred moga bih se učitelja stavio, isprsio i rekao: „Jesam. Udavio sam miša. On je zlo za nas. U tren je bio gotov.“ A moj bi Vlado odmah dodao: „Al' ga nije mučio! Nije!“ Zar ne, ti bi potvrdio? Vidiš, baš to bi tebi pristajalo. Ali ja ću ipak ove pogane prste oprati.

Učini to i obriše ruke o dugu košulju. Onda će Vladi: —Legni na humak. Odmori se. Ne idi za mnom načas. Dok nabrojiš stotinu, evo me već k tebi.

Samo što to reče, zamakne i izgubi se. Vlado se pruži po travi i glavu spustio na ledinu. Umiri se onako sam, osluškujući stotinu raznovrsnih šuškanja, cijukanja, piskanja i cvrčanja. Sve ga to zavitla u neko kolo, a prene se tek kad začuje prasak koji puče kao puška. Skoči ustrašen. Potrči za Milanom, koji nije daleko. Milan se njihao na visokom hrastu, a držao se slomljene suhe grane. Spazi on u muci Vladu i vikne:

— Nisam mislio da će pući. Još se malo drži.

Vlado se uzvrti u užasnom strahu.

— Juuuuh! ! ! — vikne Milan. Vlado vrisne i zatvori oči. Kad ih otvori, vidi kako se Milan spušta niz stablo.

— Ti se čudiš? — pita Vladu kad je sišao. — Pa vidio si valjda! Ritnuo sam se i bacio na donje grane... E, sreća! Dobro sam pogodio i uhvatio se za najdonju. Začas za stablo i evo me na zemlji... Sjednimo u hlad!

Vidi Vlado u Milana raskrvavljen prst, a i na licu mu je ogrebotina. Upozori ga na to.

— O, moj Vlado! To nije ništa. Ne daj, bože, većeg zla!

Pljune Milan na dlan i obriše lice. Krvav prst obriše košuljom pa i njega poslini. — To je, vidiš, naš domaći lijek. Ma, što si se ukrutio? Sjedni! Nešto imam za tebe i za sebe.

Izvadi iz džepa na prsluku dva jajeta nešto manja od golubijih.

Vlado cikne od iznenađenja.

— Nisam ja od onih koji ruše gnijezda, lupaju jaja i ubijaju ptice. Al' ovo je nešto drugo. Eno, gle gore je gnijezdo! Čije? Vranje, jastrebovo ili svračije? Ne znam. Ostavio sam još dva jajeta, a ova dva uzeo za nas. Nekuhana i neposoljena... Ovako učini, gle! Kvrcni, olupi malo gore i isiši, srči! Ne motaj po ustima već gutaj!

Vlado teško proguta, no utješi se jer Milan reče:

— Nisi naviknut, je li? Pa ni ja! ! Al sam čuo da ovo daje snagu, krepčinu i divljinu.

Zbaci onda sa sebe šešir, prsluk i košulju, i pojavi se pred Vladom napola go. Napne mišicu na desnoj ruci i zovne Vladu:

— Udari po njoj! Ha? Je l' tvrda? Tu, vidiš, ulazi snaga! Tu je treba. A suh sam. Evo rebara: jedno, dva, tri, sva. Tako je i moj otac suh, a visok, a mišice kao nakovanj. Kad nam konji bijesno u propanj lete, on ih je kadar zaustaviti.

Odijeva se Milan i nastavlja:

— A vidiš, ne jede se prefino. O, moj dragi! Sjedne nas sedmoro za zdjelu žganaca! Mati moja posljednja sjeda, a prva se diže od zdjele, a onda otac za njom. Suhi ljudi, al' divlji u rukama! A nekad? Oho! ! Još i više. Gledaj onu šumu što se crni! Po njoj lutahu i vuci i hajduci. Pa, vele, moj pradjed neki uskočio u šumu. Bio je takav čovjek koji nepravdu nije mogao trpjeti. Pobjegao je zbog nje u šumu. I svidjelo mu se tamo. I ne navrati se nikad rodbini. Hvatala ga je „pravda" dvadeset godina, a on im poručio: „Živ vam nikad neću dopasti šaka. Čak, kad budem umirao, klinom ću izdupsti rupu u tvrdom hrastu, duhnuću dušu u nju i zabiću je čivijom!"

Kad vidje Milan da Vlado prenapetao sluša, on se našali:

— Vlado! Skini se sad ti da te vidim!

Vlado se ustraši jer ne zna onaj kruti okovratnik namjestiti kako treba. Opet se kao postidje jer se sjeti da se još kod kuće i kod strine ne odijeva posve sam.

Vlado, onako go, i sam opazi kako mu je tijelo bijelo, nježno i bez tvrde mišice.

Milan će ovako:

— Mršav si i ti, samo bijel kao mlijeko. I mekan.

Jedva su obojica namjestila ovratnik. Tad sjednu i legnu. Najveća vrućina ih je pritisla o zemlju. Samo u hladu vjetrić miluje. Milan je nešto zašutio, a Vlado se raspričao o Zagrebu i dugo je pričao. A kad se okrenuo, vidio je kako Milan spava s glavom na šeširiću. Zarumenio se, a na čelu mu izbile sitne i guste kapi znoja. Dugo je gledao Vlado svoga dragog junaka, dok i on nije zaspao.

Vladu je tvrda zemlja često budila. Otvarao je oči teško. Vidio je Milana na leđima i opet je slatko zaklopio oči.

Kad ga opet nešto probudi, vidi Milana, kako spava na trbuhu i teško diše zbog nezgodnog položaja. Duhnu nešto jači vjetrić i rashladi u ladu, pa on sjede.

Onako iza sna, tu nasred livade, uz toga dječaka, seoskog i nepoznatog, ostao je gladan i požalo za tren što je otišao od kuće tako daleko i toliko dugo. I obuze ga neka žalost oko srca, pa teško uzdahne. Ali to je bilo zato što je onaj drugi spavao.

I začas zaboravi Vlado na tugu jer mu se oči zaustaviše na Milanu, koji je sada spavao opet na leđima, ugnutih nogu, a ruku prekrštenih na prsima.

Gleda Vlado vitke, ali jake Milanove noge, pocrnjele od sunca. Onda uze sebe promatrati i izuje sasvim jednu nogu. Nokte mu pažljivo režu, a Milanovi se sami troše. Udara njima o kamen na drumu, o drvo, o strn.

Brzo opet poče čarapu navlačiti kao zatečen, jer se Milan prenuo, zijevnuo i rekao:

— Što se, Vlado, izuvaš? Nije za tvoje tabane bosonog biti. Tamo kod vas po sagovima — da, ali po ovom prirodnom sagu — ne!

— Ma, ne! — brani se Vlado.

— Nije tako? E, onda je tebi vruće. Nije čudo! Pritisnula sparina. Moglo bi biti noćas kiše i oluje. Rijetko se meni desi da zaspim u livadi. Sad, il' si me ti uspavao pričanjem o Zagrebu, ili me smlavi omora. Al' biće trke, jer zirnide kroz granu! Nebo je premodro i prejasno. Kao staklo. E, prsnuće, valaj razbiće ga munja!

Vlado se ogleda.

— Sve mislim, — ti si se uplašio — veli Milan. — Ma, ne boj se, ne mora biti! Sve je to od spavanja. Znam, ti se i nisi odmorio, već izmučio. Nenaviknut si na tvrdo. Pa i ispavan si ti, a kad se bez potrebe hoće da spava, to je zamor i muka, pa onda sve na čovjeka navaljuju ružni sni: zmije se pletu oko nogu da se isplesti ne možeš, psi te ganjaju, pa lopov se šunja oko kuće, pa puca neko u tebe i tako svašta. Kod mene je drukčije. Neispavan sam. Zorom idem s kravom na pašu, preko dana, na posao do u kasnu ljetnu noć, a onda čekaj dok se večera skuha, jer i mati ide na rad u polje. E, ali zato, kad dođe blagdan ili nedjelja, sve ti to u selu navuče zavjese pa spava u hladnim komorama i po voćnjacima. Tako slavimo ....

Vlado opet sluša ne trepćući, a Milanu sve nezgodno. Žali on toga svog novog pratioca što je, eto, toliko dobar pa samo sluša, a ništa ne prigovara. Naviknut je Milan na to da se i potuče s drugovima braneći svoje tvrdnje.

Sad skoči i reče:

— Ali opet ovo spavanje ovdje na tvrdoj, čistoj zemlji, te iza pokošena sijena; u livadi kojoj kraja ne vidiš — nešto je drugo. Ispod stotinu rali neba plavog i jasnog, e moj dragi, to spavanje daje radost i jaku krv da podivljaš. Ova zemljina snaga uđe u te ...

Vlado prekide ushićen:

— To je! To je! To ti hoću reći! To osjećam!

Cikne Milan i skoči pred Vladu:

— Hodi u koštac! Da se rvemo! !

Vlado ne dospije išta odgovoriti jer osjeti kako su ga ovile Milanove ruke kao željezni obruči. Uspio je jedva nekako provući svoje ruke oko Milana.

Nasmija se ovaj i vrisnu, pa zavitla Vladom, da kosti pucaju.

— To je poslije spavanja. To je zdravo! — veli Milan i nosi Vladu na sunce. Nešto u Vladi buknu. On se ne smije predati. Koliko god može, oprijeće se.

— E, vješt si u rvanju! hropće Milan, a zarinuo je bradu u Vladino rame, da ovaj već i bol osjeća. — To te u gradu naučiše. Na sunce te zato iznijeh... I s njim treba da se rveš...

Nosili su se dugo, okretali, znojili, dahtali.

A onda Vlado dobi slabost koja prolazi s nogu u prsa, a pred njim Milan raste kao div, miriše na zemlju i kao da vrelo sunce drži u šaki.

Pričini se Vladi da je on pred Milanom kao gujavica pred zmijom. Vrele suze mu iskočiše na oči i sasvim se pusti. Preda.

Kad su se odmorili u hladu, dugo još nije mogao Milan Vladi u oči pogledati. Opali ga stid.

Odjednom ustane. Škrigne zubima i veli:

— To ti je! Ti pitom, a ja divlji! Huj!!

I potrča te udari glavom o hrast. Mukli tutanj.

— Ubićeš se!! — jaukne Vlado i skoči k njemu. Milan zatetura i klekne. Uhvati se za glavu i nešto poče da muca. Vlado je do njega i miluje ga po glavi, po licu, po rukama. On sve razumije, ali to opet ne, da se njegov novi drug skoro ubi pred njim.

Kad se već Milanu podigne kvrga od udarca o hrast, on prizna meko i tiho:

— Sve imam: i snagu i nešto srca, samo nemam pameti, razuma.

Čudio se Vlado tome i sretan je bio kad su poslije, držeći se za ruke, trčali obadvojica preko duge livade kao da nije ništa bilo. Trčali su bez odmora i bez odaha sve do potoka.

SLATKI POTOK

Na ovoj obali potoka, kraj livade, visoko je i gusto grmlje; lijeska, glog i trnina. Dječaci stadoše pred grmlje kao pred zid. Htjede Vlado da nešto kaže. Tako nešto: kako je sretan da su ipak kod potoka, jer toliko je toga proživio da mu se čini kao da je prevalio pola svijeta.

Milan shvati da je Vlado htio veselo kliknuti, ali on mu ne dopusti. Naglo mu i nečujno svojom šakom zaklopi usta i migom ga pozove za sobom.

Nekoliko koraka uz grmlje i evo ih do ulaza što ga ljudi napraviše.

Uđoše. Ni disanje im se nije čulo. Pogled za Vladu neobičan: visoko grmlje s jedne, a hrastova šuma s druge strane, pa usred sunčevog dana nad ovim potokom razlivena ljubičasta laka tama, a budžaci se crne kao tajnoviti ulazi u carstva vodenjaka i vilenjaka.

Voda u potoku tamna, ne od velike dubine, već od silnih vodenih biljaka, kojima je potok prepleten do dna. Široki zeleni listovi lopoča lako drhte, a žuti cvijetovi se raskošno rascvali.

Uz drugu obalu s korijenjem u vodi nizak je i širok panj davno otsječenog drveta. Na panju stara kornjača kao tanjur velika, a uz nju mala kao dječja peta.

Zelene žabe naslagale se uz obalu.

Lijepa, mala šarena ptica lijeće nisko uz vodu i nestaje u mračnom kutu.

— Ribič je to! — pomisli Vlado i dršće od uzbuđenja.

Sve to vidi u životu što vidje prije toliko puta naslikano. No ovdje je opet drukčije. Nekako nema tu onog reda kao na prirodopisnim slikama.

Na onim slikama nema ljubičaste tame.

Na onim slikama nema teškoga mirisa vode, paprati i snažne divljine. Ovdje čovjeka krv bocka, kožu bi na sebi razderao.

I dok se Vlado ogledao na sve strane, Milan baci nešto teško u vodu.

— Kljok! — načini voda. Vlado klecnu iznenađen i srce mu jače udari. Žabe poskakaše uz pljusak u vodu. obje kornjače se strovale s panja u potok. Jedna zmija zašušti i uzdignute glave otpuzi ispod panja prema šumi.

Uznemirile se biljke na potoku, mušice, kukci i leptiri.

— Znao sam da je zmija tu, zato sam i udario po vodi da je poplašim. Ona stalno boravi u panju. A tu je meni najmilije hvatati rakove.

— Pa zar se ne bojiš zmije? — pita Vlado.

— U vodi zmija ne ujeda. Kupam se ja jednom u mlinu Novaji i plivam na leđima kad ljudi na obali viču da mi je na trbuhu zmija. Prestravili se oni, no zmija se smakne i otpliva sva prestrašena . . . .

— Tu negdje mora da je blizu taj mlin? — pita Vlado. — Čujem neki šum.

— Da. Tako — kojih trista koraka odavde. Iz ovoga potoka voda tjera mlinsko kolo. Ha, Vlado, hoćeš li da se okupamo?

Razveseli se Vlado, ali ga Milan upozori:

— Kolaca i stupova puna je voda na dnu. Ne valja skakati. Ja smijem, ja znam gdje su. Skačem naglavce s tavana mlina. Gleda me mlinarica, križa se i vrišti: „Što mu dajete skakati, ljudi božji. Raskoliće glavu na oštrom šiljku!“ Ne bojim se ja toga. Znam zaroniti tik uz kolac . . .

— I ja ću s tobom. Pokazaćeš mi! — navali Vlado jer neka teška sparina gotovo da uguši.

No sad tek Vlado uvidi da ne može prijeći potok. Blizu je brvno, ali usko i samo pravi vještaci mogu prijeći preko.

Dogovore se ipak. Čučne Milan, a Vlado uzjaše na njegova leđa. Uvija se tanko brvno pod njima dvojicom.

Sredina. Glatko brvno. Omakne se Milanu bosa noga. Vrisak Vladin jekne šumom i opet se potok i grmlje uznemirilo. Obadvojica dječaka bubnuše u vodu. Od iznenadnog dodira s vodom hvataju dah i koprcaju se kao utopljenici, a noge im se zapliću o gusto bilje u potoku.

Vlado je u smrtnome strahu i poskakuje, odbacuje se, a očajno mlati rukama.

Milan se snađe i povuče snažno Vladu za ruku. Prihvate se brvna. Rukama se pomjerajući, a s tijelom u vodi, dospiju do obale.

Odjeća je na njima mokra i slijepljena uz tijelo. Drhće Vlado od iznenađenja, straha i groznice.

— Nemoj se ljutiti — govori Milan i skače na jednoj nozi, nagne glavu pa istresa vodu iz ušiju. — Krivi smo obojica. Šteta tvog odijela. Izgledaš u tom mokrom baršunu doiste, kakono se veli, kao mokri miš.

A kada Vlado blijed zacvokota zubima, reče mu Milan odlučno :

— Nema tu sada plakanja! Dogodilo se, pa eto, popraviti se ne da. Nego, toplo je, pa treba da se svučemo do gola i da razastremo odjeću po grmlju da se osuši. Brzo se u julu rublje suši. Inače je ovako, u mokrom ostajati, gotova bolest.

Bio neki mali stid spopao Vladu, no samo za tren. Onda mu je bilo tako lijepo i ugodno da mu se činilo kao da se širi, raste i jača. A kad se smiri, osjeti strašnu glad.

Ne bi on tražio prefinih strininih jela. Njemu da je kore od najtvrđeg kruha. Potuži se Milanu, a ovaj reče:

— Pričekaj i pripazi ovdje na odjeću, a ja ću donijeti jelo. — Tako reče i naglo ostavi Vladu. Ponese sobom šešir.

Sam je Vlado i stalno ga na leđima uznemiruje debeli obad. Nova je to krv pa je zamirisala dosadnom kukcu. No lako bi bilo što se za obada tiče. Ali to, što je on tu sam ostao, uznemiruje ga mnogo. Uhvati ga neka groznica, što se kao došunjala iz tamnih kuteva.

— Miloše! Miloše! Miloše! ! — klikne Vlado, čepi uši da se ne čuje.

— Ohooooj! . . . Sad! — čuje se Milanov glas iz daljine.

Nije potrajalo dugo. Sav vreo i uznojen, a opaljen suncem, vrati se Milan, a pun mu šešir zrelog pšeničnog zrna.

— Evo jela! To je kruh. Bez kvasca i bez soli, u peći ne pečen, već na vrelom suncu dogotovljen. Za gladnog i to dobro . . . Treba samo imati dobre zube.

LOVAC

Pojedu sve i legnu potrbuške na čistinu. Podboče glavu rukama i stalno gledaju u potok.

— Vrijeme prolazi. Pet je sati. Zahladiće. Krave će na pašu . . . Eh! nema dugočasenja! — reče Milan, digne se na noge i skoči u tren oka usred potoka. Prsnu voda čak do Vlade.

— Nemoj za mnom! Neću daleko! Dovde ću do panja.

Sjede Vlado i sa silnom radoznalošću motri Milana, koji je u vodi do pupka. Drži se lijevom rukom za panj, a desnu turio u vodu, u tamne kutove između korijenja.

Pipa rukom, traži. Ne trepće, a jedva da i diše. Pretvorio se sav u strastvena lovca.

— Šta je? — prigušeno šapće Vlado, a na jeziku mu se osjeća uznemireno srce.

— Psssst! . . — šušne Milanov glas i on nastavi da traži u vodi rukom do kamena. Onda mu se oči zasjaje i sav se promijeni.

— Vlado! Rak! ! Dugo sam ga tražio. Ma, rekao sam ja već danas da imam s tobom sreću!

Opet je zašutio. Zgrbio se. Želja da rak bude njegov obuzela ga. Stenje i govori Vladi:

— Bori se. Ne da se. Rado bih ga s boka uhvatio! . . Umm! Mora da je veliki! Kao opanak! Premda se zamutila voda, opet dobro vidi moju ruku . . . Jednom se štipaljkom upro o korijen, a drugom me napada . . . A i repom se nekako prikačio . . .

— Miloše! . . . Miloše! . . . divi se Vlado svom drugu. Ne može se dosta načuditi tolikom junaku. Rado bi nešto kazao, a ono samo toplo izgovara njegovo ime: Miloš! Miloš!

Tada se Milan pod panjem najjače zguri škrgutne zubima — Sad! ! — hukne i diže desnu ruku. U njoj crna račina s golemim štipaljkama i sitnim nogama. Zamahnu Milan i baci Vladi vodenu životinju.

Vlado skoči u grm i malo se ogrebe o trninu. Smije se Milan i već je na obali.

Kad su se naužili promatranja raka, reče Milan Vladi:

— Šta misliš kako mu je poslije onih mračnih kutova u vodi, tu na suhom, kraj nas, dva bijela, gola nepoznata gorostasa.

— Kao ptici u krleci — odgovori Vlado. .

— Baš tako! Još gore jer živi u vodi... A ne misliš li ti da bi i meni tako bilo kad bih doista k tebi došao u Zagreb, kako si me tamo pod hrastom zvao?

No Vlado nije popuštao. On je Milana upravo molio da drugi mjesec pođe s njim u Zagreb. Još večeras govoriće stricu svom o tome. Pisaće i svojim roditeljima u Zagreb. Oni će se tome veseliti. On, Vlado, ima svoju posebnu sobu. unijeće u nju još jedan krevet. Zajedno će jesti, spavati, šetati i pohađati zabave... Vlado je zavolio malog seoskog junaka. A kako nema braće ni sestara, već je zamišljao i to da Milan kod njih zauvijek ostane.

Dok ga je nagovarao, Milan uze komad blata i onako zamišljen nacrta po nogama, trbuhu i prsima ptice, lišće i cvijeće.

Odjednom skoči pograbi Vladu za ruke, podigne ga i poče vitlati njim. Cikti Vlado kad je visio iznad potoka. Onda ga Milan čvrsto zagrli i pritisnu svoje o njegovo lice, otskoči od Vlade i reče:

— Volim te, pa eto! Istina je! Nemoj još misliti na Zagreb. Ne muti sebi nekom brigom veselje! Sad smo na Slatkom potoku... Da. Baš si mi drag. Kao rođeni brat... Iskren si i pošten. Pa onda pitom i blag kao proljetni dan. A vrijedi to mnogo. A i razuman si, tih... Vidiš, kod mene je drukčije... Tebe su, tako mi se čini, u svili othranili. Nisu tebi dali samom još ni jedan sat proživjeti. Odijevaju te. Svuda te vode... Sve ti pokazuju i gotovo donašaju. Nose te na rukama... A ja? S ocem i materom svoj kruh sadim, kopam, orem... Upoznaćeš ti još mnogo toga ovdje. Znaš li za rakiju? Nož? Pušku? Svađu? Tučnjavu? Palež? Jesi li vidio požar ili krv? Pršte grede u plamenu, a ono još jedina kravica u staji tužno gleda i bleji. Ona nikako van, a od ljudi niko unutra. Onda se cijeli užareni krov sruši...

MLIJEKO

Milan je dugo pripovijedao Vladi i postajao sve zamišljeniji, a stalno uzimao komadiće blata i crtao po tijelu: kružnice, ptice, lišće i pruge.

Vlado se zagledao. Milan mu se pričinio tetovirani Indijanac. Onda Milan skoči i reče:

— Izgledam kao išarana tikvica.

Vlado klikne i pljesne rukama, a Milan skoči u potok u najdublje mjesto. Zagnjuri glavu u vodu. Stresa mokru kosu. Opet glavu zagnjuri i začas eno ga gdje čist i bez šara prelazi preko brvna.

Vlado mu kaže:

— Kako ti se hoće tako brzo iz vode? Meni je tako vruće, koža me žari. Čini mi se, da sam u vodi, tamo bih i ostao.

— A! Žari te koža? To je dobro. Krv ti se uzbunila od ovog tu seoskog mirisa. Od uzduha, od šume i bujadi... Pa to i hoće tvoja strina... Po to si i došao amo na selo... Da se zarumeniš... E, al' to, moj Vlado, još nije ono pravo u tebi!

— Je li da nije? — šapće on. — Ja to znam. Osjećam...

— Sve to hvata tebe izvana, a meni se, vidiš, čini kao da me je šuma na svijet dala, polje me hranilo, potok me pojio, sunce me grijalo, a vjetar me milovao.

— A zemlja? — spomenu Vlado prigušeno.

— Zemlja mi kolijevka. Ona me je ljuljala. Njen dah se uvukao u mene... Sve što iz nje raste braća su mi i sestre. Drvo i klas, mak i bosiljak... Mati mi satkala onu dugu košulju i gaće. Tkala, snovala, prela, trla, močila, iz zemlje krhku biljku s plavim cvjetićima..

A kad primijeti da ga Vlado opet netremice sluša, uzduhne i završi.

— Ma to je ono što se u školi ukratko kaže: kućni obrt! — I opet se stalno u sebi Milan čudi kako Vlado spomenu zemlju, i on ne može nikako a da ne voli malog građanina.

— Baš mi je žao, Vlado, što se ne možeš okupati!

— A zašto ne bih mogao ovdje kad se ti možeš?!

— A gle! I ne rekoh ti zašto! Čekaj! Vidjećeš odmah uzrok... — Juuuuuh! — uzvikne on i opet se odbaci u potok. Stoji u dubini do pasa i smiješi se Vladi, pa mu veli:

— Broji do pedeset, onda ću izaći!

Vlado vikne „pedeset", a Milan koraca do brvna. Kod Vlade je. Ovaj čučne i zagleda se u Milanove noge. Na njima crne pruge i tačke. Kad Vlado razabra što je, zgrozi se i s neizrecivim gađenjem ustuknu.

— Evo, vidiš, znao sam da to ne bi mogao pretrpjeti. Pijavice su to! Pripile se čvrsto. Gladne su.

Vlado se okrenu kad ih je Milan silom trgao s nogu i bacao nazad u potok.

— No vidiš, to ti je što u tebe nema! Meni to nije ništa, Vlado. Baba Stana liječi pijavicama one koji imaju pokvarenu krv. Laže ta baba, znam ja, ali šta ćemo! Svijet joj vjeruje. O, treba ona mnogo pijavica! I ko joj dvadeset uhvati, za njih daje dva dinara. Tu zaradimo. Nogu u vodu! Tako ih je najlakše uhvatiti, pa onda ih skidaj i

babi u bocu meći. A ona broji, broji, o ne bi nikako za devetnaest platila dva dinara!

I još bi nešto o tome rekao, ali napne uši i nešto osluhne. Još onda kad je išao po zrno u najbliže polje, učinilo mu se sumnjivo obzorje na zapadu. Gomilali su se ondje oblaci. Sad mu se čini kao da je daleko zagrmjelo.

Vlado se sav pretvori u uho. Vidi to Milan. Stegnu ga nešto za grlo, pa veli Vladi:

— Hoćeš li da se vratimo kući?

Boji se Vlado, odu li kući, moraće se rastati s prijateljem. Dugo je uvjeravao Milana kako mu je toliko lijepo da i ne misli na kuću. Stalno bi se nastanio uz Slatki potok.

Milanu je ta izjava mila. On ne zna od milinja šta bi, već juri uskom čistinom uz potok. Vrišti, dašće, pljeska se dlanovima po golim rukama... Onda naglo zastane, kao da je usađen. Sluša časom, vrati se Vladi i govori mu prigušeno:

— To sam čekao! Na noge! Sa mnom!! Ali najprije odijela na sebe! Sigurno su se osušila.

Navuku odjeću, svu okorelu i s vonjem na vodu iz potoka. Milan Vladi pomaže u odijevanju. Čudi se Vlado spretnosti Milanovoj.

Izađu na čistinu, na livadu. Opet Vladi širok pogled kao da je došao iz zatvora, pa udahne snažno. S tamnijeg zapada pirka vlažan, hladniji vjetrić. Vlado diše, diše i diše, a onda sretan reče:

— Miloše! Ni glad me toliko ne muči kao ovo odijelo na meni! Kao da sam u okovima!

— I ti si, Vlado, zemljin sin! — klikne Milan. — Još kad ti nešto dam! — Nato pograbi on Vladu za ruku i oni potrče livadom uz živicu.

Prispjele su najednom i prve krave. Pastir legao pod brest i spava.

— To je Pavao, sluga — šapće Milan, daje Vladi znak da šuti, povuče ga do lijepe jedne crvene krave i pogladi je po glavi, poškaklja među rogovima, a ona je pitoma i milo gleda, pa dalje na jednom mjestu pase dok sve ne popase.

— Čučni, Vlado! Podmetni ovdje ruku. Sastavi šake! — pokazuje mu Milan šapćući.

Vlado je u nekom čudnom strahu i čudu, a Milan brzo i spremno pogrebe malo kravu po trbuhu i zahvati vime, pa žestoko nategne.

— Sss! Sss!... Sss! Sss!... — šišti mlijeko i začas Vladi pune šake. Mlijeko toplo, a pjena se kupi na vrhu. Curi mu niz prste.

— Pij iz šake! — veli Milan. — Šteta je svake kapi!

Popije Vlado dvije šake i lice mu oživi, plane.

— Ja ću nadojiti sada, veli Vlado.

Osmjehne se Milan i pristane. Nategne Vlado vime. Mlijeka ni kapi. Krava čudno huknu i zamahne repom. Vlado otskoči.

Smije se Milan. Zagrli Vladu. Ovako zagrljeni odlaze natrag potoku. Vlado se uščavrlja, a Milan stalno pogledava na zapad pa će i on:

— Ne znam zašto se ova voda zove Slatki potok. Ne samo voda. I livadi je ovoj tako ime. I onoj šumi preko potoka.

Vlado ništa ne govori, već se daje ponovo Milanu onamo voditi. Vjetrić je sa zapada već nešto jači, pa vitla Vladinom kosom, a Milanovu je dobro osušio, pa mu opet strši. Njegove gaće lepršaju na vjetru. Dugo su dječaci pričali. Vlado je mirovao i pažljivo slušao. Kad su bili blizu onog ulaza u grmlje, reći će Milan:

— Ne možemo se vratiti kući dok ne zađemo u šumu preko potoka. Šteta bi bila!

Sad se Vlado ne boji vode i da će odijelo smočiti. Njega straši tamna voda zbog pijavica. Ovaj put ga Milan prenese lako i spretno kao treščicu preko brvna i ponese u šumu.

ŠUMA

Šuma je stara. Stabla u njoj izmiješana. Uzdigao se visoko tamni hrast, raširila se svijetla bukva, a među njih se stisnuo i po koji grabić. Hrastovi izgledaju onako vitki i ravni kao mramorni stupovi. Široke i srebrne kore bukve — žrtvenici. Krošnje prave gustu sjenu, koju pojačava i vrijeme. Biće, sunce je već prekrito oblacima sa zapada.

— Kao u katedrali! — klikne Vlado i skoči s leđa Milanovih, a ovaj će nato:

— Mjesto orgulja i pjevača cvrkuću ptice. Kuka kukavica. Slavuj u grmu divno pjeva. Kos u šikari fićuka. Golubi se negdje ljube i guču. Grlice se smiju.....

— Čuj lupu! — prekide Milana Vlado.

— To je djetlić. Udara kljunom u koru. Zvono ove crkve... Ali psssst!.. Nešto je odviše mirno. Ne čuje se nijedna ptica... Ne znam... ova tama... Sakriše se u skrovišta svoja. Hajde, Vlado, da ih potražimo. Znam za njihova gnijezda.

Odgrnu Milan šušanj bosom nogom. Čučnuše obojica. Na zemlji vješto sakrito gnijezdo s četiri jajeta, osuta sitnim piknjicama. Vlado ciknu od veselja. Nikad dosad ne vidje on tako draga i slatka prizora. Hoće da ih opipa i u ruke uzme, no najednom se trgne i sjedne. Zelembać mu šmugnu gotovo tik uz ruku. Stade životinjica u smrtnom strahu. Udara joj bilo, a očice upiljila u Vladu.

— Fšššš! — šišne Milan i zelembać nestade. Milan je savjetovao Vladu:

— Nemoj dirati jaja. Ženka sjedi na njima. Otišla je samo da se proleti da joj se krila ne ukoče. One su sada bolesne, osjetljive i zabrinute. Namirisala bi ona odmah da je tu neko preturao ta jaja i može smjesta da ih ostavi... A bila bi šteta! Već se njeni mali pilići moguće migolje unutra i samo što nijesu kvrcnuli u ljupinu, pa da se izvale... Hodi u grm!

Nije Vladi bilo lako za Milanom zaći u gusti grm. Na granama nešto veće i drukčije gnijezdo. S njega čudno cikteći odletje ptica na drugi grm.

Vladi je jako kucalo srce. Sve mu je to divno. Ushićuje ga ovaj goli život kroz koji sad s ovim dragim seljačićem juri.

U gnijezdu se šćućurili mali ptići sa žutim kljunićima. Milan se nadvi i zamahnu rukom nad gnijezdom. Ptići se prevareni uznemiriše, dignuše glave i zijevaju. Razumije ih Vlado. Ulovi crvića. Zamahne rukom, no nikako da nahrani ptiće.

Milan vidje da se sve jače u šumi mrači pa ga poče neka uznemirenost mučiti, ali on se još uvijek nada da će nevrijeme minuti. Zaboravi načas na sve videći kako se Vlado slatko zabavlja s ptićima.

I opet Vlado gotovo vrisnu i otskoči od straha, da je skoro gnijezdo srušio. Ukoči mu se jezik i ne može da govori.

Milan se samo smješka:

— Ne boj se, Vlado nije svaka zmija otrovna. Malo ih u nas ima. To je bjelouška... A što bi ti rekao da si bos kao ja?!

Opet laki stid preli Vladu, a protrnu od užasa kad pomisli na bose noge i ledenu zmiju.

Vidje Vlado u Milana neku žurbu i nestrpljenje. Zagleda se on u njega, ali se ne usudi pitati. Ići će on s njim tako i usred šume! Makar i na kraj svijeta!

Prođoše oni pokraj stare i napola suhe bukve, pa se vrate i prislone lice na stablo. Bruji ona kao brzojavni stup. U bukvi se visoko gore nastanio roj pčela. Podivljale su tu i niko i ne misli da ih vrati.

Dođu zatim na čistinu nekoliko metara široku. Samo jedna bukva u sredini. Široka kao majčica, a okolna stabla kao djeca.

— Penjaćeš se samnom! — reče Milan Vladi. — Zgodno je drvo za penjanje. Nikakva muka. Igračka!

A kad se Milan kao vjeverica izvera gore, Vlado se htjede spustiti.

Milan vidje pa ga pričeka. I za ruku ga uhvati te podiže gore. Nađoše se na sredini. Stoji svaki na jednoj debljoj grani. Na deblu rupa. Zaklonjena je grančicama i mahovinom.

— Biće bure! — Milan veli. — Rupu su zatrpale sa zapada.

— Ko? — pita Vlado.

— Vjeverice! — šapće Milan.

Vlado je blijed i pita:

— Tu da su vjeverice?

Milan stavlja prst na usta. Pruži ruku i otkrije rupu. Kora prsnu od pandža. Crna životinja skoči kao munja. Vladi koljena klecnuše i čvrsto se prihvati za stablo.

— Ne smijemo dugo— uzbuđeno govori Milan. — Hoće ona i da navali, da izgrebe!... Ne boj se! Zirni!

Gleda Vlado. Iz crne rupe četiri sjajna oka ustrašeno gledaju. Milanu to nije dosta. Naglo turi prste u rupu.

— Topli su mladi. Mlijekom se poje!

Puca odozdo kora od bijesnih pandža.

— Penji se, Vlado!! — ciknu Milan. — Evo stare!!

Strah popne Vladu, da ni sam ne zna kako, na vrh bukve.

Tamo gotovo izgubi svijest. Pod njim i daleko naokolo na tisuće krošnji. Iza njih livade. Krave na njima sitne kao igračke. Prostrana zlatna polja. Selo daleko! Crkva, stričeva kuća su već u nekoj magli! Polovina neba je crna i uzburkana. Odanle neko čudno brujanje.

Zabrinuo se Vlado, a opet, i to je sreća! Ogrlio je čvrsto vrh stabla s jedne, a Milan s druge strane. Ovaj je sav u očima. Klikće:

— Vlado, kao da mi krila rastu! Kao da ću poletjeti! Zanjiha vrh tamo-amo, tamo-amo....

— Miloše!! Miloše!! — vrišti prestravljeni Vlado.

— Ne boj se! Drži se!!

Onda se smiri i zagleda u livade. Tamo vjetar nosi pastirima šešire. Vitla momke, da se jedva drže na nogama. Krave su divlje zamukale i nagnale u strašan bijeg prema selu. Čuje se hujanje bijesnog vjetra.

Frskk! Drrrrrnn...!!! Strijela propara nebo.

— Miloše! — izbezumljen od straha jaukne Vlado, zagrli Milana oko vrata i čvrsto ga pritisnu o tanko stablo na vrhu.

— Ne boj se ništa! — umiruje ga Milan. — Polako siđimo dolje!... To nam nije trebalo, ali ja se nadam, sve će proći u miru. — Vlado je drhtao kad su sišli na zemlju i znao da bi ovdje sada od straha umro da nema Milana.

BURA

Zacvilište grane silnih krošnji. Strašnim šumom zaurla šuma. Praskaju suhe grane, lome se i ruše na zemlju, savijaju se golema stabla, rekao bih, do zemlje.

— Frrrrasss!.... — jezivo jauknu stablo u blizini i prelomi se popola. Ne možeš ni odahnuti od blijeska munja, koji zaslijepljuje oči u tami i što ga je sasuo crn oblak na gustu šumu.

Milan povuče Vladu za deblo bukve, u zaklon. Vlado nema u sebi ni krapi krvi. Ne može da govori. Spopao ga toliki strah da se Milan boji za njega.

Drži Vlado Milana za mišicu ruke, da ovaj sve bol osjeća. Drži se on druga kao utopljenik. Oči mu otvorene i staklene od užasa.

Zaklon ne pomaže. Uzvitla se grozna vjetrina sa sviju strana. Stara bukva iznad njih praska i strašno šumi. Vjetar je leden. Trese Milana. Vlado od straha i hladnoće cvokoće zubima.

Milan ga zaklanja, grije, zaštićuje i tješi. Viče mu u vjetar:

— Vlado! Moramo ispod ove bukve pobjeći! Na visu je drvo, a visoko! Munje sijevaju sve bliže! Da ne udari o bukvu grom!

Na te riječi skoči Vlado kao oboden ispod bukve na čistnu. Vjetar zalomata njim. Vrišti on i vraća se. S Milanom u vodu! S Milanom u vatru!

— Bježimo, Miloše! Vodi me! Strah me ove bukve!

— Khhrrsss... dondrrn... Grom se uz žestok prasak zabi negdje u blizini

Vlado klecnu koljenima. Oči mu se prevrnuše. Glava klonu. Bez svijesti je.

Milanu se bolno stegnu srce. Gotovo mu suze iskočiše. Prodrma druga:

— Vlado! Vlado!! Vlado!!!

Njegov krik sličan je vjetru, a takmiči se s gromom. Vrisak je to zdravih pluća i toplog srca za nježnim, milim i iskrenim drugom. Strah da gubi prijatelja natjera ga te se uhvati u koštac s vjetrom i s gromom. Ne zna pravo za

sebe. Oko sebe ne razabire svu strahotu nevremena. Milana je srce načinilo divom i gorostasom. On raskopča Vladi kaputić, podiže ga na ruke i ponese u lice vjetrini i otvorenom nišanu munja. Jurnu prema potoku.

Vlado mu visi na rukama, a lice mu voštano i blijedo. Vjetar sasu Milanu trnja i lišća u lice i u oči. Zastenja on, zažmiri. Spotaknu se preko panja i padne s drugom... Munja za munjom. Grom dalje. Grom tu negdje u blizini. Uze on svoj dragi teret ponovo i trči bijen vjetrom.

— Fiiijuhhsss! — planu munja nad Milanovom glavom. On se sruši, krikne i padne na Vladu.

— Majko!! — vrisnu on, sjeti se jedino nje. Prođe bez groma. Sabra se Milan. Duša mu postade vedrija. Zna on — vjetrina i munje će minuti. Sad će pljusak. Oglednu se. Nalaze se u grmu kupine. Vladu je uščuvao, ali on ima krvavu košulju. Obrisa se. Velika krvava pjega ostaje na platnu. Sad osjeća i bol. Zarezao mu se veći trn u lice. Vidi da Vlado katkad mljacne ustima i kao da škripa zubima, a u bokovima se grči pa se opet pusti s uzdahom.

— Vlado moj!! — kriknu Milan razdragan.

Ne otvara Vlado oči. Nosi ga Milan dalje. Na Slatkom potoku se Vlado osvijesti. Milan ga umije. Šakom ga napoji... A kad Vlado sjede i otvori oči, prvo spazi u Miloševim očima suze... Umiri ga Milan da je najgore prošlo i uprti ga na leđa... Želja da se dočepaju druge obale, gdje su polja i sela, toliko je jaka da ih je prenijela preko brvna tako lako i brzo kao u snu kad sanjaš da imaš krila, pa letiš preko brda i dolina.

Munja im opet zaslijepi oči. Stisnu se oni pod gustim grmom. Vrhovi mu se svijaju. Dječaci se šćućurili kraj žila i u tišini. Vide na maloj krošnji iznad sebe gnijezdo i pticu majku, majku kako u njemu sjedi, a strah joj u sjajnom malom oku od bure i od dječaka. — Vlado! Mo-

žeš li trčati?! Idemo odavde... Sigurniji ćemo biti pod mostom na livadi. On štiti od kiše, koja će sad pljusnuti. Mostić je iznad jarka kroz livadu...

— Mogu trčati — odgovori Vlado, uhvati Milana za ruku, zažmiri i trči livadom onamo kud ga Milan vodi.

VODA

— Pazi! — viknu Milan kod jarka, i već su bili pod mostićem. Neki lepršaj, šum i piska nastali su pod mostom. Začudi se Vlado, no Milan će mu ovako:

— Sjedi i ne brini se! Sad smo donekle u sigurnom.

Pita Vlado kakva je to buka bila pod mostićem.

— Pobjegoše životinje ispred nas. Ptice, žabe i pokoji miš. Potražiše i one ovdje zaklona. A eto, ludice, otišle su opet u vjetar i oluju. Uplašile su se nas, a ne znadu da im ne bismo ništa učinili. Bilo bi veće društvo. No, ništa... Samo, Vlado, budi strpljiv i miran. Doći će još koja životinja. Prevariće se.

— Hhjjuuuu... lupi vjetar o most. Vlado se šćućuri uz Milana. Ovaj je topao, Vlado sav premrzao. Pogladi Milan Vladu po kosi. Ruka mu pade oko vrata i oni se ogrliše.

Šum krila. Velika ptica doletje i pade na noge pred dječacima. Odmah otskoči na drugu obalu, čudno kliknu i odleti.

— Baš je to žalosno, veli Milan, što se sva ta živina boji čovjeka.

— Zašto? — pita Vlado.

— Pa, to ti je! Ganja on njih sve. Svaka mu pravi neku štetu. Biće žalosno jedanput. Čovjek će potamaniti sve te stvorove, pa će pustoš zavladati svijetom.

Fijuk vjetra prekide Milana. Onda on opet nastavi. Šali se:

— Prestrašilo se ovo ptiče mene, a ne tebe. Da kojom srećom znade da si ti tu, lakše bi mu bilo. Naučili su mene i otac i mati da uništavam sve što nam čini štetu.

Kako su bili ogrljeni, stisnu Milan Vladu čvrsto k sebi. To je neki znak... Lasica mala prestravljenih očiju stade ispred njih i ukoči se kao skamenjena. A kad šmugnu, požali Vlado mnogo.

Prve kapi kiše počele su tamburati po daskama mosta dječacima iznad glava. Krupne su. Začas guste.

Jarkom vijuga zmija. Puže k dječacima. Vlado vrisnu, a zmija se prebaci i puže prestrašeno na drugu obalu te zađe ondje u rupu pod daske.

Spusti se pljusak kao da se oblak prolomio. Tama je pala po livadi. Vjetar je vitlao mlazovima debelog pljuska kao igračkom. I zamračilo se te je izgledalo da će sve potopiti. Na deset koraka jedva vidiš sliku drveta na međi livade.

Za par časaka vidješe dječaci da je livada pokrivena vodom. Ličila je na jezero. Jarkom je teklo nešto mutne, žute vode. Most je slabo štitio. Kroz pukotine prodirala je voda i zalijevala im se za vrat. Gubio je Vlado dah od mlaza, ali Milan ga je molio da se ojunači.

Daske mosta su zatutnjile. Kuglice kao od stakla frcale su naokolo:

— Led!!! — vrisnu malo seljače. — Tuča!! Mati! Tata!! Odoše nam njive! Bićemo kruha gladni!

Vlado je zabrinut jer vidi Milanovo užasnuto lice i oči izbezumnjene, a on to ne smije u njega vidjeti jer onda i on gubi svaku hrabrost.

Prosu se gust i silan led snagom kao da će probiti debele mosne daske.

— Vlado!! — jaukne Milan kao smrtno ranjen i baci mu se u zagrljaj. — Ode kruh!... Ode muka i krvav znoj!

Zaplače Milan jer se sjeti svoje majke kako čupa kosu u kući i kuka. Zacvili i Vlado i dječacima odlanu... Tad se tuča sasu najžešće. Kriknu Milan i istrgnu se iz zagrljaja. Kao lud začepi uši i glavu pritisnu k zemlji. Ne može da sluša paranje i haranje oštrog leta. Vlado ga tješi, ali ne dugo. Sali se voda u jarak onako ružna i mutna. Već je do polovine. Dječacima je ostao još samo komadić suhe zemlje za sklonište. Viknu Vlado Milanu:

— Voda!!! — Spopao ga očaj. Bulje dječaci u novu, strašnu silu. Voda nosi debele grane. Sijeno po njoj pliva. I čitava snoplja žita. To se negdje brijeg odronio. Plivaju i miševi i ptice. Čini se da će Vlado opet izgubiti svijest. Osušilo mu se grlo. Ostavlja ga disanje. On se boji, utopiće se njih dvojica. Voda će ih odnijeti. Nemoguće je sačuvati se od te strašne sile... Vlado klonu. Stakleno se zagleda u Milana.

Žestok tutanj začu se po mosnim daskama. Dječaci oživješe. Milan nasluti nešto. Istrča napolje. Pjusak ga zaslijepio udarcima po licu. Vidi, kola voze livadom. Vrišti Milan u oluju:

— Ljudi!!! Pomozite!!! Ljudi!!

Kola se zaustaviše. Kod mosta su. Dvije jake prikaze u kišnim ogrtačima iskoče.

Milan je sretan. Raspoznaje. To su Vladinog strica sluge. Spaseni su. Sluge su već pod mostom. Vlado je užasnut i otima se. Vrišti:

Sluge ne mare za njegovu viku. Čvrstim rukama stežu oko njega gunjeve, a glavu mu zamotavaju u tople vunene marame. Rade to stojeći nogama u mokrom jer je jarak pun muljave vode, a psuju oni što im jedini odmor, nedjelju, pokvariše i oduzeše ta djeca svojim ludorijama.

Miloš je na obali. Led ne pada, ali pljusak ga moči i udara oštro i ledeno.

Vladu nose u kola. Jedan sluga sjeda s njim. Drugi uzima uzde. Ne šiba konje, koji uplašeni i pobješnjeli jurnuše. Milan viče. Niko se ne okrenu. Nesretan i očajan potrči za kolima. Uhvati se odostrag. Viče sluzi na sjedalu:

— Lakše pašću! !

Okrenu se sluga. Reče nešto ružno u pljusak i vjetar te držalicom zamahnu prema Milanu. Usiječe se oštar bič u dječije ruke. One popustiše. Skoči Milan s kola i trči putem iznemogao. Jeca, a lice griju suze . . .

PRIJATELJI

U kući Vladinog strica bilo je veliko uzbuđenje. Strina je jedina bila kod kuće, a sva izbezumljena od straha.

Svi ukućani i sluge i sluškinje razbježali su se na sve strane u potražnju za Vladom.

Mati Miloševa nije znala tačno kuda su djeca otišla, samo je držala da je Milan Vladu odveo u mlin na kupanje.

Jadne sluškinje i sluge vraćali su se kući neobavljena posla, no gospođa im se nije dala odmoriti. Tjerala ih je na drugu stranu. Tjerala ih je ma kuda, samo da ih ne vidi kraj sebe. Ovako se nadala da će neko dovesti dječaka.

Vladin se stric nije bojao da će se malom zlo dogoditi kad je s Milošem, ali i on se zabrinu predveče kad su se ono stali skupljati crni oblaci na zapadu. Zajaši konja i pođe i on da traži Vladu.

Sluškinje su se vraćale mokre do kože, ali bez Vlade, te su morale opet u potražnju. Gospodin se vratio kući, no nije pokazivao zabrinuto lice.

— Vlado je s Milanom u kakvom velikom duplju šumskog debla i nikom ništa! — govorio je ženi.

— A grom?! — očajavala je strina, sve se jače uznemirujući i predbacujući mužu što je dijete tako olako pustio da luta cio dan, a tu žega, glad, zmije, bura, grom, tuča . . . , kadli eto sluge uniješe Vladu u pretsoblje. Dječak je blijed, uplakan i teško zamišljen. Nešto malo se razvedri uz strinu. Uz strica još više.

No ona sjeta ne silazi nikako s njegova lica. Na silna pitanja sa svih strana on jedva odgovora i to suho, bez volje, a opet beskrajno tužno.

U toplom kupatilu bio je sa stricem. Njemu ispriča više, a pričanje završi riječima:

— A sluga ošinu bičem Miloša! — i zaplaka teško.

Stric se zamisli. Bio je kao zatečen i nije znao kakvu bi utjehu izrekao, pa reče:

— To će se, Vlado, sve popraviti! — Pritom uzdahnu i Vlado to primijeti.

Obilnom večerom su zatrpali Vladu, a on ne jede već samo zuri pogledom bolesnika.

Zabrinuli se rođaci, a nikako od njega da bi saznali šta mu je, ili boli li ga štogod. Jedino je okusio malo sladoleda što ga je strina pripravila za nj od vrtnih malina.

Nakon dvije, tri žlice prestade Vlado jesti i zajeca. Skoče strina i stric. Tetoše ga. Maze. Ispituju. Ljube. Vladi tad još gore. Zaplaka glasno. Rida, da sve soba ječi. Uz žestok plač pojavi se i neka drhtavica.

Pozvali su liječnika, koji je o svemu saznao u pretsoblju. Mladi liječnik zaustavi plač. Razgovarao je s Vladom. Drhtavica prođe. Vladi je prijalo kad god bi ga liječnik pomilovao tankim, dugim i hladnim prstima. Liječnik će stricu:

— Vani se razvedrilo. Sjutra će biti opet sunčan dan. Led nije žita potukao. Sasuo se samo na livade kod Slatkog potoka.

Liječnik ostade dugo kod Vlade, koji je ležao na divanu u silnim, lijepim jastucima. Liječnik će jednom u razgovoru:

— Malog pustite odmah ujutro k Milošu.

Vlado se s divana liječniku zahvalno nasmiješi i pri najvećem svjetlu svjetiljke zaspi.

Kad se ujutro probudio vidio je zastor na prozoru u najvećem sjaju sunca. Bilo je kasno. Htio je da skoči, ali ne može. Bole ga noge. Bedra, listovi, gležnjevi, kukovi, sve ga boli i vrijeđa kao rane.

Sišao je polako s postelje, odjenuo se sam i izašao u hodnik. Opazi ga sobarica pa se uzvika:

— Gospođo! Gospođo! Mladi gospodin je ustao!

Dotrča strina u nekoj lijepoj šuštavoj kućnoj haljini te izljubi Vladu. Odvede ga u kupaonicu, gdje se umi, opra zube i lijepo počešlja.

— Sve je u redu — veli mu strina — samo u licu kao da imaš nešto novo. I to više u očima... Neki jači žar... Nešto divlje...

— Zaista, strina, nešto divlje?! — ushićeno pita Vlado, a ona se u njega veselog začuđeno zagleda, da odmah poslije toga oboje zašute.

Sluškinja donese na sto bijelu kavu s debelim vrhnjem. Na tanjuriću maslac, na drugom pekmez, a na trećem med. Osim kruha uz kavu su dvije vrste finih kolačića.

Vlado vidi to obilje i padne opet u laku zamišljenost, pa jedva popije kavu i neće ništa više. Strina je tužna i moli ga:

— Reci mi, dijete, šta voliš pa će ti se o podne za ručak skuhati!

Vladi nekako dodija, pa veli:

— Vode s izvora, ptičje jaje s hrasta, pšenično zrno i mlijeko...

Trgne se zatim i zamoli strinu da mu oprosti što svašta brblja i što je sigurno vrijeđa. Poljubi joj ruku, uzdahne i otklima u dvorište. Prosulo se tu jutarnje sunce i već pali... Oživi Vlado i dodje mu da vrisne... Ogleda se desno i lijevo te šmugnu kroz glavna vrata na cestu. Trči putem. Bježe patke i guščice pred njim u najvećem strahu. Vijori mu kosa na suncu.

Bane presretan u Milanov voćnjak. Hoće u kuću. Zabravljena su vrata. Srce mu se stegnu.

U voćnjaku na panju sjedi baka i svadja se s malim pačićima.

Vlado je pita: — Gdje je Miloš?

— Na polju. U žitu. U košnji.

Ne razumije Vlado mnogo, a bol ga pritište. Milo pita baku, a ona mu kiselo odgovara:

— Pusti ti njega na miru! Juče ga otac izubijao na mrtvo ime što se sirotan vratio onako kasno kući a sav mokar i blatan. I zbog tebe se zabrinuše... Velim — bio bi ga ubio da ne skočismo ja i mati mu i utišasmo razjarena oca...

Vlado se ugrize za usta i jedan čas je stajao pred bakom u neprilici, a onda potrči poljskim putem. Niz brijeg. Na brijeg. Opet jama. Breščić.

Otac, mati i Miloš žnjeli su pšenicu, slagali i vezali snopove. Sunce ih peklo, a znaj im probijao košulju i gaće.

Vlado dotrča Milanu, koji je klečao na snopu pa ga vezao. Hvata ga za ruku.

Otac nešto kroz zube promrsi i nastavi da žanje. Mati se začudi i uznemiri. Milan ne govori ni riječi. Stao je s poslom i zapanjeno, iznenadjeno, ali opet milo gledao Vladu u oči.

— Ne dangubi! Veži! — zapovijeda otac.

Trge se Milan i veže snop, a Vlado stoji i gleda kako kapa znoj s Milanova čela.

Milan radi, veže i odmiče poniknute glave. Vlado stoji na jednom mjestu. Pogleda svoje ko svila divno, odijelo. Pogleda i na ruke i na nove cipele. Sapun na njemu miriše. A na Milanu? Gruba platnena košulja i takve gaće. Na bosim nogama opanci. Sunce mu pali vrat. Košulja mu razdrljena do pasa.

Obuze Vladu stid. Teška srca okrenu se on i pođe u selo. Ali staje i vraća se par koraka. Ide natrag, i opet staje. Svaki korak prati uzdah. Trom je Vlado, a tolike misli mu se roje glavom, da ne zna čega bi se prihvatio. Samo jedno dobro vidi: kako to živi on, a kako Milan?! Kakvi su njegovi, a kakvi Milanovi školski praznici!

Onda mu se utuvila u mozak još jedna misao. Stao je da predbacuje sebi što ne natrpa onih silnih kolačića u džepove i što ih ne donese Milanu. I sav onaj med i pekmez!.. Udari se odmah šakom po čelu pa će sam sebi:

— Budalasta glavo! Zar bi kolačići pomogli?!

Sad zna zašto Milan neće u Zagreb. On je ocu radnik pa ne može nikuda od kuće... Vlado se okrenu na brijegu, ali Milana više ne vidje. Žito ga je zaklonilo... Upravo je na mjestu gdje je dobio na dlanu kapljicu meda.

Još dublje sagne glavu s osjećanjem kao da će zaplakati...

— Šššššš...!! — zašušti žito desno od njega. Vrisnu Vlado od straha i čuda:

— Miloše!! Odakle ti?

Užurbano i zadihan odgovori Milan:

— Ne putem za tobom, već s boka. Naokolo dodjoh. Kroz žita. Sjedi, Vlado, da nas ne vide moji s drugog brda! Utekao sam. Nisam im rekao kuda ću... Ne smijem dugo ostati... Vidiš, radim s ocem i s materom već

od četiri sata ujutro... To će trajati do kasno u noć... Žuri nam se. Otac veli da su teške i sparne noći. Bojimo se oluja. Žito je zasad čitavo... Treba čim prije s kruhom pod krov...

Vlado ne govori. Hvata Milana za ruke. Onda će još uvijek obuzet stidom:

— Treba li tebi što, Miloš? Ja bih ti mogao donijeti mnogo. Moj stric ima...

— Ne primam ništa! odgovori Milan. — Nego tebe ja trebam. S tobom bih bio uvijek! Kad mogu i biću pa gledaj da dolaziš k meni... Radnim danom ne, već nedjeljom i blagdanom... Hoćeš li?

— Hoće! Hoću! — veselo krikće Vlado i opet se rastuži kad se sjeti koliko treba još do nedjelje.

Razumije Milan pa mu govori:

— Brzo će nedjelja. Sjeti se mene kako mi je, pa eto nisam tužan kao ti!... Idem!... Moram!

U tren oka skoči Milan do Vlade, ogrli ga čvrsto i blago gurne. A kad se Vlado snašao, već Milana nije bilo. Samo su se njihali klasovi žita za njegovim tragom.

ACKA I MAČICA

Uz put duga kuća u obliku ključa. Iza nje sokak. Ispod zida u sokaku jarčić uvijek vlažan u sjeni. U njemu su vazda razigrani sitni, modri leptirići. Odmah uz kuću staje krcate debelim blagom. I nekoliko pari konja, nekada vojničkih: crni Gajo, žuti Gero i drugi. Puste ih sluge u dvorište da se protrče. Zemlja tutnji od njihovih udaraca i prozori se tresu. Vrisak gazdarice! Njoj se čini, — naletjeće na tarabe i nabosti se. Gazda dozivlje sluge, koji ih mame košaricom zobi: „Na Gero, na Gajo!...

I opet tutanj. Pilići ciče i bježe u kutove. Mačke se nakostriješile i podigle repove pa jure i pletu se među noge. Patke se ruše i prevrću na ledja, a mlate nogama. Vrapci slijeću na vrh štaglja. Laste kruže uplašeno.

A vidi se; da je slugama, mladim momcima, milo kad čuju tutanj i vide bijes, vatru i plamenu plemenitu krv konja, pa ne mare da ih zaustave i umire, nego na zapomaganje domaćice konji konačno stanu i sluge ih onakve u pjeni i znoju odvode u staju.

I nastaje mir kao poslije oluje... Iz kuhinje promoli glavu mali Mačica. To mu ime od milja dadoše i sada je on junačan u dvorištu, a malo prije ga strah zabi u najtamniji kut kahinje. Okruglo je on i bucmasto dijete a pet mu je godina.

Gazdarica sad očajava. Sve grdi. Svima prijeti. Konji, eto, pogaziše i ubiše nekoliko sitnih pilića i patkicu.

Krivi ona najviše sluge, koji ne paze na konje. Psuje i malog Mačicu. I on se rasplače.

— A gdje je Acka?! Što te ne pazi?! Da si bio na dvorištu, moglo te je konjče i ubiti! — ljuti se ona. — Acka! Acka!! — zove jakim glasom, koji se čuje i u susjednom dvorištu.

Pijetao kukuriče. Puran dašće i gizdavo krilima praši po dvorištu. Koke grebu po drvljaniku kao da nije ništa bilo.

Ide Acka iz sela. Čuo je majku i vuče se uza zid kuće. Bos je. Crnomanjast. Vitak i lijep dječak, đak. I njemu je ime Acka od milja.

Majku je žestoka ljutnja već prošla. Sjedi na panju, sjecka koprive za guščiće i tepa im. Došle male, žute i svilene pa joj stalno žužuču. Zasikao gusan na Acku, a majka se diže i grabi sina za ruku. Spusti Acka glavu i ne plače. Čeka nešto neobično pa je problijedio, a crne mu oči kolutaju u neizvjesnosti i zebnji.

Mati ništa ne govori. U kuhinji uzima tanje uže i vodi Acku u voćnjak, nasred kojeg je bijela ruža.

— Tepče jedno! — veli ona mirno i odlučno. — Svezaću te ovdje za ružu da te vidim barem jedno popdne kod kuće!

Motri bratac Mačica tu novost. Čudno mu je pa otvori široke plave oči i ne trepće.

— Evo, svezala sam ga. Sad ćeš barem imati brata kod kuće pa ćeš ga se nauživati! — govori mati Mačici i hrani guščiće.

Gusak ne jede. Ne dospije. Nakreće glavu. Čas u divno plavo nebo i medju voćkama na jastreba, čas i na Acku u voćnjaku kraj bijele ruže.

A sat poslije? Juri Acka uskom stazom preko seoskih vrtova, kroz voćnjake, iza štagljeva. Vodi i malog Mačicu. Drži ga čvrsto za ruku, pa se ovaj ne može otrgnuti. Pravi

je to bijeg. Daleko im je u selu cilj. Onamo Acka hita. Preskakuje jarke, a Mačica pada pa i zaplače. Acka ga tješi i otire mu rukom prašinu s kaputića i hlača.

Putem vazdan kojekakve zapreke. Natrči Acka bosim nogama na smotana ježa i sve zvijezde vidi od žestoka uboda. Mačica opet plače od straha. Jurnuo za njima golem pas iz nečijeg dvorišta. Acka uzima batinu i maše, a Mačica ne zna za se od užasa. A kad se pas još jače razjari i zareži baš na manjega brata, vrisnu oba u očajnom plaču. Pas se smete, čudno zatuli i vrati se.

Dovede Acka Mačicu na ledinu iza Dobrovićeva starog štaglja, koji stoji ondje sam kao avet danju i noću prazan. Za skitnice i prosjake prenoćište.

Bilo je tu sila djece. Ackini drugovi se razvesele njegovu dolasku, a kad vide da se mali Mačica medju njima osjeća osamljen, dade mu jedan dječak bijeli, a drugi opet crveni bombon i umire ga.

Dječaci se igraju kijačama. Dočekaju drven kotur i odbijaju ga. Kad ga Ivo snažno poduhvati, digne se visoko i zviždi probijajući vazduh oštro.

Mačica sjedi jedno vrijeme na starim gredama pod štagljem i gleda igru. Dosadi mu i zacmizdri. Acka dotrči i donese mu žut bonbon. Onda Mačica obiđe štagalj i sjedne na suprotnu stranu. Odavde vidi silu štagljeva i voćnjaka, a u daljini jablan. Ondje je njihova kuća. Tamo je i mama. Njemu je ovdje tako pri duši kao da je u silnoj daljini, pravoj tudjini. Kući, mami vuče ga srce, koje bi sada najradije plakalo, ali Acka neće kući, a on sam ne smije kraj tolikih pasa.

Vidi on da je na kraju sela i što mu se čini rodna kuća dalje, sve veća čežnja raste u njemu za majkom. Suze dvije iskoče mu na oči i bude mu lakše. A kad se osuše, vidi Mačica opet jablan i ne može dulje izdržati.

Ide Acki i reći će mu da ga odvede barem pola puta, onda će i sam pa se Acka može još vratiti u igru.

Obiđe štagalj. Eno mu brata!

— Acka! — turobno i toplo zovne Mačica.

Neko odbi silnom snagom kotur.

— Fiuuuu!! Hrs!!! — zazviždi i pogodi Mačicu u čelo. Zasiječe mu se iznad desnog oka.

Dijete jaukne, problijedi i klecne onesviješteno na zemlju. Krv mu preli blijedo lice. Pobacaju dječaci kijače i razbježe se na sve strane. I Acka izgubi glavu, i sva je sreća što ima jak glas. Jauče, vrišti: „Mama! Mama!“

*

Mali Mačica ničega se više ne sjeća. Samo sad zna da ima iznad oka duboku ranu, a ona sva zaudara po lijeku. Glava mu je ovijena liječničkim krpama.

Iznese ga neki čovjek iz tudje kuće i nosi majci. Ne plače Mačica, odrvenio je i jedva što razumije i vidi oko sebe. Toliko ga ubiše bol i strah.

Nose ga onom istom sazom iza štagljeva. Boji se dijete jaraka.

— Ne droncajte sa mnom! Boli me! — stenje Mačica.

Sluga nosi dijete u vazduhu, samo da ne trese njim.

Majka se Mačicina gotovo razboljela od žalosti. Ne može da ne zavrišti kad ga spazi onako povijene glave, pa sad oboje plaču u naručju. Ljubi mu majka blijedi obraz ispod krpa, pa ruke. Svlači mu odjelce. Ljubi ga u vrat i pod bradu. Skida mu hlačice, ljubi mu i miluje noge, a onda ga sprema u posteljicu.

— A kuda pobježe Mačica moj zlatni od mame svoje, pa uletje u nesreću?! — jauče ona i pokriva ga. I priča mu i pita ga, a dijete umorno pa smireno zaspi uz slatke i turobne majčine riječi.

I bi on još, ko zna dokle spavao da mu se u snu ne pričini kao da opet dobi kotur u glavu. Neka potmula bol probudi ga. Oko njega mrak. Na hodniku vrata otvorena. Svijetle se pukotine na kuhinjskim vratima. Veče je. Ondje majka kuha večeru.

Mačica napne uši i čuje:

— Šta uradi?!! Odgovaraj!! Ubiću te!!!

To majka viče kao van sebe. Onako bunovan ne može Mačica da se sjeti čemu ta vika.

Majka pada u sve veću srdžbu.

To ona Acku grdi, pomisli Mačica, sjeda na krevet a ledeni mu srsi prolaze tijelom... I u tren oka čuje on. Majka trči za Ackom da ga tuče. Acka bježi u strahu po kuhinji. Majka ga lovi. Ona sigurno ima debelu šibu u rukama. Mačici cvokoću zubi, prsa mu se bibaju, suze naviru na oči i on vrišti:

— Mama!! Mama!!!...

Već je majka uz Mačicu. I svjetiljka je ovdje na stolu. Ogrli dijete i privine k sebi, a ono zarinulo nosić u njezine grudi i jeca:

— Nemoj tući Acku, nemoj! Ja sam kriv... Donio sam nož iz kuhinje... i prerezao uže da Acka ne bude za ružu svezan... Nemoj Acku tući! Mama, nemoj!...

DRAGINA VEČERNICA

To samo znade mala Draga kako jako voli svog brata Ljubana. Ona, istina, svakom kazuje ovako:

— Volim mamu, tatu i Ljubana. Ali Ljuban joj je najbliži jer je, osim nje, u kući najmanji, a tata i mama su vazdan van kuće i po cio dan. Po kući se motaju samo nedjeljom i blagdanom. Oni mnogo rade, a posao je najviše u polju. Tati nekako i ne pristaje po kući da šeta, ali po dvorištu — da. U polju još više, a u šumi on liči onim jakim hrastovima. A eno, Ljuban ni trunka nije sličan ocu. Sitan je, mali i bljedolik. Kad se nedjeljom svetački sav u bijelo platno odjene, kao da je od šećera. Baš lijep momčić, samo mu nešto malo klempave uši. Tako — no još jače, vele, ima mu djed Martin.

Sitno, velim, dijete, ali je muško i previše. Trči kao zec, skače bolje od crnog njihovog mačka, a penje se kao vjeverica. Skliže se po najduljem ledu. Ubija vrapca iz velike daljine. Sanjaka se s najvećeg brijega, čak do Šavarnice potoka po najstrmijoj strani. A u ljetu? Strah ga je i gledati. Prepliva rijeku gotovo bez daha. Roni dugo, misliš — nema ga više živa! Skače naglavce u vodu s krova mlina vodenice.

I gledaš li ga onako sitna, čini ti se da nije on od mesa, već su to samo kosti i duša što bukti i vri.

A Draga? Sva na oca. Visoka je gotovo kao Ljuban iako je četiri godine mlađa. On ide već u četvrti razred,

a Draga sad tek na školu pomišlja. Puna je sa sviju strana. U nje su jedri, rumeni obrazi kao da će pući.

Ljudi je rado uštinu za obraz. Ona se samo osmjehuje. I Ljuban to čini, no tako da Draga redovno zaplače.

— To je dijete bez srca! — ljuti se mati na njega i tuži se ocu.

— Kako može da je tako zadirkuje, a evo ona ga željno čeka da se vrati iz škole i s tog njegovog sanjkanja i sklizanja. Samo ništi odjeću i obuću do u kasnu noć i sigurno, da ne padne taj mrkli mrak, on valaj nikad i ne bi došao kući. Na ledu bi živio a hranio bi se gloginjama i trninama . . .

— Drugi put, reče otac ozbiljno, ne dodje li odmah s drugom djecom kući iz škole, već ode na led ili u sanjkanje, a on lijepo neće dobiti da jede! U postelju će gladan!

Previše Draga voli Ljubana, pa je sjutradan cijelo poslije podne bila u brizi jer su đaci davno prošli mimo njihove kuće, a Ljubana nema. Zna ona: što otac kaže to se izvršuje.

A zna ona i to: kad sunce zađe za čiča-Siminu kuću, brzo će mrak. Ona je sama kod kuće jer mati je otišla s preslicom strini Ljubici, i zna dugo je neće biti, a tata je daleko u šumi. Dodje li Ljuban kući u mrak, gladan će ostati. Zato ona brzo odluči da svom bratu tajno spremi večericu . . . Gdje će to obaviti? . . . U komorci iza ognjanke. Onamo se ide više ljeti.

Dovuče ona oširok kuhinjski stolac bez naslona i postavi ga u sredinu komore. Donese drvene furke iz ognjanke. Nađe daščicu, ali sa starim rđavim čavlom u njoj. Sve je prste raskrvarila dok je jedva nekako izvukla čavao. Položi na furke dasku i tako napravi za Ljubana klupicu uza sto.

U velikom strahu izvadi u sobi iz škrinje fini majčin rubac, lijep kao svilen, a na rubovima mu resice. Prostre mali sto tim stolnjakom.

— Samo da niko još ne dođe! — strahuje Draga, a srce joj nezgodno udara. Brzo razjari peć i na dva mjesta se opeče. Garavih ručica potraži u smočnici jaja i nađe ih u pepelu. Izabere dva najveća, bijela i stavi ih u već uzavrelu vodu.

U sve većem strahu uzme nož iz stola i popne se na tavan. Tamo je mračno, a boji se mraka i u njemu slijepih miševa.

Brzo skoči do svinjskog buta što visoko visi i na dimu se suši. Otsiječe komadić, ali nož joj se izmakne i sreća samo malo se poreže izmedju palaca i kažiprsta. Inače bi proplakala, ali sada ne. Isisa par kapi krvi i požuri dolje. Skoro je pala niz strme stepenice.

Kad ono, jaja se komešaju po lončiću. I prekuhala su se i raspukla. No dobra su ipak!

Muka je to sad. Lončić vruć, voda vrela, a ljupinu očistiti nije laka stvar. Sve ona pretrpi za Ljubana. Stavi jaja na jedan, a komad mesa na drugi tanjur. Manjka kruh. Nije načet. Cio je. Ona ne može načeti. Tvrda je kora. Dugo se mučila dok je okrajak na trbuhu odgrizla i stavila i to na mali prostrt sto.

Kako kolačića nije našla, stavi mu kocku šećera i donese iz padruma iz pljeve dvije žute jabuke. U podrumu je skoro dušu izgubila od straha jer ondje skaču žabe krastače čovjeku preko nogu.

Uredi ona Ljubanu mali sto. Bijel i uredan kao da je blagdan, stavila mu: solenku, pehar s vodom, viljušku i nož, pa i domaću šupljikavu finu krpicu za ubrus.

Dugo gleda dragi sto. Dugo obilazi oko njega pazeći je li sve uredu. Onda se brecne i otrči u sobu. Došla to mama iz susjedstva. Došao i tata ozebao.

— Šta si mi donio, tata? — pitala Draga.

— Ništa, dušo! Zatvoreni su dućani. Nego, evo, zebu sam ti ulovio! — i obujmi joj vrelu glavicu ozeblim rukama, pa je poljubi u čelo. — A Ljubana nema još kući?! E, lijepo! Danas mora ići u postelju bez večere! I ne obazirite se na njegov plač!...

Kad otac spomenu večeru, zadršće Draga i sve se znoji od muke smišljajući kako će Ljuban večerati njezinu večericu.

I mrak već pada, a Ljubana nema. Tata sprema u staji konak, a mama u sobi friga vrelu večeru. Draga često u tankim papučama izlijeće napolje, sve se mati i ljuti, jer bi mogla ozepsti. To ona očekuje Ljubana. Pa kad peti put istrča, ču nuz plot šmrcanje prozeblog brata. Dovuče se on uza zid do vrata, a šubara mu stuljila uši. Sav je modar i od njega kao da hladan vjetar izbija.

— Šta veli tata? — šapće sestri.

— Psssssst...! — vodi ga seka za sobom na prstima. Tiho otvara komorku. Tamo je ona već prije zapalila svijeću zataknutu u čašu.

— To sam tebi, Ljubane, pripravila večericu, veli ona, jer tajo reče da ne smiješ danas kod kuće dobiti večeru! Jedi!... To je sve tvoje!...

Nekako dirnut, poče on vrtjeti šubaru na glavi i stideći se, ali onda se, gladan kao vuk, naglo baci na jelo. Pojede, dakako, najprije šećer, pa jabuku. Onda sjedne na klupčicu da pojede meso i jaja. No klupčica se pod njim sruši. Ništa zato. On klekne uz mali stolić i slatko žvače. Draga uživa pa veli:

— Sve pojedi! Sve je tvoje. Je li dobro? Ja ću tebi pripraviti više puta večericu. I ručak... i užinicu...

Najednom se prestravi kao da vidje sablast na prozoru komorke. Vrisne. Pokri lice rukama, sakrije se iza škrinje u tamni kut i brizne u plač.

Spazi tatu i mamu na prozoru komorke i vidi, oni se čudom čude i osmjehuju.

Draga je te večeri slatko plakala dugo u noć i plačući zaspala i bez večere. Kad bi god tata prošao mimo postelje, izljubio bi je svu onako u snu. Kad bi mama prolazila tuda, bacila bi se na njezinu postelju i obasula je poljubcima.

I Ljuban već spava. Otvorenih usta doduše, jer je na sklizanju jako ozebao. Noge mu se pod gunjcem jedva ugrijale.

Otac i njega pomiluje, a mati ga često pokriva.

Da je barem u Ljubana trunak onako dobrog srca kao u Drage, propjevao bih od sreće! — reče otac, zijevne i utrne svjetiljku prije spavanja.

— E, da, da! — dodaće mati zabrinuto i pospano, — jer on će nam biti hranitelj pod stare naše dane.

DAR ZA ROĐENDAN

Đurđici su samo tri godine, a ona svakom veli da joj je devet godina. Devet imade i nogu i ruku, veli ona. Baš voli broj devet. Najmilije joj devet bombona.

Kad se igra, veli uvijek da ima devetoro djece. To su njene lutke. S njima se baviti najveće joj je veselje. A odakle joj djeca? Čim se donesu drva u kuhinju i zapali svjetiljka, ona bira drva i nosi ih na kuhinjski krevet. Prva joj je briga da ne ozebu onako goli. Ne daju se, tobože, pokriti, znate kao sva mala djeca, ali ona ih silom pokriva.

— Kihaćete. Kašljali bi! — Upozorava ih ona.

Kad su se djeca naspavala, diže ih redom, pere i češlja. Umata jedno drvo u svoju crvenu, drugo u modru pregaču. Treće uvlači u maminu čarapu. Četvrto omata novinskim papirom. Na peto je rastegla svoju vunenu kapicu. Šesto je čvrsto omotala u ručnik. I tako slično svu ostalu djecu.

Jedno je drvo Milkica, drugo Jelica, treće Ninica, četvrto Marica, peto Višnjica, šesto Zdenka. Sva su drvca curice i sve imadu imena.

I ne traže joj djeca jesti, znate, kakva su mala djeca! Zato ih Đurđica silom hrani. Mrvi im kruh, kolač, nosi im i sremkinje, daje im i pepela, a nekad ponekoj zabuši glavu u mačju zdjelicu.

Onda poslije jela idu opet spavati. Poslaže ih sve na krevet i sve ih pokrije posteljnim pokrivačem. Bdije i bdije tako i po pola sata uz njih pokrivajući ih.

Onda podiže onu kvrgavu, umota je i nosi u šetnju po kuhinji jer ta ima čir, bolesna je.

Kad okrene leđa, uzmemo joj jedno dijete i s drvetom u peć, no ako mala mamica drvenih bebica to opazi, baci se u obranu kao lavica. Plače, žali i smiri se tek onda kad malu mamicu njezina prava mama spremi u krevet . . .

Onda se jedno veče dogovore Đurđičini roditelji da će joj za rođendan kupiti u Zagrebu veliku lutku.

I došao je taj dan. Đurđica s mamom svojom u kuhinji mijesi kolače, a tata je zaključan u sobi nešto spremao. Đurđičin rođendan je upravo Nova godina. U sobi je jela visoka do stropa. Na njoj zlatni orasi, srebrene kuglice, bijele svjećice i licitarski konjići, pjetlići, ptičice, srca, zvjezdice i bebice . . . Tata zapali sve svjećice na jelki i požuri u kuhinju.

— Dođite u sobu! — zove on. Đurđice! Srce! . . . Ti mala mamice! Hodi u sobu! Pusti drvenu djecu! U sobi te čeka i zove tvoje krasno dijete. Pita gdje mu je mamica . . .

Mala ostavi svoju drvenu djecu i pretrči s tatom mračan hodnik. Kad je banula u sobu, stade gotovo zaprepaštena. Onda se poče diviti i udarati ručicama. Potrči k stolu koji je bio ispod jele, stade kao ukopana, i ne trenuvši očima, gleda u veliku lutku na stolu.

Lutka je jedva manja od Đurđice. Od sukna načinjena. Lice joj rumeno kao jabuka. Kose je plave kao u Đurđice. Očice joj modre kao najbistrije nebo. Male uši vire ispod lijepog crvenog šeširića. Otkopčan joj krzneni modri kaput. Ispod njega haljina od ružičaste svile, po najnovijem kroju sašivena. Na nogama lakovane cipelice. Lutka stoji nagnuta prema Đurđici, otvorila plave oči, naprčila rumena usta, raširila ruke.

— Pozdravi je! — veli tata.

— Ljubim ruke! — promuca Đurđica.

— Ta ne, milo, tako! Ona je tvoje dijete! Hodi k njoj! Uzmi je!

— Ma ne tatice! — ustručava se mala. — Nije ona moje dijete! Ona je gospodjica... A tko je nju donio?

— Došla je vlakom iz Zagreba.

— Fina je to gospodjica, je li, tatice? Ne prlja se. Voli se umivati... Ne plače radi sapuna... Ne žvaće ona kao gica kad jede...

— Da! Ona je fina kao ti! — veli joj tatica. — Uzmi je! Ta makar je pipni!...

— Neću. Ne smije se to! — brani se Đurđica šapćući tati i na prstima iziđe napolje.

Zove mamu iz kuhinje da vidi finu bebu. Stane u hodniku i dalje ne ide.

Nakloni se bebi, zaželi joj laku noć, uzdahne i ode spavati. U noći je bila nemirna. Ujutro, kad se probudila, zamoli tatu da je skine s kreveta.

— A smijem li ići bosa po podu? — pitala.

— Smiješ, samo ne u hodnik!

Zanimalo i tatu i mamu što će ona. Dijete otvori vrata od sobe u kojoj je lutka. Zađe onamo i roditelji začuju kako je potrčala bosim nožicama uz lak vrisak.

Začas evo je u spavaću sobu. Sva je rumena kao u plamenu. Jače diše. Očice joj gore. Lutku je zagrlila i čvrsto privinula na grudi da joj je stuljila šeširić i nosić. Onda poče pričati vatreno i bez daha:

— Išla sam vidjeti finu bebu... Otvorila sam vrata... Onda ona meni ne reče dobro jutro. Ja njoj nisam kazala ljubim ruke... Ona je bila sama u mraku po noći... Ja sam trčala k njoj... Onda je ona pala na pod... Na nos je pala... Joj, kako je plakala!. Razbila je nos... Neće da šuti... Ja ću biti njezina mamica. Ona će biti moja bebica... Biće ona mala Jelkica... Digni me tata u krevet... Beba će sa mnom spavati...

VENO SE SMIJE

Široka i topla kuća susjeda Vaclava se uznemiri. Ima već nekoliko dana da se svi ukućani oko maloga Vene s uzdasima vrte. Miluju ga, maze, dvore i plaču. Ne razumije i ne pita ih za uzrok, no sve se nečega boji i već ga zbog toga sve jednako par noći progone utvare i zmajevi. On se budi onda sav znojan, dršće i plače od straha.

Domaćica Marija uzima Venu u svoj krevet i zatrpava ga debelom perinom, (blazinom). Privija ga uza se, ljubi u čelo i u oči, i opet plače, te plače...

— Zašto, maminko, plačete? — pita Veno i stišće se još jače uz nju, no ne dobiva odgovora. Toplina i sigurnost uz majku omame ga, te zaspi i sanja o svojoj učiteljici, koja ima bijele zube kao snijeg, a prste kao baršun. Sanja on; nasmijala mu se ona i pogladila ga po kosi i svima u školi uzviknula:

— Veno najljepše piše slovo t!

Njemu je onda došlo milo pri duši, pa se smije, smije u snu. Veno i ne sluti da se na njegov smijeh maminka lecnula kao nožem ubodena i od neke grozne žalosti upravo zajaukne. Od njenoga jauka probudi se u kolijevci Pepić, a i mali Tonjik, koji spava s ocem u krevetu.

Otac se ljuti i kori ženu:

— Ta, umiri se već jednom i ne plači više!.. Možda on neće ni doći!

— Doći će, kad je pisao! — veli žena. — Samo što ne bane na vrata... Umrijeću od tuge za malim. Volim

ga kao da je moje...! I opet je prekide i uguši plač...
— Najgore mi je što mali i ne sluti da mu otac dolazi iz Amerike i — po njega. Vaclave! Vaclave! Zar ti nemaš srca?! Uzeli smo to siroče kad mu je mati umrla. Mislili smo, da će ga otac, kad ode u Ameriku, zaboraviti... Prošlo je sedam godina i on sada traži dijete. Obogatio se ondje i hoće maloga da postavi na noge... Nama će platiti trud i muku što smo mu dijete othranili, a ne misli na to da nam nikad ne može naplatiti tugu koja će me ubiti za Venom. Poludjeću!... Nesretna da budem do vijeka što nisam djetetu govorila da mu nisam mati, da mu nisi otac, čim je došlo razumu... Ovako, odrastao je među našom djecom i nikada nije osjetio nikakve razlike... Poludjeću velim. Neću moći pretrpjeti njegov odlazak...

— Ma eto, ti opet isto! — počne joj muž prigovarati, no i njemu nešto uzdrhtalo u širokim i jakim grudima, zubi mu zacvokoću i mora zašutjeti da mu žena ne osjeti plačljiv glas. Dotle su se sva djeca opet umirila, a Veno ne sluti ništa... Stisnuo se uz maminku i smiješi se. Sanja da je došao iz škole, dobio kolač i otrčao u staju svojim zečićima. Oni se sjatili oko njega i sjeli na stražnje noge. Uške usprave, a prve kratke noge sklope kao da mole. Oči im rumene, modre, crne i ljubičaste. Cakle se i osmjehuju. Podijeli on s njima svoj kolač, a oni veseli skakuću po staji i izvode svakojake igre. Veni dodje u snu da pukne od smijeha...

Mamika opet zarida. Stari Vaclav se na nju ozbiljno rasrdi:

— Ta, ti si već poludjela! Prenesi dijete na njegov krevet!...

— Ma zar ti možeš mirno spavati, čovječe? — začudi se ona. — Meni nikako san na oči. Veno se neprestano smije i ne zna jadan da će moguće već sjutra putovati

preko polja, gora, pokraj velikih gradova, preko mora, bez maminke i tatineka; bez Tonjika i Pepića; bez svojih zečića, bez kravice, bez malog teleta...

— Dobro će mu biti. Otac mu je bogat — progunđa muž.

— Ne koristi to. Uvenuće Veno bez nas. Razboljeće se, tražiće nas, plakati za nama, skočiće iz željeznice, jer mi smo njemu zapravo roditelji! Ovo su mu braća! On ne pozna nikoga više. Neće mu nigdje biti ljepše...

— Otac će ga darovima predobiti... Šuti i spavaj! — kroz plač otpovrnu Vaclav.

I opet se začas sve umiri.

Veno ne sluti još uvijek ništa. Toplo mu je uz maminku i lijepo sanja kako su se on i Tonjik zapregnuli u kolica i vuku Pepića. On se vozi jer je najmanji. Uzme šibu pa tjera i viče na svoje konje. Oni se onda ritnu goropadno kao pravi konji i jurnu uz voćnjak u polje. Jure kao strijela čak u livade i tu kod potoka stanu. Zadihani okrenu se, no Pepića u kolima nema. Ispao im baš u livadi u mekanu travu. Jedan čas valja se on po travi, no onda ustane i dogega se do njih, a sve se kostruši i zamahuje na njih bičem da upokori svoje goropadne konje... Veni to postaje smiješno, silno smiješno, jer on već ide u školu.

Tako se Veno u snu smije i ne sluti da mu ovo nisu mama i tata i, napokon, da mu Pepić i Tonjik nisu braća. Gdje bi siromašak Veno mogao znati da na njega ima pravo neki gospodin u finom crnom odijelu sa zlatnim lancem preko trbuha! Odakle bi Veno mogao i vjerovati da će ga taj gospodin koji moguće već sutra dolazi otrgnuti od milih silom i odvući ga daleko gdje su silni dimnjaci, podzemne željeznice, aeroplani, automobili?! Da, gdje bi on i slutio da je to zapravo njegov otac! Veno ništa ne zna. On se stisnuo uz svoju maminku i slatko se u snu smije...

I upravo u zoru, kad se najslađe spava, jedva nekako i maminka zaspi. Odjednom, kao neki udarci o prozor. Maminka vrisne i sjedne u postelju:

— Vaclave!... Čuješ li udarce?... Venin otac?

Vaclav se diže kao ošinut i prilazi prozoru.

— Ko je?! — pita drhatvim glasom.

Niko se ne odaziva. Sigurno se to rastuženoj maminki samo tako pričinilo.

Vaclav navuče kaput, otključa vrata i iziđe na dvorište da obiđe kuću.

— Nije Venin otac?! — šapće maminka i razigra joj se srce.

Tad se još jače privi uz Venu, i da joj ga nije bilo žao buditi, imala je volju da ga vruće zagrli i svega izljubi.

Veno i dalje slatko spava, lijepo sanja i stalno se na časove smiješi.

SEKIN BRATAC TOMO

Ove godine iza rane jeseni bilo je u Velikom Selu mnogo prašine. Bosim dječjim nogama preko gležanja. Užarena od sunca pekla im je tvrde tabane. Jaje bi se u njoj skuhalo. Kuće su uz cestu bile sve od prašine. Prozori uvijek zatvoreni. Sparina svaki dan. Kiša nikad da opere krovove, tarabe i lišće voćaka. Obzorje daleko, a plavo. Jabuka, krušaka i šljiva puna je zemlja u dvorištima, stazama, uz plot i u jarcima. Zujanje pčela, osa i muha po cio dan.

Malu Katu ubola je pčela u nožni palac jer je stala na nju u ledini bijele djeteline. Kata je šepala tri dana.

Lazicu Staklićevog ubola osa u obraz, pa mu se proširila glava kao misirača. A vikao on i plakao: „Mama, pece! Mama pece! Umeće toj Jozica! Umeće!“

Ozdravio on i voli se igrati po prašini nasred ceste. Ne boji se auta ni autobusa. Čim taj zatrubi „beee“, već je Lazica u svom dvorištu na plotu. Samo nije lijepo što pokatkad isplazi jezik čovjeku koji se vozi.

Kad prođe auto, on odmah jurne za njim u onaj oblak prašine, iako to nije zdravo, i razdere se vičući Tomu i njegovu seku, koji su se sakrili u svom dvorištu.

Tomo je stariji, pametniji i uvijek malo pričeka, a onda uzme seku za ruku i dođu Lazici na cestu da prave nova brda, kuće i štagljeve. Sve tako, dok opet ne naiđe drugi auto, pa im sve razruši, ili dok Lazica najednom gurne Tomin štagalj od prašine, Toma onda njegov, a La-

zica opet njegovu kuću. Seka grdi Lazicu, a on joj baci prašinu u oči i već je u svom dvorištu, gdje podigne viku: „Tata! Tata! Ubi me Tomo!“

Seka dotle plače na cesti i nikako da očisti suzne, blatne i zakrvavljene oči.

Lazičin otac, istina, odmah dotrči i uzviče se, ali obično na Lazicu. Odmota kožni lańnjak i vija Lazicu po dvorištu onako napo ozbiljno, napo u šali. A kakvu je Lazica viku podigao?!

Kao da ga kolju. O, više nego mala Seka! Mazan je on.

A Tomo pomogne svojoj seki očistiti oči. On je i tješi, obriše joj oči i lice njenom suknjicom, onda je uzme za ručicu i povede stazom do sredine sela.

Tu radnici svršavaju opravljanje škole. Lijepa je i na kat. Zidovi obojeni, prozori također, na njima cvijeće, a u velikim staklima pliva plavo nebo.

Škola se od sviju kuća jedina u to doba ponavlja pa se kao gizdava djevojka, umila, počešljala i izašla na put da je svijet vidi.

Stao Tomo sa sekom pred školom i drže se čvrsto za ruke što se oznojile. Zidari se s njima šale:

— Hoće li, Tomo, u školu?

— A da! — veli on.

— A u koji razred?

— U peti! — veli opet, a oni se smiju. Njemu neugodno pa briše nos, a seka se sakrila iza njega.

— Kad ćeš u školu?

— Juče, veli on, a oni se opet smiju. Tomo se ne da. — Nisam dobro rekao! Još ću samo tri dana biti s mojom sekom. Tri noći kad prespavam, evo škole!

— Tako da! E, sad vidimo da znadeš! — veli zidar, a jedan mu reče neka otvori šaku, pa će mu nešto u nju čak s krova baciti.

Tomo uhvati velik bombon. Ne zna se on zahvaliti, nego vikne: „E, valaj sam ga ulovio!“

Dao je bombon seki da ga ona siše. Onda će opet malo on, pa opet ona. I pođu oni tako kući držeći se za ruke. Usput Tomo nadraži malo nekoga crnog psića i bijelu, ljutu kujicu. Na mostu udari gusaka po kljunu. Hoće dohvatiti sekinu suknjicu. Potrči opet za mačkom, koji trči preko ceste, a ovaj zapne noktima po trešnjivoj kori i popne se skoro na vrh.

Načas samo Tomo pušta sekinu ručicu iz svoje. Ne može i ne zna ona nikako bez svog brata Tome. Mirna je, sretna i zadovoljna kad je on vodi za ruku. Bez njegove ruke njoj je kao da je bez težine na vjetru, a nema se o što prihvatiti.

Nesigurna je i zebe je oko srca. A kad je bratac Tomo drži, ona bi dugom stazom otišla uz tarabe i mimo njihove kuće. I na ledinu. I k crkvi. Pa i dalje. Tamo u tetkino selo. I u šumu. Pa još i dalje! U Ameriku svom tati. On se tamo jako muči u smrdljivoj tvornici. Njima šalje novce da grade novi štagalj. Tomi šalje sukno za novo odijelo za školu. Seka dobije od njega mnogo toplih čarapa za zimu.

Kad su đaci počeli učiti u ponovljenoj školi, već se prvi dan skupiše svi novi u prvi razred. Došao ove godine Jovo, koji krade jabuke i pitome jagode po vrtovima. Sada je dobar i mio kao jagnje.

I Stanko je došao ove godine. On rado baca kamenje za autom. I taj se sada vlada u školi kao najpitomiji.

I Milka je došla. Njoj su svi zubi crni i iskvareni jer uvijek žvaće bombone.

I mali Milan je došao. Lijep je i rumen. Pojede uvijek silu jaja, i mlijeko vazda pije. Sa svojom majkom stalno je u vrtu i čeprka tamo, pa presađuje cvijeće.

I još ih je deset drugih došlo, a među njima i Tomo. On ima šarenu torbu od ćilima, neki od bijela platna, a

drugi opet kao kožne iz dućana. Na njima naslikani lavovi, srne, jeleni, slonovi i druge životinje.

Magla sjela na selo i đaci, brbljajući i dozivljajući se, žure već rano izjutra u školu. Modri im prsti a i pete na bosim nogama. Zadržavaju se ispod oraha i copaju na stazu. I Tomo je sada među njima. Prvih dana redovno sam putuje u školu s natuljenim šeširom i rukama u džepovima.

Seka za njim svako jutro plače i hoće pobjeći s njim, pa je moraju u kuću zaključavati.

Sada se smirila i sjedi po cio dan pred školom u jarku. U crvenošarenoj opravici, a bosa, pa joj se nožice modre od hladne magle.

Prolaze mimo nje sitni đaci, a rijetko se ko na nju i osvrne. Onda njoj šesti dan dodija.

Kad je Tomo već otišao, metne ona pod pregaču dva oraha, jabuku popovaču, krušku maslenku i kolač s pekmezom. Dođe pred školu i sjedne. Prozori pred njom zatvoreni, a u školi žamor kao vešar u daljini.

O, da joj je kroz debeli zid vidjeti brata Tomu i šta on radi. Toplo njima svima tamo i mnogo se razgovaraju, a ona ovdje sama. Tomo za to i ne zna. Nikako da pogleda kroz prozor, pa da je i vidi i zovne. Sama ne smije unutra.

Gle, eno ide Josip.

— Josipe! — zove ona.

— Šta hoćeš? — pita je on promuklo.

— Bih li ja smjela s tobom u školu?

— Ne smiješ. Ti još nisi za školu. Premalena si.

— Mirko je manji od mene pa već ide u školu.

— E, on ima više godina!

— Ja bih bila samo čas. Išla bih Tomi... Evo ti dva oraha... Pusti me!... Povedi me!..

I pogodilo se njih dvoje. Kad je Josip izmamio i jabuku, krušku, pa i kolačić, onda ju je tek poveo sa sobom.

Vodi je za ručicu, a njoj srce udara kao da će joj iskočiti.

Nije sigurna u njegovoj ruci. On je vodi visokim stepenicama. Jedva se popela na prvi kat.

— Sad traži Tomu! — odjednom će Josip i ostavi seku samu usred gornjeg hodnika.

Nju nešto presiječe i skoro je duša ostavi. Uplaši je samoća i tuđina, a velika vrata na sve strane.

Skoro zavrišta od straha i bola. Onda se naglo odluči. Zakorači jednim vratima, otvori ih i uđe.

Stade u sobi kao ukopana. Pune klupe veće djece, puni zidovi šarenih slika. Zagraktaju djeca:

— Seko! Seko! Zar si ti za školu? Šta hoćeš ovdje? Šta tržiš? Hahaha!... Nos obriši! Hahaha!

Opkole je, navlače, bockaju i guraju. Ona prenerażena luta ukočenim pogledom i traži bracu svog Tomu. Pa gdje je on? Zar se sakrio? Može li ovo trpjeti. Zašto je ne brani od tog rugla?!

Iskoče joj vrele suze i očajno krikne:

— Tomo!! Tomo!!! Braco!!!

— Djeca u još veći smijeh.

No to ne potraja dugo. Otvore se vrata naglo i utrči Tomo iz svog razreda blijed i nakostriješen. Vidi milu seku svoju. Ima suzne oči i traži njega.

— Šta?!! — krikne on i jurne u gomilu. Stisne šaku, pa bum!! Pras!!! oko sebe. Po glavi, leđima i po rukama. Gdje dohvati.

Oho! Taj mali udara velike đake! Čekaj! Nastade gužva, strka, plač i vrisak. Trče dvije zabrinute djevojčice niz stepenice da prijave tučnjavu.

Učiteljica sve umiri i svima oprosti. Tomo joj se sviđa.

— Ne bih se ja s njima tukao — veli joj on — ali ne dam da se rugaju mojoj seki!

Pogladi učiteljica Tomu, a seki dade lijepih šarenih papira. Pusti Tomu da odvede seku kući.

I primi bratac Tomo svoju seku za drhtavu ručicu. Jedva se umiri i stiša u Tominoj dragoj i toploj ruci. I htjela bi ona njemu pripovijedati, kako je to bilo, ali ne može jer joj odmah zadršću usne a oči joj se ovlaže suzama. Šuti ona, a šuti i on i idu tako stazom zadovoljni, a voljeli bi da staza do kuće dugo, dugo traje.

SREBRNA KRUNA

Bilo je to prije mnogo godina. Pohađao sam četvrti razred osnovne škole. Upravo su se završavali ljetni praznici. Lješnici su u živicama dozrijevali. Beremo ih do kasne večeri. Potokom puzi jesenska magla i mrak dolazi iz šume i tjera nas kući.

Putem razgovaramo:

Ko ide na proštenje u Raču? — pita Đuro.

— Ja! — odgovori Jozo. — Imam već nešto novaca. Tamo ću se voziti na vrtuljku. Ješću medenih kolača i piti medice.

— Imam i ja novaca — veli Đuro, ali ja čuvam za panoramu i za cirkus. A budu li pokazivali kao pređašnje godine onu ženu koju su izvukli iz mora, ići ću je opet gledati makar više ništa i ne vidio i ne jeo!

Jozo ga ispravlja:

— Nije ono djevojka iz mora . . .

— Kako nije! — ljuti se Đuro. — Šta ti znaš! Ja sam je vidio. Pola riba, pola djevojka.

Ja sve to slušam i veselim se tom proštenju jer mi je mama obećala da će me pustiti s tatom, koji na proštenju kao krojač prodaje kaputе, hlače i prsluke. A i nije daleko od Rače. Može i najmanje dijete onamo pješice, pa tek da ga malo zabole noge.

Imam i spremljenu srebrnu krunu za proštenje. Mogu za nju sve vidjeti.

Pričanje Đurino i Jozino sneveseli me. Pod našim grmljem pruža se livadom jarak, pun vode, a mračak je cjeliva hladnim poljupcem. Pogledam u vodu i kao da jasno vidim neman: pola riba, pola djevojka. Izlazi iz vode i strese dugu, mokru i zamršenu kosu, a onda iskesi na mene ledene bijele zube između modrih usnica.

Desna mi noga klecne. Ljeskova grana šušne. Srca udaraju žestoko. Svi načuljismo uši.

— To je Mato udario nogom! — tješi nas Đuro.

Najednom Ćiril vrisne.

— Bježite! Riba! Eno je!

On potrči kao bez glave prema selu, a mi za njim. Kape nam frktaju po livadi, no mi se ne vraćamo. Raskolačenih očiju, razjapurenih usta jurimo do prvih štagljeva. Niko ne želi ostati posljednji.

Kad stigosmo do cilja, Ćirila nema među nama. No mi ga i ne čekao. Pođemo cestom kući. Džepovi nam napola prazni, a iz razgaljenih njedara poispadali svi lješnici.

Sjutradan nam Ćiril donese kape, no lješnike ne vraća što ih je pokupio iza nas. Neka! Zato Ćiril neće u Raču na proštenje. Izješće se od jada!

*

Još dvije noći! Još jedna i — samo ova. Srijeda je. Čisto, plavo jutro. Majka me čvrsto isapuna i lijepo odjene. Pazili smo na kola što prolaze putem. Strpaju me u jedna među vesele djevojke koje su cijelim putem pjevale u vožnji šumom, poljem i selom.

I zadirkuju me:

— Mato! Matiću! Mačiću što si se zamislio? Možda nemaš novaca?

— Imam! — tiho odgovaram.

— Koliko?

— Srebrnu krunu.

— Oho! — kliknu djevojke. — Toliko mi imamo sve zajedno. Ti ćeš kupiti pola proštenja. A držiš se kao da ćeš sad na zaplakati. Pjevaj! Znaš li ovu?

Prošetaj, Jelo.

Kroz naše selo!...

— Znam! — velim, ali ne pjevam. Imam teret u džepu. Srebrnu krunu. Još mi veći teret u duši, a ne znam zbog čega. Biće, — napuniše je moji drugovi strahom, pričama o čudovištima na proštenju. Ali što da se bojim? Tamo mi je otac. Pa i mraka neću dočekati. Na proštenju sja sunce kao i ovdje na livadi.

Siđemo s kola i djevojke me vode k ocu pod šator.

Proštenje! guranje, povici, srce mi udara. Stisnem krunu u džepu znojnom šakom. Bojim se, — ukrašće mi je neko.

Otac se nije obradovao mom dolasku.

— Velik si! Od mame imaš krunu. Ne troši uludo! Raspolaži! Pazi da te ne varaju. Ne daj kravu za mačku! Novac drži u ruci! Obaziri se kuda hodaš da te ne pogaze! Ne dolazi mi plakati! Djeca treba da kod kuće ostanu! — veli mi strogo.

Slobodan sam, a imam krunu u šaci koju držim u džepu. Ona kao da je narasla veća i prirasla mi uz dlan. Susretnem Jozu. Crvena mu usta i nos jer tečno žvaće kolač, velikog licitarskog konja. Zove me sa sobom. Ne idem s njim. Sam ću sve razgledati.

Uhvati me neko za ruku. Đuro! Nasmije se, a meni nije do smijeha već do plača. Ispade mi kruna iz džepa u prašinu, pa zablistala na suncu. Gaze proštenjari po njoj, a ja vičem i plačem. Guram ih. Tražim krunu po prašini.

— Evo je! — opet mi je u ruci.

Đuro me zove na vrtuljak. Pokušava da me odvede u panoramu, gdje se vide na slikama morske lađe.

— A je li stigla pola riba pola djevojka? — upitam.

— Otplivala je u more! upada u razgovor Jozo, koji se upravo kao stvorio kraj nas.

Isplazio Đuro jezik Jozi i tukao bi se. Uzmaknem obojici. Obiđem sam cijelo prošteništе, a kruna još čitava u znojnoj ruci. Ne kupujem ništa, ne pijem medice, ne vozim se na vrtuljku. Zaželio sam hlada, jer podnevno sunce prži u tjeme, a prašina guši. Znojan i prašan stignem do crkve na uzvisini. Tu je mirnije. Puno je ovdje lipa što bacaju debelu hladovinu. Sjednem na korijenje, izbočeno iz guste trave.

Opaze me žene koje se tu nanizale s košarama, punim meda u saću.

— Sinko, nude mi, kupi meda! Evo velik komad.

— Hvala! — odgovaram plaho. — Nisam gladan.

— Ne trebaš hvaliti, samo ako imaš novaca. Al' jest! Odakle dečku novac! — draže me neke od njih.

— Med jede i onaj ko je sit! — smiju se prodavačice.

Ja se uklanjam i taman da ću skrenuti iza crkve na drugu stranu, kad stanem kao ukopan. Na najžešćem suncu stoji starija žena u građanskom trošnom ruhu, a sunce joj pali vlasi. Prostrla na travu odrpani gunjac. Na njega poslagala neko iznošeno staro muško odijelo, kapu, košulju i ispucane no ulaštene cipele.

Zaklonim se u hlad podalje i ne mogu očiju skinuti sa starice. Ima ona u ruci maramicu i otire znoj s navoranog čela. Bijeda i tuga izbijaju joj s lica te iz upalih očiju. Ne zaustavlja prolaznike. Ne nudi staru robu... Čeka ona, sirota stara, tako od jutra na suncu, a niko da bi je i zapitao šta cijeni tu starinu. Niko je i ne vidi. A dok sunce legne na počinak, trgnuće se i ona, pokupiće krajeve gunjaca, pa natovariti svoje blago na stara leđa i poći kući. I tako će obilaziti sva proštenja.

Čekaju je možda kod kuće napo gladna djeca i nadaju se medenim kolačima, a ona ne nosi ništa, nego se vraća sa starom robom što je ostala iza pokojnog oca, općinskog pisara ili kakvog sličnog bijednog činovničića. Tješiće djecu da će robu prodati na drugom proštenju ili na sajmu, pa će se djeca i mati tome u mislima veseliti. I kad dođe novo proštenje, svi će radosno otirati prašinu s odijela pokojnog oca i laštiti stare cipele.

Sunce prži nemilosrdno staričinu srebrnu glavu, a mene ona i ne vidi. Tupo se zagledala u daljinu. Sijeda njezina kosa sjeti me moje prosijede majke. Suze mi navru na oči.

Odlučim kupiti od nje sve. Obrišem suze. Odlučno stupim pred staricu. Ona me pogleda, zastidi se i okrene glavu. Mislila je da sam neko radoznalo dijete koje će joj se narugati.

— Šta vi, gospa, tražite za to? — upitam je.

— Zašto pitaš, sinko? Ne rugaj se siroti staroj!

— Ne rugam se. Imam novaca. Prodajte mi!

— Koliko imaš?

— Srebrnu krunu. Evo je! — i bljesne srebro u dlanu na suncu.

— Oh, puno za dijete, a malo za ovu robu! Tražim ja za nju dvanaest kruna.

Zavrti mi se u glavi. Previše je to. No dosjetim se brzo.

— A pošto bi dali kapu?

— Za krunu ću je dati! — zabrinuto će starica.

— Evo vam krune, dajte mi kapu — kliknem sretan i uzmem kapu. Starica me lako gura i ne da je.

— Ne, sinko! Ne! Nije to za tebe! Ti si dobio krunu za medenjake. Idi! Psovali bi te kod kuće.

Ja da svisnem. Vidim žena plače i ne gleda me. Šta da učinim? Nešto me prikova uza nju i ne mičem se..

Tad se dosjetim. Rastvorim šaku i bacim krunu na gunjac. Ona udari o cipelu i zvekne. Žena se trgne i spazi srebro na crnom gunjiću, pa stade vikati za mnom:

— Dijete, dijete, šta to učini. Evo ti kape! Evoooo . . . !

Ne čujem je više. Bježim i zabijam se u vrevu i gužvu, te govorim u sebi:

Starica će donijeti svojoj djeci medenjaka!

Mato Lovrak

MICEK, MUCEK I DEDEK
SLATKI POTOK

Naslovna strana: Živorad Stević / Ilustrovao: Ramnjak Ismet / Tehnički urednik: Milica Ristić / Korektor: Dušanka Galović / Izdaje: Izdavačko preduzeće „Veselin Masleša", Sarajevo / Za izdavača: Jela Perović — Vukojević / Štampa Grafičko preduzeće „Prosveta", Beograd, Đure Đakovića br. 21

300